

XXXI. Évfolyam 3. szám

zenekar

nka
Nemzeti Kulturális Alap

WWW.ZENE-KAR.HU

Ingyenesen hozzáférhető a Concerto Mesteriskola

Zenekari művész
is kaphat állami
hangszert

Új művészeti
vezető Miskolcon

Harminc éve jelent
meg a Zenekar
újság első száma

2024 / 03

Szeretne többet megtudni a szimfonikus zenekarokról?

Tisztelt Olvasónk!

Harmincegy éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN ÖN IS ELŐFIZETŐNK!

A

zeneKar

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg évi 6 ALKALOMMAL

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt 2024-ben: **összesen 8 000 Ft/év**

Rovatainkban foglalkozunk a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszer-történettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsg.hu

Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

KALENDÁRIUM

ZENEI KÖZÉLET

MISKOLC

“Ott szeretnék folytatni, ahol 2019-ben abbahagytuk”

Harmadik ügyvezetői ciklusára kapott megbízást Szászné Pónuzs Krisztina, aki azt mondja, szeretne végre már egy olyan esztendőt, ami nem a válságmenedzselésről szól. Bízik azonban abban, hogy a következő öt esztendő alatt végre felül is tudják múlni az 2019-ben elért eredményeiket. Az ügyvezetővel az utóbbi ciklus tapasztalatairól, tervekről, valamint az új művészeti vezetőről is beszélgettünk

Réfi Zsuzsanna

SZÉKESFEHÉRVÁR

Fenntartható fejlődés

Újabb ciklusra választották meg a székesfehérvári Alba Regia Szimfonikus Zenekar vezetését. Az elmúlt időszak munkájának eredménye, hogy mostanra a zenekar anyanyelvi szinten játssza a kortárszenei szcéna számos különböző zenei nyelvezetét, és az idei évad újítása volt az opera műfajának visszaköltöztetése is Székesfehérvárra. Lapunk Ruff Tamás igazgatóval és Dobszay Péter művészeti vezetővel beszélgettünk.

Kiss Eszter Veronika

VISSZATEKINTŐ

30 éve jelent meg a Zenekar újság első száma. Tallózás harminc év cikkeiből

MŰHELY

PORTRÉ

Fő feladatunk a zene szeretetének továbbadása

Az idő előrehaladtával egyre jobban azt érzem, hogy nemcsak a teljesítmény fontos, a fő feladatunk a zene szeretetének továbbadása – mondta lapunknak Keller András, aki ingyenesen hozzáférhető, nyilvános Concerto Mesteriskolát is indított, és április végén tartja székfoglalóját az MMA-ban.

Kiss Eszter Veronika

Zenekari művész is kaphat állami hangszer

Németh Géza egykori állami brácsáját kapta meg használatra Botos Veronika, a Magyar Állami Operaház szólobrácsása, aki nemcsak a hangszeréről, hanem januári indiai turnéjáról és másik kedvenc hangszeréről, a viola d'amoréről is mesélt lapunknak.

Kiss Eszter Veronika

Liszt-díjat kapott a Corpus Harsona Kvartett

A Corpus Harsona Kvartett tagjai mindannyian a Budafoki Dohnányi Zenekar muzsikusai, a közeljövőben vegyeskarral közös produkciókkal terveznek, a kortárs művek bemutatását folytatják, és szeretnék újraindítani korábban nagyon sikeres harsonaversenyüket is. Interjú Pálincás Péterrel és Sütő Andrással, a Corpus Harsona Kvartett alapító tagjaival.

Kiss Eszter Veronika

FIATAL MŰVÉSZEK

A Rádiózenekar

legújabb családtagja

Langer Ágnes hegedűművésszel, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának új koncertmesterével beszélgettünk a pozícióból adódó élményekről, kihívásokról és a jövőbeli projektekről.

Hörömpöli Anna

VENDÉGOLDAL

A Magyar Rádió egykori stúdiópalotája, a művészetek és a tudományok háza a kezdetektől 1945-ig

A csaknem 100 éves magyar állandó rádióadás megteremtésében kiemelkedő szerepet játszottak a Magyar Királyi Posta, a Magyar Távirati Iroda Rt. és társvállalatainak vezetői.

Sávoly Tamás

MMA ZENEMŰVÉSZETI TAGOZAT

A Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti Tagozatának állásfoglalása a Nemzeti Hangarchívum és Nemzeti Hangstúdió ügyében.

ZENETÖRTÉNET

A magyar vonósnégyesjáték kezdetei

A vonósnégyes, a kamarazene legfennköltebb műfaja Haydn, Mozart és Beethoven művészetében érte el máig érvényes formáját. A magyar vonósnégyesjáték alig száz év alatt a világ élvonalába került, és hosszú időn át sikerült megőriznie pozícióját.

Gombos László

KRITIKA

Hangversenyek

A Magyar Rádió Művészeti Együttese, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Pannon Filharmonikusok és a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának koncertjeiről.

Fittler Katalin, Malina János

PRÓBAJÁTÉKOK

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ 2019, 2022 és 2023 után idén április 17-én immár negyedik alkalommal rendezett egynapos O/A minikonferenciát Bartók Béla művészetéről és befogadásának nehézségeiről pedagógusok számára, az iskolai ének-zene oktatáshoz kapcsolódóan.

MÁRCIUSBAN TÖBB ELŐADÁS MARADT EL, vagy került csonkán a közönség elé az operaházi dolgozók sztrájkja miatt. Március 24-én megállapodás született a sztrájk felfüggesztéséről. Az erről szóló közlemény szerint az Opera munkatársai számára az idei év második felében két részletben összesen 30 százalék alapbéremelést biztosít, továbbá április és szeptember hónapban nettó 140-140 ezer forint cafeteriaemelést juttat. A felsorolt plusz jövedelmek beépülnek az eddigi járandóságokba. A közlemény szerint a felek elkötelezettek abban, hogy legkésőbb április 30-ig lezárják a kollektív szerződést és aláírják a sztrájkot végleg lezáró megállapodást.

2024 MÁJUSÁTÓL a Zene Háza új időszakai tár-lata, a Dívák & Ikonok című kiállítás Rihanna, Björk, Whitney Houston, Janelle Monáe, Tina Turner, Cher, Marilyn Monroe, Maria Callas, Edith Piaf, Ingrid Bergman és még sok más meghatározó előadóművész személyes történetén – és eredeti fellépőruháin, jelmezein – keresztül a dívák rendkívüli erejét és kreativitását mutatja be. A nagyszabású kiállítást a világ legnagyobb iparművészet-és design múzeuma, a londoni Victoria and Albert Múzeum rendezte. Az eredeti helyszínén 2024. áprilisában zár a tárlat, majd utazókiállítás-ként először a Zene Házában lesz látható.

A KOSSUTH-DÍJAS BRETZ GÁBOR címszereplésével viszi színre 2024 április 27-én a Magyar Állami Operaház Muszorgszkij Borisz Godunov című alkotását, amely az 1869-es ősváltozatban először hangzik el Magyarországon. Az előadást Almási-Tóth András állítja színpadra, a Magyar Állami Operaház Zenekarát, Énekarát és Gyermekkarát Alan Buribayev vezényli.

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR április 18-án „Képeslap Itáliából” címmel adott hangversenyt a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Ezen az estén köszöntötte a zenekar Fodor András nagybőgőművészt, a zenekar kottatárának vezetőjét, aki 65 éve aktív és megbecsült tagja a társulatnak. Fodor András 1959 április 15-én lépett be a zenekarba. Sikeres zené-szi pályafutását nagybőgősként kezdte, majd szólamvezető lett, és a közösség érdekeit éveken át szakszervezeti titkárként is képviselte. Miután elérte a nyugdíj korhatárt, a zenekar vezetése felkérte a kottatár rendbetételére (1997-ben), majd megbízást kapott teljes állásban a kottatári feladatok elvégzésére, amit mindenki meglegedésére a mai napig ellát. Az idén 87 éves művész tudása, nagy tapasztalata és kedves személyisége a továbbiakban is nélkülözhetetlen a zenekar számára, a folytatáshoz jó egészséget kívánt az együttes.

KÁLMÁN PÉTER A 2024/2025-ÖS ÉVAD KAMARAÉNEKESE. A népszerű basszbaritont húsvétvasárnap, a Parsifal előadását követő tapsrend alatt érte a meglepésszerű bejelentés, hogy a következő szezonban ő lesz a Magyar Állami Operaház legnagyobb elismerésének egyik kitüntetettje. A Herendi Porcelánmanufaktúra által készített, hattyút formázó díjat Almási-Tóth András művészeti igazgató adta át a kollégák és a közönség ünneplésének kíséretében.

ARTISJUS. Az infláció értéke alatt tudtak csak nőni a szerzői jogdíjak. A 2023-ban kifizetett jogdíjak reálértéke még mindig nem éri el a pandémia előtti szintet. 2023-ban közel 12 milliárd forint jogdíjat fizetett ki a dalok, zeneművek szerzőinek az Artisjus. Ez nominális növekedést jelent csupán, az elmúlt évek jelentős inflációja miatt a reálérték nem éri el a pandémia előtti felhasználások után keletkezett, 2020-ban kifizetett jogdíjakét. Azzal együtt sem, hogy újabb jelentős növekedés volt a digitális jogdíjakban, amelyek 2023-ban már az 1,2 milliárd forintot is meghaladták. A jogdíjbevételek a szerzők bérének is tekinthető, ezért a jogdíjak alakulását az átlagbérekhez viszonyítva is érdemes megvizsgálni. Bár 2023-ban minden korábbinál több szerző részesült jogdíjban, elmondható, hogy 2020-hoz képest csak az alacsonyabb jövedelmű kategóriákban történt bővülés, a legsikeresebb szerzők köre és a „szerzői középosztály” is szűkült az elmúlt években.

AZ EJI (Előadóművészi Jogvédő Iroda) 2024 február 22-én a Budapest Music Centerben tartotta meg tisztújító választógyűlését. A Választógyűlés fő feladata volt, hogy megválassza az EJI 15 fős Küldöttgyűlését, vagyis az EJI döntéshozó szervét. A szavazatok alapján az új Küldöttgyűlés tagjai: Zeneművész szekció: Dorogi Ákos, Frenreisz Károly, Gyimesi László, Novai Gábor, Szenthelyi Miklós, Temesi Bertalan, Zsoldos Béla. Színművész szekció: Császár Angela, Detre Annamária, Hegedűs D. Géza, Mihályi Győző, Pálos Zsuzsa. Táncművész szekció: Mihályi Gábor, Rotter Oszkár. Artistaművész szekció: Zsilák György. 2024. március 26. napján a küldöttek négy évre megválasztották az egyesület elnökségét, felügyelőbizottságát és jogdíjbizottságait. A 2024. július 1. és 2028. június 30. közötti regnálási időszakra az Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesület elnökévé ismét dr. Gyimesi László zeneművészt, az elnökség tagjainak pedig Császár Angela színművészt, Kiss János táncművészt, Sztevanovity Zorán zeneművészt, és Zsilák György artistaművészt választották. A Felügyelőbizottság tagja az elnökséggel azonos időkeretben továbbra is Fehér Anna színművész, Földi Béla táncművész és Horváth Kornél zeneművész.

OKTÓBER 9-ÉN KEZDŐDIK a negyedik Liszt Ünnep Nemzetközi Kulturális Fesztivál, amelyen hiánypótló ritkaságok és műfajteremtő zenészek várják majd a közönséget. Az idei fesztivál vendégei: Martin Haselböck és az Orchester Wiener Akademie, Vaszilij Petrenko és a Royal Philharmonic Orchestra, a Kolozsvári Magyar Opera, illetve Francesco Tristano is. A detroiti

DJ, Jeff Mills Tony Allennel alapított közös projektjével, az Einstürzende Neubauten pedig legfrissebb lemezének dalaival érkezik Budapestre, de a fesztiválon láthatják a magyar nézők először a Recirquel legújabb produkcióját is. A fesztivál első napján Liszt Ferenc Szent Erzsébet legendája című oratóriuma hangzik el a Nemzeti Filharmonikusok előadásában. A világ leghíresebb zenekarait dirigáló Vaszilij Petrenko orosz-brit karmester a Royal Philharmonic Orchestra koncertjén Prokofjev szimfóniája mellett két Liszt-darabot dirigál, zongorán közreműködik Balog József.

ÖT BÉRLETET, Vásáry-, Lehel-, Dohnányi-, Sapszon- és Bartók Rádió-bérletet kínálnak a Magyar Rádió Művészeti Együttese a 2024/2025-ös koncertévadra. Az együttesek az új évadot a tervek szerint már a VI. kerületi Jókai utcai próbateremben kezdik, amelynek munkálatai ütemterv szerint haladnak. A zenei bázist Dohnányi Ernőről fogják elnevezni. A Jókai utcai próbateremben korszerű, minden szempontból kielégítő új hangversenystúdió épül, amely koncertek befogadására is alkalmas lesz. Az ének-karnak is lesz önálló próbaterme, amelyet kamarakoncertek előadására és felvételére is tudnak használni.

MÁRCIUS 15. ALKALMÁBÓL ÁLLAMI KITÜNTETÉSEKET ADTAK ÁT

A zenei terület díjazottjai:

Kossuth-nagydíjat kapott:

EÖTVÖS PÉTER, Magyar Szent István-renddel kitüntetett, Kossuth-díjas zeneszerző, karmester, zenepedagógus a különféle hangszeres műfajok mellett az operairodalmat is kiemelkedő alkotásokkal gazdagító művészete, a magyar klasszikus zene nemzetközi rangját növelő és a kortárs zene tolmácsolása terén is példaadó karmesteri tevékenysége, korszakos jelentőségű életműve elismeréseként.

Kossuth-díjat kapott:

BRETZ GÁBOR Liszt Ferenc-díjas operaénekes, érdemes művész, a Magyar Állami Operaház magánéneke a nemzetközi operaéletben is nagyra értékelt és koncerténekesként is kiemelkedően sikeres ének-művészete, könnyed karakterformálási és stílusgazdag előadásmódja, a magyar klasszikus zeneművészet jó hírét erősítő és nemes hagyományait folytató előadó-művészete elismeréseként;

TAKÁCS-NAGY GÁBOR Liszt Ferenc-díjas hegedűművész, karmester, érdemes művész a magyar klasszikus zenét több évtizedes inspiratív előadó- és kamaraművészi tevékenysége mellett elsőrangú karmesteri munkájával is gazdagító művészete elismeréseként;

VASHEGYI GYÖRGY Liszt Ferenc-díjas karmester, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, volt elnöke, nemzetközileg is jelentős karmesteri tevékenysége, különösen a régizene műfajának hazai tolmácsolásában egyedülálló művészi munkája, a Purcell Kórus és az Orfeo Zenekar alapító vezetőjeként végzett értéktelítő tevékenysége, valamint a művészeti közéletben végzett meghatározó munkája elismeréseként.

Magyarország Kiváló Művésze

díjat vehetett át:

GRÁF ZSUZSANNA Liszt Ferenc-díjas karnagy, érdemes művész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Rendkívüli Tehetségek Képzőjének oktatója, a Városmajori Gimnázium zenei tagozata és az Angelica Leánykar alapítója és vezetője;

MÉSZÖLY KATALIN Liszt Ferenc-díjas operaénekes, érdemes művész, a Magyar Állami Operaház örökös tagja.

Magyarország Érdemes Művésze díjban részesült:

KASSAI ISTVÁN Liszt Ferenc-díjas zongoraművész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja;

VÁRNAGY ANDREA Liszt Ferenc-díjas zongoraművész, a Zenevarázslat program alapítója, vezetője.

Kiemelkedő zenei előadó-művészeti tevékenysége elismeréseként Liszt Ferenc-díjban részesült:

BELLAI ESZTER operaénekes;

a **CORPUS HARSONA KVARTETT** tagjai;
– **PÁLINKÁS PÉTER** harsonaművész;

SÜTŐ ANDRÁS MIHÁLY
harsonaművész;

GÁSPÁR OLIVÉR harsonaművész;

HEGYI GÁBOR LÁSZLÓ harsonaművész;

FÁBIÁN ÉVA,
az Óbudai Népzenei Iskola népi énektanára;

FEJÉRVÁRI ZOLTÁN zongoraművész.

Kiemelkedő zenetudományi, zenekritikai és zene-ismeretterjesztő tevékenységéért Szabolcsi Bence-díjban részesült:

PÉTERI JUDIT
zenei szerkesztő.

80 éves korában elhunyt Eötvös Péter

A Szent István Renddel kitüntetett, kétszeres Kossuth-díjas zeneszerző, karmester, zenepedagógus, a magyar és nemzetközi kortárs zene kiemelkedő alakja volt. Eötvös Péter nem sokkal a halála előtt, március 15-e alkalmából kapta meg a Kossuth-nagydíjat "a különféle hangszeres műfajok mellett az operairodalmat is kiemelkedő alkotásokkal gazdagító művészete, a magyar klasszikus zene nemzetközi rangját növelő és a kortárs zene tolmácsolása terén is példaadó karmesteri tevékenysége, korszakos jelentőségű életműve elismeréseként."

Zenei pályáját a Vígszínház zenei vezetőjeként kezdte, majd a Stockhausen Ensemble tagja, 1978 és 1991 között pedig a Pierre Boulez által alapított Ensemble intercontemporain művészeti igazgatója volt. Eötvös Péter első operáját, a Három nővért éppen húsz évvel a lyoni ősbemutató után tavaly márciusban tűzte műsorára a Buenos Aires-i Teatro Colon, ősszel pedig a frankfurti operában mutatták be. 2015-ben fejezte be az Esterházy Péter szövegére írott Halleluja – Oratorium Balbulum című világi oratóriumát, két évvel később pedig – Hamburg után – a Műpában volt a magyarországi bemutatója Multiversum című, orgonára, Hammond-orgonára és zenekarra komponált versenyművének. A tervek szerint 2021-ben Berlinben lesz az ősbemutatója következő operájának, amely Jon Fosse norvég regényíró Trilógia című művének alapul.

Karmesterként az elmúlt évtizedekben a világ legnagyobb zenekarait, többek között a Berlini, a Müncheneri, a Londoni és a Bécsi Filharmonikusokat dirigálta rendszeresen, első vendégkarmestere volt a Budapesti Fesztiválzenekarnak s a Nemzeti Filharmonikus Zenekarnak.

Utolsó búcsút vettek 2024 április 18-án Eötvös Pétertől, akit a barátok nevében Kovács Géza méltatott a Budapest Music Centerben

„Akinék fontos a szó, nehéz is.” Mondja a narrátor Esterházy Péter szövegében a Halleluja- Oratorium Balbulum elején.

Nehéz a szó, ha Eötvös Péter halála az ok, hogy beszéljünk.

Ma délben Eötvös Péter hamvai sírba kerültek. Többek között Bartók Béla, Kocsis Zoltán, Solti György, Jeney Zoltán sírja mellett. „Egész jó társaság.” Jegyezné meg huncut mosollyal kísérve, ha most itt lenne. Ám nincs itt és mi most azért vagyunk itt, hogy elsirassuk, hogy búcsút vegyünk tőle, hogy elvégezzük a halálakor elkezdett gyászunkat, és hogy elfogadjuk: egy olyan világban kell élnünk, ahol ő már nincsen.

A zenetörténet dolga lesz összegezni, feldolgozni életművét, mely hatalmasan magasodik fölénk. Muzsikuskok, zene körül tevékenykedők dolga lesz ezt az életművet életben tartani.

Én most az emberre, a barátokra próbálom emlékezni. Sokan vagyunk itt ebben a teremben és szerte a nagyvilágban, akik melegekedhettünk barátságba tüzésnél. Tanítványok

és előadók, zeneszerzők és alkotótársak, családtagok és a szűkebben vett barátok tarka köre tanúsíthatja, hogy Eötvös Péter szelidsége lefegyverző volt, hogy következetessége nem ejtett másra sebet. Hogy céltudatossága szövetségessé tette az érdektelent is.

Sára Sándor mesélte, hogy a „Tüske a köröm alatt” c. filmje utómunkálatai során a zenei felvételek káoszba fulladtak. Ám miután a szerző, Eötvös Péter egyenesen Németországból megérkezett a filmgyár hangstúdiójába, felgyúrta ingujját, gyorsan szót értett a muzsikussal, műszaki munkatársakkal és néhány óra múlva kész volt a teljes film zenei felvétele. Sára Sándor hozzátette: „...és egy pillanatra sem emelte fel a hangját!...”

Egy másik emlékem 2000-ből való. A Nemzeti Filharmonikusok a Tavaszi Fesztiválra egy roppant kihívást jelentő műsorral készültek Péterrel. Bár addigra Kocsis Zoltán már edzette az együttest a kortárs zene befogadása és méltó megszólaltatása ügyében, de Bérion Szimfóniája és az Atlantisz bemutatása egyazon koncerten: erős morgásra ingerelte a muzsikuskokat. Vegyes érzelmekkel vártam, miként

alakul az együttműködés a hatalmas előadói apparátus és a szerző-karmester között. A főpróba végén a muzsikuskok egyik képviselője egy üveg patinás tokajt átadva köszönte meg neki az együttesek nevében az élményt adó együttműködést. Lelkes taps, dobogás, kopogás kísérte a gesztust. Mint már megannyiszor, Péter szelíden megfogta a muzsikuskok kezét és elvezette őket abba a színes, csodálatos, vagy éppen megrendítő világba, melyet sokan korábban idegenkedve szemléltek.

Hogy halála mennyire megrendítette a zenei, a kulturális életet, jelzi az a sokszáz megjelent nekrológ, megemlékezés, mely a New York Timestől a Neue Zürcher Zeitungig tudatja: zeneóriás távozott közülünk.

A sajtó méltatásai mellett özönlének a megrendült, személyes hangú levelek. Ezt például Sture Carlsson, a Svéd Előadóművészeti Szövetség elnöke, korábban a Göteborgi Szimfonikusok igazgatója írta:

„Péter nagyszerű ember volt, nagyszerű zeneszerző és karmester, meleg és befogadó személyiséggel.

Örömmel töltött el, hogy nagyon jó barátunkká vált a göteborgi évek alatt. Ha visszagondolok sok emlékemre a GSO-val töltött időmből, a Péter által vezényelt koncertek állnak a szívemhez legközelebb. A zenekar mélyen lesújtott tagjaitól sok levelet kapok melyekben jelzik, mennyire megrázza őket Péter halála. Másrészt sokan írják és mondják el, hogy Péterrel együtt dolgozni igazi öröm volt, és új zenei világot nyitott számukra azáltal, hogy a kortárs zenét elhozta Göteborgba. Szeretnék megkérni, hogy fejezd ki részvéteket Péter csodálatos feleségének, akivel sokszor találkoztam itt Göteborgban. Nagyon örülnék, ha beszédedbe néhány szót beleszólnél, hogy zenekarunk mennyire szeretett Péterrel dolgozni, és hogy nagy szomorúsággal fogadták a halálhírét.”

Hosszú vándorlások után Eötvös Péter feleségével s alkotótársával végül itt, Magyarországon lelt újra otthonra. Pontosabban Budán a házukban és itt a Ferencvárosban, a BMC-ben. A BMC múlhatatlan érdeme többek között, hogy a Kurtág-házaspár és Eötvös Péter e páratlan intézmény szeretetének burkában, e csodálatos épületben

gazdagíthatta és gazdagíthatja az emberiség zenei kincseit. Itt talált otthonra az Eötvös Péter Kortárs Zenei Alapítvány is, melyöt kontinensről érkező növendékek mentorálásával, a kortárs zene előadási technikáinak, értelmezésének megismertetésével segíti a fiatal tehetségeket.

Nem véletlen, hogy Sture Carlsson írt Péter alkotótársáról, feleségéről, végül ápolójáról. Marika minden tekintetben társa volt Péternek, amiért csak hálások lehetünk neki. Azért is, mert librettókat írt Eötvös-operákhoz, azért is, mert profi menedzserként szervezte párja körül az életet, azért is, mert finom ételekkel, szép otthonnal tette őt boldoggá és azért is, mert amikor annak tudata már más világokban bolyongott, megtörölte és megsimogatta Péter meggyötört homlokát. Kíváncsi, hogy Péterrel való szerelmük a halálon túl is adjon neki erőt az életben. Amíg Marikára nem talált, összekötötte korábban életét két másik feleséggel, akikkel békével váltak el egymástól, viselték közös tragédiáikat és élték meg közös örömeiket.

Nemrég a világhírű énekes, karmesterrel, volt Eötvös-tanítvánnyal

Barbara Hannigan-nel készült interjúban olvastam Eötvös Péterrel kapcsolatban a következőt: „A kedvessége maradt meg bennünk a legerősebben. Karmesterként is nagyon figyelmes volt, törődött velünk, gondja volt arra is, mire van szükségünk a próba vagy az előadás során. Végtelenül jóindulatú és nagylelkű ember volt. Valóban szolgálta a zenét, és elképesztő alázattal közelített hozzá. 2001 óta ismertem őt, és amikor elkezdtem vezényelni, az első pillanattól kezdve számíthattam a tanácsaira. Örökre magammal viszem mindazt, amit kaptam tőle. Különleges helye van a szívemben.”

Atlantisz elsüllyedt.

„...ahányan végre így együtt vagyunk, mind elmegyünk.” írja Weöres Sándor Bolero c. versében

Am amíg így együtt vagyunk, adjunk hálát, hogy életünkben olyan ajándékot kaphattunk, mint Eötvös Péter. És itt marad velünk nemcsak zenei hagyatéka, de barátsága, szeretete is.

Nyugodjék békében!

A Pannon Filharmonikusok-Pécs NKft. meghívásos próbajátékot hirdet az alábbi állásra:

II. HEGEDŰ SZÓLAMVEZETŐ

Első forduló	Második forduló
J. S. Bach: Egy tétel a szólószonátákból, partitákból W. A. Mozart: G-dúr, D-dúr, vagy A-dúr hegedűverseny 1. tétele, kadenciával Romantikus, vagy XX. századi versenymű 1. tétele, kadenciával	J. S. Bach: Máté passió - 39. ária „Erbarme dich” (szóló) W. A. Mozart: Szöktetés a szerájból - nyitány (II. hegedű) W. A. Mozart: Esz-dúr szimfónia, No. 39 - 2. és 4. tétel az ismétlőjelig (1. hegedű) J. Brahms: d-moll zongoraverseny III. tétel - fuga (II. hegedű) B. Smetana: Az eladott menyasszony 1-83. ütem (II. hegedű) R. Strauss: Don Juan - első oldal (II. hegedű) - Bartók B.: Concerto - V. tétel eleje és fuga (II. hegedű)

Az írásbeli jelentkezéseket (fényképes szakmai életrajz) 2024. május 31-ig kérjük az alábbi címre küldeni:

Pannon Filharmonikusok-Pécs NKft. 7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.

vagy az office@pfz.hu e-mail címre.

A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után a meghívott pályázónak megküldjük, illetve személyesen a zenekar székházában átvehetők. Zongorakísérőt igény szerint biztosítunk; erre vonatkozó kérelmét a meghívást követően jelezze a jelölt.

A próbajáték tervezett időpontja: 2024. június 5. 13.00

A pontos időpontról a meghívott pályázónak később adunk tájékoztatást.

A próbajáték helyszíne: Kodály Központ (7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.) Az állás betöltése: megegyezés szerint.

Bővebb felvilágosítást a 72/500-328 ill. 20/ 449 85 02 telefonszámon adunk!

“Ott szeretnénk folytatni, ahol 2019-ben abbahagytuk”

Egy régi és egy új vezetővel indul a Miskolci Szimfonikusok újabb korszaka

✍ Réfi Zsuzsanna

Harmadik ügyvezetői ciklusára kapott megbízást Szászné Pónuzs Krisztina, aki azt mondja, szeretne végre már egy olyan esztendő, ami nem a válságmenedzselésről szól. Legutóbbi ciklusa alatt ugyanis nemcsak a pandémia okozott gondokat, hanem az elszálló energiaárak miatti problémákkal is szembesülnie kellett. Bízik azonban abban, hogy a következő öt esztendő alatt végre felül is tudják múlni az 2019-ben elért eredményeiket. Az ügyvezetővel az utóbbi ciklus tapasztalatairól, tervekről, valamint az új művészeti vezetőről is beszélgettünk.

– Volt olyan esztendő, ami nem a válságmenedzselés jegyében telt?

– Talán egyetlenegy... Amikor átvettem a Miskolci Szimfonikus Zenekar ügyvezetői posztját, azt gondoltam, az az időszak lesz a legrosszabb, majd a második ciklusomban jött a Covid, s a legutóbbi években pedig az energiaárak elszállásával szembesültünk. Először a fűtés, majd az áram. Idén pedig a vízhasználati díj nőtt több mint tízszeresére. Nem fogyasztunk sok vizet, de a legújabb kormányrendelet értelmében nekünk is kell rendszerhasználati díjat fizetni, ami egy évre több milliós tétel. Ráadásul

ez az újabb kiadás az éves költségvetésünk elfogadása után derült ki. Ismét csak futunk az események után. A szállítás is jóval többbe kerül ettől az esztendőttől, mint korábban, miközben sajnos a mi zenekarunknál már a 10 -20 milliós plusztételek is nagyon megterhelők... Mindebben a legrosszabb a tervezhetetlenség. Arra vágnék már a legjobban, hogy legyen végre egy olyan esztendőnk, amikor nem valami vészhelyzetet kell elhárítanunk, nem azon kell folytonosan gondolkodnunk, hogy miként lehet a kevés pénzt úgy csoportosítani, hogy jusson mindenre, hanem a normális működésre fókuszálhatunk... De persze, azért próbállok optimista maradni!

– Ezért is pályáztam.

– Nem akartam folytatás nélkül hagyni az eddigi, egy évtizednyi munkát, hiszen azért valahogy mindig sikerült a víz felett maradnunk, s rajtam kívül nem is volt más jelentkező. Felelősséggel tartozom a kollégáknak, ezért is nyújtottam be a pályázatomat.

– Milyen tervekkel vág neki a harmadik öt esztendőnek?

– Ahogy a kollégáimnak is mondtam, szeretném, ha ott tudnánk folytatni, ahol 2019-ben tartottunk, ha azon az úton tudnánk továbbmenni, amit a Covid megakasztott. Az elmúlt négy esztendőben ugyanis lefelé tendáltunk, ami a számokban is megmutatkozott, nem tudtuk elérni sem a korábbi koncert-, sem pedig nézőszámot, így a bevételeink is elmaradtak az előző évek eredményétől. Sikerült persze évről évre javítanunk, jó irányba haladunk, de még nem tartunk ott, ahová a Miskolci Szimfonikus Zenekarral szeretnék eljutni. Örölnék, ha az a nemzetközi kapcsolatrendszer, amit felépítettünk, szintén kiteljesedne, s van meghívásunk nyárra, a Comói-tóhoz, valamint Cremonába is, ezeket már szép eredménynek érzem. Természetesen az elsődleges feladatunk az, hogy az országnak ebben a szegletében a társulat a legmagasabb minőséget produkálja, s időnként mutassuk meg magunkat a fővárosban és más városokban is.

– Hogyan állnak büdzsé terén? Hiszen a számos vészhelyzetben, amit kezelni kellett, az anyagi gondok is szerepet játszottak kezdetektől fogva...

– Az már látszik, hogy a következő időszakban sem fogunk dúsáskálni. Elég talán csak annyit mondanom, hogy nominálisan néhány tízmillió forinttal haladjuk csak meg a 2008-as működési költségünket... S ismét azt mondom, nem is a kevés támogatás, hanem az esetlegesség, a kiszámíthatatlanság a legrosszabb. Hiszen az év elején csak a normatív támogatást látjuk, s a büdzsé egészéről fogalmunk sincs, így szinte vakrepülésben megyünk neki az évnak...

Ami viszont némi előrelépés, hogy húsz százalékos bértömeg-növeléshez kaptunk forrást az önkormányzattól. A muzsikások közül volt, aki ezt egyszerűen csak tudomásul vette, akadtak, akik örültek, s persze olyanok is, akik méltatlankodtak az összeg miatt. Ugyanis ezzel a többlettel együtt is a fizetéseink elég alacsonyok más zenekarokhoz vagy a pedagógus-bérekhez képest. Több kolléga is vállalt tanári állást, hiszen anélkül felkopna az álla, viszont nekem is tudomásul kell vennem, hogy nem én vagyok az egyetlen foglalkoztató... Sajnos, sokszor élnek azzal vissza, hogy a muzsikások túlnyomó része hivatástudatból

választja ezt a pályát, s kevesebb fizetés miatt sem vált állást... S mindehhez még társul a kiszámíthatatlanság! Amikor irodavezetőként a 2010-es években a miskolci társulat irodavezetője lettem, természetes volt - s nagy előny is persze -, hogy már szeptemberben tudtuk, májusban melyik nap mi történik. Ma pedig már annak is nagyon örülünk, ha néhány hónapot stabilan látunk előre. De ez igaz szinte az élet minden területére... Arról nem is beszélve, hogy a kulturális élet pozíciója világszerte romlott. Sajnos, ilyen időket élünk.

Annak mégiscsak örülök, hogy a nehézségek ellenére változatos és látogatott programjaink vannak. Szinte valamennyi hangversenyünk teltház előtt zajlik. Fejleszteni tudtuk gyermek- és ifjúsági programjainkat és sikerült újabb helyszíneken is megvetni a lábunkat.

– Mit szól a központosításról terjengő hírekhez?

– Szomorúnak tartom, hogy ennek az előkészítő munkájában nincsenek benne a zene- és táncművészeti szervezetek. Amiről pedig eddig olvasni lehetett, úgy vélem, abban a formában nehezen valósítható meg. Bízom benne, hogyha tényleg ez történik, akkor csak jóval enyhébb formában kerül majd rá sor...

– Akad azért egy pozitív hír is. Sok éves keresgélés zárult le tavasszal, hiszen új művészeti vezetőre találtak Török Levente személyében.

– Így van, s azt érezzük, hogy Leventét az égiek küldték. Az édesapjával többször is dolgozott a zenekar, Levente pedig tavaly az év elején vezényelte az együttest, a Müpában és Miskolcon. Hosszú időt töltött velünk, a zenekar nagy többségében igen jó benyomást keltett, s ő is jól érezte magát a társulattal. Fiatal, kreatív, lelkes, s most lesz időnk, hogy alaposabban megismerjük. A szavazáson több mint a zenekar 90 százaléka voksolt a személyére. Fontos, hogy frissüljön az együttes, s Levente nagy elánnal vetette bele magát a munkába, rengeteg jó ötlete akad, s az eddigi jól működő programjainkat is szívesen teszi a magáévá. A következő évad kialakítása már az ő elképzeléseit tükrözi. Bízom a sikeres együttműködésben.

– Ügyvezetőként mit vár el az új művészeti vezetőtől?

– Szeretném, ha lendületével magával ragadná, motiválná a tagságot, ezzel is kihozná a társulattól a maximumot. Jó volna, ha a külföldi kapcsolatainkat is erősítené. A Miskolci Szimfonikusok eddigi hatvan esztendő története alatt négy művészeti vezetőnk volt: Mura Péter, Kovács László, Gál Tamás és Antal Mátyás. Remélem hát, hogy ez a közös munka nem csak három évre szól...

“Olyan művészeket igyekeztem hívni, akik perspektívát tudnak mutatni a társulatnak”

Török Levente nemzetközi kapcsolatokról, különleges programokról

A jövő szezon már tervei szerint épül fel, de jócskán akadnak hosszabb távú tervei is Török Leventének, aki nagyon tudatosan építi a karrierjét, mióta eldöntötte, a zenét választja hivatásául. A fiatal dirigens olyan vendégeket hívott a következő szezonba, mint Francesco De Angelis, Gyenge Tibor vagy Rico Saccani, és ismét karmesteri pulpitusra lép Kovács László is. A régiós jelenlétet erősíteni kívánja, a helyi kamarakonzerteket újraéleszti, s már a jövő évadra olyan produkciókat tervez, amelyre országosan is felfigyelnek. A Miskolci Szimfonikus Zenekar új művészeti vezetőjével műhelymunkáról, társulatépítésről, repertoárról egyaránt beszélgettünk.

– Szerencsés, hogy már megtervezhette a saját évadját...

– Valóban, bár az első szezon megtervezése sosem könnyű, hiszen nagy kérdés, hogy az ember mennyire tartja tiszteletben az együttes múltját, tradícióit, illetve azokat a művészeket, akikkel eddig szívesen és rendszeresen dolgoztak együtt, és ehhez mit és mennyit tud hozzáadni, ami a sajátja, hogy így ötvöződjön a hagyomány és az újdonság. Új művészeti vezetőként ugyanis az ember szeretne friss szeleket is fogni a vitorlájával...

– Persze eközben még a zenekar büdzséjére is tekintettel kell lennie...

– Itt válik igazán fontossá, hogy az elmúlt években Nyugat-Európában tevékenykedtem, és jó kapcsolatba

kerültem olyan művészekkel, akik a közös muzsikálás élménye vagy a személyes kötődés miatt eljönnek Miskolcra baráti összegért is. Roppant szerencsésnek mondhatom magam, mert az ilyen jellegű meghívások, amelyeket az első évadra terveztem, mind megvalósulni látszanak. Fellép például Gyenge Tibor, aki a drezdai Staatskapelle koncertmestere és Francesco De Angelis, a milánói Scala koncertmestere is. A tavalyi izlandi fellépésem alkalmával találkoztam Rico Saccanival, akit gyerekként sokat hallhattam dirigálni a budapesti Operaházban és ő szintén szívesen igent mondott a miskolci felkérésünkre. A valenciai karmesterversenyen szerzett győzelmem kapcsán ismertem meg Carlos Riazuelot, aki korábban a caracasi zenekar főzeneigazgatója volt, sok éven keresztül pedig amerikai egyetemeken tanított. Ő is olyan mester, aki biztosan perspektívát tud majd nekünk mutatni és két-három olyan meghatározó gondolatot adni, amit

a társulat a következő évekre is magával vihet és annak épülésére szolgálhat. Az utóbbit ugyanis a zenekar szempontjából most talán a legfontosabbnak találom. Nagy öröm, hogy velünk muzsikál például Könyves-Tóth Mihály, az Operazenekar világszínvonalú trombitása. Szeretnénk a Miskolci Szimfonikusokat nemcsak Budapesten, hanem a térségben is láthatóbbá tenni, ezért hálás vagyok Somogyi-Tóth Dánielnek, akinél értő fülekre talált a tervünk, hogy jövőre egymás bérletében adjunk egy-egy koncertet. Így a Kodály Filharmonikusok Miskolcon, a mi együttesünk pedig Debrecenben lép majd pódiumra. Természetesen jönnek fiatal magyar dirigensek is: fellép nálunk például Dubóczky Gergely, valamint Mészáros György is, aki épp most lett a düsseldorfi Tonhalle ifjúsági zenekarának zeneigazgatója. Ami pedig a méltó, átveendő örökséget illeti: továbbra is dolgozunk Antal Mátyással, Kovács László pedig tavasszal olyan nagysikerű koncertet adott velünk, hogy a következő bérletes sorozat egyik hangversenyére is őt kértük fel. Lorenzo Castriota Skanderbeggel, akivel az elmúlt években gyakorta indult itáliai vendégszereplésre a társulat, szintén folytatjuk az együttműködést.

– *Hogy áll repertoárépítés terén?*

– A színes repertoár a színes kapcsolatépítéssel kéz a kézben jár. Ezért is szeretném a Cantemus Kórusal különösen elmélyíteni a kapcsolatot, ennek jegyében adjuk elő közösen Verdi Requiemjét Miskolcon és Nyíregyházán is. Jövőre a fővárosban is többet jelentkezünk: két hangversenyt tervezünk az Olasz Intézetben, amelyből az elsőt Kodály és Rimszkij-Korszakov alkotásai mellett Vajda János, miskolci születésű zeneszerző Last Minute Tourja is felhangzik a vezényletemmel. A második alkalommal pedig Saccani mester és De Angelis közös koncertjét ismétéljük meg Budapesten.

Koprodukciót álmodtunk a Hagyományok Házával is: Kelemen László ír számunkra egy darabot. Ezen az eseten Pál István Szalonna és Bandája is muzsikál majd: népdalok, átiratok, Bartók-, Kodály-művek szerepelnek a programban, illetve egy másik különlegesség is, hiszen ez alkalomra a miskolci társulat szólófuviolistájának, Siklósi Tamásnak fia, Kristóf, aki Berlinben zeneszerzést tanul, is ír számunkra egy csokornyit darabot, ismert magyar szerzőkre emlékezve. Az egész hangversenynek a dirigense pedig Cser Ádám lesz, aki jelenleg a Miskolci Nemzeti Színház zeneigazgatója, vele lesz kerek a szépszámu miskolci képviselő. Lesz egy bábos Diótörő-produkciónk is, a korábban nagy sikernek örvendett kamarabérletet is újraindítjuk Belvárosi Zenei Esték címmel, amelyen elsőként Kelemen Barnabás és Kokas Katalin fia, Kelemen Gáspár is hegedül, aki a legutóbbi Bartók Világversenyen különdíjban

és számos meghívásban részesült. Ebben a bérletben lesz amúgy még szólószingora-est, fellép az In Medias Brass rézfúvós együttes is, Dinyés Somával pedig egy barokk est csendül fel.

– *Kivel folytat ez évadtervezés?*

– A programösszeállításon Fehér Jánossal dolgoztam, aki nagyszerűen ismeri nemcsak a térséget, az itt élőket, hanem az egész szakmát is. Kiválóan tudtam vele ötletelni, hatalmas segítség ő a zenekarnak és nekem is. Nagy szerencse, hogy a tervezgetésünk végén Pónuzs Krisztina is mosolyogva bólintott rá ambíciózus terveinkre.

– *Milyen hosszútávú tervekkel kezd neki a miskolci munkának?*

– Az a célom, hogy három év múlva a zenekar gyümölcsözőbb zenei életet éljen, lassan emeljünk az általános színvonalon és egységes csapatszellemet kovácsoljunk. Bár mindig a következő lépésre kell koncentrálni, már 2025-re és 2026-ra is vannak álmaim, amelyek, ha megvalósulnak, akkor az országos ingerküszöböt is megütik majd.

– *Említette, hogy megválnak a schwerini Mecklenburgi Állami Színházról, ahol az utóbbi években első karmesterként dolgozott, s Bécsbe helyezi át a székhelyét.*

– Igen, hiszen onnan könnyebben tudok majd Nyugatra utazni és Miskolcra is ingázni. Számomra ugyanis elengedhetetlenül fontos, hogy az együttes ne csak a saját koncertjeimen találkozzon velem, hanem a vendég dirigensek próbáin, hangversenyein is. Tégláról téglára szeretnék építkezni velük, és valódi műhelymunkát folytatni. Ezért is vártam többet, mint sokan a kortársaim közül, azzal, hogy elvállaljam egy társulat művészeti vezetését. Hiszen ebben az esetben nem csupán egyes koncertek sikeréről van szó, hanem bizalmi kapcsolatra van szükség a kollégákkal. Ebben sokat segít az az alap, hogy elképesztő módon a zenekar több mint kilencven százaléka szavazott bizalmat nekem, és jó hasznát látom annak is, hogy anno nem mentem el valamelyik nagy ügynökséghez, hanem végigjártam a szakmai ranglétrát. Bécsi zeneakadémiai főtárgy tanárainak fontosnak tartották, hogy játsszunk olyan hangszeren is, amellyel beülhetünk a diákzenekarba, megtapasztalni a „világ ellenkező perspektíváját“, így megismerhettem a szakmát nemcsak az alapoktól, hanem a „másik oldalról“ is. Ezért is voltam korrepetitor, asszisztens karmester, vezényeltem színpadi zenét, balletet, kortárs alkotásokat és biztos vagyok benne, hogy így sokkal több alázattal és talán már némi bölcsességgel is foghatok most neki ennek a nagyszerű feladatnak.

– *Miskolc mellett milyen egyéb felkérései akadnak a következő időszakban?*

– Vannak külföldi koncertfelkéréseim és a budapesti Operaházba is visszavárnak, idén nyáron pedig a Gars am Kamp-i Szabadtéri

Fesztiválon a Szerelmi bájitalt vezényelem, bécsi Staatsopert megjárt énekesekkel. A legjobban azonban most az izgat, miként fogad majd művészeti vezetőként a miskolci együttes és a publikum, illetve meddig tudunk eljutni ezen a most kezdődő, közös utunkon... ■

Török Levente 1993-ban, zenész családban született. A Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola (zongora- és zeneszerzés szak) elvégzése után a Bécsi Zeneművészeti Egyetemen folytatta tanulmányait, ahol karmester szakon Mark Stringer és Yuji Yuasa, korrepetitor szakon pedig Konrad Leitner növendéke volt. Már a konzervatóriumi évei során, Oberfrank Géza vezetése alatt a Magyar Állami Operaház Operastúdiójának korrepetitora volt. Operakarmesterként 2014 májusában Mozart Don Giovannijával debütált a Schönbrunni Kastélyszínházban. A 2014/2015-ös szezonban a Bécsi Állami Operaház karigazgatójának asszisztenseként az akkor frissen megalapított Kórusakadémiát vezette.

Számos rangos zenei fesztivál asszisztens karmestereként, illetve korrepetitoraként is dolgozott. 2014-től a fesztivál megszűnéséig a welsi Wagner Fesztivál állandó asszisztens karmestere volt, ahol Ralf Weikert vezetésével többek között Wagner Lohengrinjét és Tannhäuserét készítette elő. 2016-ban, a Fesztivál Lohengrin-vendégjátéka alkalmával, az ománi Royal Operába is eljutott. 2017 márciusában, a Baden-badeni Ünnepi Játékok keretében Sir Simon Rattle-lel a Tosca produkció korrepetitoraként dolgozott együtt, illetve ugyanez év őszén

Teodor Currentzis asszisztense volt a Bohéméletben.

2015 és 2018 között a Regensburgi Színház vezénylő korrepetitoraként tevékenykedett, ahol saját betanításai mellett már több mint száz repertoár-előadást vezényelt.

2018 őszén lett az Ulmi Színház első karmestere, ahol többek között A bolygó hollandi, az Ariadne Naxos szigetén, a Rigoletto, a Lammermoori Lucia, A sevillai borbély, a Jancsi és Juliska, a Fidelio, a Figaró házassága, a Hamupipőke (Massenet), a My Fair Lady és a Der Vetter aus Dingsda karmestereként lépett fel.

2019 áprilisa óta a Magyar Állami Operaház visszatérő vendége, ahol Kodály Hány Jánosa mellett, Erkel Hunyadi Lászlóját, Britten A szentivánéji álom című operáját és Gluck-Strauss: Iphigénia Taurisban című alkotását is vezényelte.

2020 nyarán, a Weinviertler Festspiele-n, egy Bolygó hollandi-produkció zenei vezetője volt, ahol többek között Tomasz Konieczny-vel és a Győri Filharmonikus Zenekarral dolgozott együtt.

2021 júniusában megnyerte az 1. Nemzetközi Karmester-versenyt Llíriában, Valenciában, melynek köszönhetően a legnevesebb spanyol zenekarokhoz kapott meghívást,

többek között a Spanyol Állami Zenekarhoz, a Spanyol Rádió- és Televízió Zenekarához, a Málagai Filharmonikusokhoz, a Sevillai Királyi Zenekarhoz, a Valenciái Zenekarhoz.

2021 decemberében a bécsi Musikverein Nagytermében egy karácsonyi koncertet vezényelt, 2022 júliusában a Magyar Nemzeti Filharmonikusokat vezette a martonvásári Beethoven-napokon.

Az 2022/2023-as évad óta volt a Mecklenburgi Állami Színház első karmestere. Itt a klasszikus operairodalom alkotásai mellett (Bohémélet, Carmen, Tannhäuser, A varázsfuvola stb.) a kortárs repertoárt is előszeretettel vezényelte (pl. Thomas Ades 'Powder Her Face' operája).

2023 januárjában debütált a Művészetek Palotájában a Miskolci Szimfonikus Zenekarral. 2023 márciusában, az Izlandi Operában a Pillangókisasszonyt mutatta be.

Az idei évadban a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, a Pannon Filharmonikusok, a Budafoki Dohnányi Zenekar, valamint a Szegedi Szimfonikus Zenekar, a Spanyol Rádió és Televízió Zenekara élén mutatkozott be, illetve visszatért a Miskolci Szimfonikusokhoz, továbbá a Magyar Állami Operaházba is, ahol Puccini Toscáját vezényelte.

Fenntartható fejlődés

„Hisszük azt, hogy Székesfehérvár közönségét megilleti egy legalább 64 muzsikust foglalkoztató, nagyszabású, teljes vármegyei felelősséggel dolgozó Alba Regia Szimfonikus Zenekar”

Kiss Eszter
Veronika

Újabb ciklusra választották meg a székesfehérvári Alba Regia Szimfonikus Zenekar vezetését. Az elmúlt időszak munkájának eredménye, hogy mostanra a zenekar anyanyelvi szinten játssza a kortárszenei szcéna számos különböző zenei nyelvezetét, és az idei évad újítása volt az opera műfajának visszaköltöztetése is Székesfehérvárra. Lapunk Ruff Tamás igazgatóval és Dobszay Péter művészeti vezetővel beszélgetett.

– *Újabb ciklusra megválasztották - egyhangú döntéssel - az Alba Regia Szimfonikus Zenekar élén. Az előző évek tapasztalatai alapján, a kialakított új koncertek, szokások mentén folytatják, vagy lesznek újabb tervek, újabb irányok?*

– **Ruff Tamás:** Igen tevékeny és egyben termékeny három éven vagyunk túl. Egy hivatásos zenekar életében három év nagyon rövid időnek számít, „egy pillanat alatt” képes elrohanni, főleg, ha olyan nehezített pályán történik mindez, mint a Covid világjárvány utáni újraindulás, vagy az azt követő háborús helyzet okozta energiaválság. Az alapvető szakmai és szervezeti strukturális feltérképezés után pontosan meghatározott művészeti célok mentén tudtunk elindulni, köszönhetően a kiválóan együttműködő, és egyben országos szinten egyedülállóan izgalmas művészeti vezetésnek, amely nálunk több személy közös szakmai munkáját jelenti. Dobszay Péter karmester művészeti vezető, Dobri Dániel zeneszerző kortárs művészeti vezető és dr. Szabó Balázs zenetörténész művészeti tanácsadó közös munkája abszolút hitelt érdemlően, széles látókörű szakmaisággal és kellő megalapozottsággal segítik vezetői munkámat. Mindaz, amit közösen megálmodtunk és létrehoztunk, alapos előkészítése volt a következő öt évünknek, valamint az együttes sokkal hosszabb távú további létezésének. Fentieket figyelembe véve, valamint azt, hogy esetünkben egy fejlődő pályán lévő zenekarról beszélhetünk, korai lenne az elmúlt három év alapvetően jól működő szokásain/mechanizmusain változtatni, ugyanakkor

természetesen folyamatosan napirenden van az újdonságok figyelése, kitalálása, kipróbálása, és idővel majd az esetleges bevezetése.

– **Dobszay Péter:** Székesfehérvár zeneszerető közönsége igényes, nyitott, érdeklődő és nagyon erős elköteleződést mutat az ARSO mellett. Az elmúlt három év műsorpolitikájára érkezett folyamatos visszajelzések alapján azt látjuk, hogy fontos és érdemes folytatnunk a megkezdett utat: 2021 óta rendkívül széles szimfonikus repertoárt játszunk, azon belül világos hangsúlyokkal a korai romantika és a bécsi klasszika világán, rendszeres oratórium-előadásokkal, esetenként barokk kitekintésekkel, kamaraprogramokkal és egy hangsúlyos, bátor kortárszenei vonallal. Különlegesen jól működnek a különböző interaktív és személyes hangulatú eseményeink, amelyek rendkívül szoros, folyamatos kapcsolatot eredményeztek a zenekar és a rendszeres hallgatóink között. Az eddigiekhez képest az idei évad újítása volt az opera műfajának visszaköltöztetése Fehérvárra, egy naptári év alatt megvalósuló három nagyszabású produkcióval – Bánk bán, Szöktetés a szerájból, majd nemsokára a Hunyadi László –, ezeknek a sikere folytatásért kiált, illetve a költségvetésünk függvényében szeretnénk a koraromantika fókuszát finoman kinyitni anynyiban, hogy a 19. század második felének szerzőit az eddiginél nagyobb arányban tűzhessük műsorra.

– *Mi változott az első vezető ciklus alatt, honnan hova jutottak, és mi a következő 5 év végére a cél, ha lehet ilyet megfogalmazni?*

– D. P.: Ha most a zenekarra nézünk, egy összetartó alkotó közösséget látunk és energikus, odaadó játékot hallunk. A vendégkarmestereink, meghívott szólistáink leggyakoribb visszajelzései az együttes nyitottságát, próbamorálját, érzékenységet és dinamizmusát dicsérik. Ezen túl a zenekari hangzásban és közös esztétikában egyre karakteresebbé váló értékek természetesen egy hosszú és teljesen végig soha nem járható út mérföldkövei. Intézményes és infrastrukturális szempontból nagy előrelépés volt tavaly a hangszerbeszerzés, az új épületszárny használatba vétele, a szolgáltatpénzek rendezése és a státusz bővítés, de a zenekari álláshelyek elosztásának arányai is rengeteget közeledtek az ideálshoz az elmúlt három évben. A tagság ugyanakkor tovább bővítené: hisszük azt, hogy Székesfehérvár közönségét megilleti egy legalább 64 muzsikust foglalkoztató, nagyszabású, teljes vármegyei felelősséggel dolgozó Alba Regia Szimfonikus Zenekar.

– R.T.: Az Alba Regia Szimfonikus Zenekar egy fejlődő, növekvő időszakában lévő zenekar. Ez a fejlődés, felnövekvés megmutatkozik a zenekari létünk minden szegmensében. Elmondhatjuk, hogy mind létszámbeli, mind gazdasági, mind pedig szakmai kihívások terén szintet léptünk. A következő öt év végére egyértelműen az a cél, hogy valóban egzakt módon meghatározható legyen ennek a növekedésnek a mértéke, és egyértelműen definiálható legyen, hogy Székesfehérvár Zenekara esetében mit is jelenthet valójában a más szakterületeken oly sokszor emlegetett „fenntartható fejlődés”.

– *Hogy viszonyul a város a zenekarhoz, mennyire kapcsolódnak szorosan a helyi élethez? Ha másképp akarom kérdezni, a városnak van egy zenekara, vagy a zenekarnak van otthona Székesfehérváron?*

– R.T.: Elmondhatjuk, hogy Székesfehérvár zeneszerető közössége egyértelműen ragaszkodik a zenekarához. Ezt a zenekart nem „befogadta” a város, hanem jelenléte történelmi hagyománnyal bír. Jogelődje az 1901-ben alakult Székesfehérvári Zenekedvelők Egyesülete vidéki viszonylatban páratlan méretű és színvonalú zenekar volt, amely – többek között Fricsay Richárd, a kiváló katonakarmester, majd Hermann László hegedűművész, a ma a nevét viselő Zeneiskola első igazgatója vezetésével – sikerrel alapozta meg a szimfonikus hangversenyek gyakorlatát a Királyok Városában. Az együttest 1950-ben Székesfehérvári Szimfonikus Zenekar néven szervezték újjá: 1979-től a Vörösmarty Színház tagintézményeként működött, egészen 2015 január 1-i önállóvá válásáig. A Város büszkén tekint a zenekarára, és nem kérdés, hogy hosszú távon számol vele. Ezt a közönség lelkes támogatásán és szeretetén

kívül mi sem bizonyítja jobban, mint hogy idén elindult a Zenekari Székházunk átfogó felújítása, amely egy több éven átívelő program, melynek során a teljes épületünk megújul kívül-belül egyaránt. A kulturális szféra jelenleg alapvetően nincs könnyű helyzetben, de Székesfehérvár Önkormányzata mindent megtesz annak érdekében, hogy a városban pezsgő művészeti élet legyen.

– *Budapest és Székesfehérvár közel van. A főváros közelsége mennyiben befolyásolja a zenekar lehetőségeit? Gondolok itt a fővárosból ide ingázó zenészekre, vagy a könnyebben Budapestre importálható programokra.*

– D. P.: A két város távolsága egyszerre kicsi és nagy. Messze túl nagy ahhoz, hogy Fehérvár és vonzáskörzetének zeneszerető polgárai rutinszerűen Budapestre járjanak kultúrát fogyasztani. A Fehérváron lakó, vagy ide a környékről dolgozni bejáró összesen jóval több, mint 200.000 ember egyrészt büszke saját városának zenei teljesítményére, másrészt csak igen kivételes fellépő, vagy különleges esemény kedvéért vállalja a fáradságot, hogy egy hétköznapi este, éjjel utáni hazaérésre számítsa, elinduljon a Műpába, vagy a Zeneakadémiára. Ez a távolság a Budapestén élő zenészeink szempontjából is nagyobb a számukra kényelmesnél, ugyanakkor esetükben a hivatásuk gyakorlásáról van szó, így az ingázás bár igénybe veszi őket, nem jelent kezelhetetlen terhet. Azt azonban látjuk, hogy akiket az ARSO teljes állásban tud foglalkoztatni, egyre többen költöznek a városba, vagy Fejér megyébe.

– *Kevés zenekar alkalmaz rezidens zeneszerzőt, hogy legyen egy kortárs zenei művészeti vezetője. Dobri Dániel jelenléte miben jelent nagy változást?*

– R.T.: Dobri Dániel tevékenységének köszönhetően Zenekarunk műsropolitikájának kortárszenei vonulata intenzíven és igényesen jelenik meg. Műveket és fellépőket javasol, miközben jelen van a műhelymunka során és természetesen rendszeresen komponál is az együttesnek. A vezetésére és szakmai gondoskodására bízott „Kortárs Klub” országos figyelmet élvez, és egyre nagyobb és magabiztosabb a nemzetközi kitekintés is. Zenekari játék szempontjából mostanra elmondhatjuk, hogy zenekarunk anyanyelvi szinten játssza a kortárszenei szcénát számos különböző zenei nyelvezetét. A nálunk megfordult, vendégként meghívott számos kortárs magyar zeneszerző egyöntetű véleménye, hogy ami jelenleg Fehérváron történik, az kortárs zenei szempontból egyedülálló fontossággal bír az országban.

– A kortárs zene nemcsak Dobri Dániel életében fontos, Dobszay Péter neve is erősen összekapcsolódott az ősbemutatókkal. Mennyire sikerült a kortárs műveket a székesfehérvári közönség szívébe lopni?

– D. P.: A fehérvári közönség nyitottan fogadta a kezdeményezéseinket. A kortárszenei koncertjeink látogatottsága természetesen nem mérhető egy nagyromantikus program iránti érdeklődés mértékéhez, de ezeknek az eseményeknek is kialakult egy erős, elkötelezett törzsközönsége.

– Anyagi téren volt az elmúlt időszakban könnyebb és nehezebb időszak is, ráadásul a Covid is megtépázta a koncertéletet. Mik az elmúlt időszak nagy tanulságai, és hol áll most a zenekar anyagi biztonsága, mennyire tervezhetőek ebből a szempontból a távolabbi koncertek?

– R.T.: Székesfehérvár Önkormányzata komoly anyagi ráfordítással és valós fenntartói figyelemmel fordul felénk, enélkül nem tudnánk működni. Elmondhatjuk, hogy arányaiban nézve országos szinten Székesfehérvár költ a legtöbbet zenekara fenntartására, ugyanakkor a kiemelt minősítésű zenekarok között messze a legalacsonyabb normatív állami támogatásból dolgozunk, amelyhez a tavalyi évben először kaptunk egy komolyabb kiegészítő állami támogatást, ezzel valamelyest felzárkózva a többi kisebb megyeszékhelyi együtteseinek költségvetéséhez. Ennek a kiegészítő támogatásnak a további léte, az összege és a megítélés dátuma nagyban befolyásolja mind

az évadunk véglegesítésének az időpontját, mind magát az évad programját. Rendkívül fontos lenne, hogy a jövőben normatív módon kalkulálhassunk ezekkel az összegekkel, mert az elmúlt években úgy kellett emelnünk a zenekar szakmai színvonalát, hogy közben a tervezhetőség és a lehetőségek szempontjából a fentiek miatt komoly versenyhátrányban dolgoztunk.

– Mi várható a közeljövő koncertjein?

– R.T.: Április 25-én „Francia impressziók” címmel a nemrég elhunyt Eötvös Péterre emlékezünk. A koncertet eredetileg „Eötvös 80” címmel illesztettük az évadunk programjába, az élet azonban úgy hozta, hogy megtartani „In Memoriam Eötvös Péter” alcímmel van már csak lehetőségünk. A koncert során Eötvös Péter, Maurice Ravel művei csendülnek fel, valamint Dobri Dániel „Dialog mit Eötvös” című nagyzenekari darabjának ősbemutatójának lehetünk majd szem-és fültanúi. Június 20-án Évadzáró/Nyárin-dító koncertünk lesz Székesfehérváron a Bartók Béla téren, Kertesi Ingrid és Boncsér Gergely közreműködésével, „Bel Canto” címmel. Nyáron a népszerű, „Harmonia Albensis” című templomi koncertsorozatunk után augusztus 20-án a Székesfehérvári Királyi Napok rendezvénysorozat zárásaként a tavalyi, szeptén augusztus 20-i Bánk bán előadásunk osztatlan sikerén felbuzdulva idén Erkel: Hunyadi László című operájának koncertszerű előadása következik. Maga a koncertszerű előadás is kellőképpen izgalmas és monumentális vállalkozás, izgatottan készülünk, és szeretettel várunk rá minden kedves érdeklődőt. ■

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara próbajátékot hirdet hegedű szólamaiba

TUTTISTA ZENEKARI MŰVÉSZ MUNKAKÖRRE

határozott idejű munkaszerződéssel

I. FORDULÓ – PARAVÁN MÖGÖTT	II. FORDULÓ – RÖGTÖN AZ ELSŐ FORDULÓ UTÁN
- Szabaddon választott Mozart (G-dúr 216., D-dúr 218., A-dúr 219.) versenymű első tétele kadenciával R. Strauss: Don Juan - Rimskij - Korsakov: Seherezádé 3. tétel - Beethoven: 3. szimfónia 3. tétel	- Bach: Siciliano g-moll szóló szonáta vagy Largo: C-dúr szóló szonáta - Mozart: 39. szimfónia Esz-dúr 4. tétel - Beethoven: 1. szimfónia 2. tétel - Smetana: Az eladott menyasszony - nyitány - Bartók: Concerto – V. tétel - Mahler: 9. szimfónia 2. és 4. tétel - Prokofjev: Klasszikus szimfónia I. tétel - Wagner: Siegfried
Várjuk mindazon művészek jelentkezését, akik: - szakirányú felsőfokú zenei végzettséggel (minimum szakirányú BA diploma), - zenekari tapasztalattal rendelkeznek.	Jelentkezéshez szükséges dokumentumok: - szakmai önéletrajz elérhetőség megadásával (telefonszám, e-mail cím) - szakirányú végzettséget igazoló dokumentum.
A zenekari állások kottáit azon jelentkezők részére, akik jelentkezésüket a fent megadott e-mail címre már megküldték, kérésre, elektronikus úton továbbítjuk. A zenekari állások kottáira vonatkozó kérést a kottatar@mtva.hu e-mail címre kérjük elküldeni. A zsűri fenntartja magának a jogot, hogy a szakmai kritériumoknak nem megfelelő jelentkezőket a próbajátékból kizárja. Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.	

30 éve jelent meg a Zenekar újság első száma

30 ÉVE ÍRTUK

Zenekar - 1994. Próbaszám

Tisztelt Szimfonikus Zenekarok!

Amióta 1853-ban, immár 141 éve Erkel Ferenc kezdeményezésére és irányítása alatt megalakult a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara, az első magyar szimfonikus zenekar, a magyar zenész- és zenekedvelő társadalom együttes bölcsők sokasága mellett bábáskodhatott, míg temetésnél sohasem kellett gyászolnia. Zenekarok formálódtak, nőttek, átalakultak, új nevet vettek fel, de eddig még sohasem szűntek meg...

A 80-as évek végre ráébresztette zenekarainkat, hogy nem csak örökifjúság létezik, hanem sorozatos életveszély-szituáció is kialakulhat...

Ma kétségtelenül harc folyik a fennmaradásért. A sebek csak úgy kerülhetők el, ha mindenki önmagával szemben és egymásért küzd. /Erkel Tibor/

Szakszervezet és Szövetség

A változások korát éljük, és ebben az időszakban - úgy érzem és tapasztalom - sok kérdést el tud dönteni az az egyszerű tény, hogy képes-e a szakma a saját érdekeiért - legyen az szakmai, intézményi vagy munkavállalói érdek - egységesen fellépni.

A Magyar Szimfonikus Zenekari Szövetség megalakulása és szövetségi kapcsolata szakszervezetünkkel, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetével ennek az egységes képviseletnek az esélyét kínálja a szimfonikus zenekarok és tagjaik számára. /dr. Gyimesi László/

Beszélgetés Tátrai Vilmossal

Egy zenekar olyan, mint az ország: ha jól vezetik, akkor egy közepes zenekar is jól működik. Elviselhetetlenek viszont bennük az álmatag, oda nem figyelő, lusta emberek. Épp ezért óriási a szerepük a szólamvezetőknek: az ő személyiségük szinte mindent meghatároz. /Csontos János/

Hírek a MÁV Szimfonikus Zenekar háza tájáról

Több évig tartó hivatalos ügyintézés után pont került a zenekar történetének legnagyobb szervezeti átalakulása végére: 1994 február 1-jén, immáron bírósági bejegyzés birtokában megkezdte működését a Máv Szimfonikusok Zenekari Alapítvány. Az alapítványt a Magyar Államvasutak alapította, mely továbbra is a zenekar első számú támogatója. Az alapítvány ügyeit héttagú kuratórium irányítja, melynek összetétele a vasút és a zene irányába mutató kettős kötődést fejezi ki: elnöke Árva Kálmán, MÁV főosztályvezető, a kuratórium tagjai közül rajta

kívül egy főt delegált a MÁV. További tagok: Petrovics Emil és Hidas Frigyes zenészszerzők, Gál Tamás a zenekar karmestere, Kovács Géza ügyvezető igazgató és a zenekari muzsikusok egy választott képviselője.

Utánpótlás a zenekaroknak

Hazánk egyik legnépszerűbb és legrangosabb ifjúsági együttese a Dohnányi Ernőről elnevezett szimfonikus zenekar. A társulat jövőre ünnepli fennállásának huszonötödik évfordulóját. Nemes László: „Meglátásom szerint nem a kultúra van válságban, hanem a menedzselés. Ha egy társaságnak vagy egy zenekarnak jó a menedzsmentje, akkor az jól tud működni. Biztos, hogy vannak finanszírozási problémák, amelyek átmenetileg válságossá tudják tenni a helyzetet, de ez még soha nem fordult negatív irányba, tehát nem szűnt meg egyetlen szimfonikus zenekar sem.

20 ÉVE ÍRTUK

Zenekar 2004/1

Pécs városa 2010-re megpályázta az Európa Kulturális Főváros rangot. Az odavezető út egyik fontos tényezőjeként számolnak azzal a Pécsi Szimfonikus Zenekarral, amely 2004 január 1-től mint Pannon Filharmonikusok – Pécs néven működik. A nagy eseményt ünnepi közgyűléssel, sajtótájékoztatóval és gálahangversennyel köszöntötte az együttes, amely – még Pécsi Szimfonikus Zenekarként - ezen a napon ünnepelte hivatásossá válásának huszadik évfordulóját is.

Zenekar 2004/4

Válas után

Mintha bomba robbant volna tavasszal, amikor Vásáry Tamás, mint főzeneigazgató, benyújtotta lemondását a Magyar Rádió elnökségének. Nem kisebb meglepetést okozott, amikor kiderült, hogy két évre - második karmesterként a már nyolcadik szezontól az együttesrel töltő - Kovács Lászlót bízták meg, mint első karmestert. Indulatok gerjedtek és nehéz volt körvonalazni, miért: Kovács László személye, vagy az eljárás kissé autoritárius módja váltotta ki sokak elégedetlenségét.

Fischer Ádám három lépcsőben veszi át a Rádiózenekar irányítását

„Úgy vélem, a karmester személyében nem hozza, hanem viszi a pénzt.”

„...Ha személyesen nem is tudok jelen lenni a hangversenyeken, azért az ezekről készült felvételeket mindenképpen meghallgatom. Természetesen lesznek beépített „kémeim” is, akiknek bízom az ítéletében, s akik folyamatosan figyelik majd az együttes munkáját...”

Csontos János: Lépcsők

Magyarországon a rendszerváltozás a szimfonikus zenekari életet is kiszolgáltatotta a piaci anomáliáknak. Mindjárt helyesbítenem is kell: pontosabb volna kvázi piaci viszonyokat emlegetnem, hiszen nem annyira értékek és teljesítmények, mint lobbyk és befolyásbeli képességek versenyeznek egymással. A zenekarok fölül eltűnt a védőbúra, amely egyenletesen nyomott színvonalon ugyan, de biztosította a szakmai munka lehetőségeit és a muzsikások egzisztenciáját. A kilencvenes évek vadkapitalizmusa érthetően a zenész társadalomban is fölkelte a szakmai szolidaritás vágyát, ez azonban meglátásom szerint – s valószínűleg törvényszerűen – átmeneti érzésnek bizonyult.

Zenekar 2004/5

A zenekari konszolidáció történetének legújabb fejezetei

A magyar zenei élet permanens problémája a szimfonikus zenekarok alulfinanszírozottsága. Az együttesek emiatt évek óta rendszeresen felemelik a hangjukat, van, aki hangosabban, és van, aki eredményesebben lobbizik, de az átfogó, mindenkit érintő megoldás egyre várat magára. S bár az utóbbi néhány esztendőben az állami támogatások összege jelentősen emelkedett, sajnos a pénz még így sem elegendő. Több zenekart évről-évre a megszűnés veszélye fenyeget, sokan pedig csak vegetálnak a rendelkezésükre álló összegekből. Óriási szakadékok alakultak ki a fővárosi és a vidéki zenekarok között, s az ugyanolyan végzettséggel rendelkező művészek fizetése között akár tízszeres lehet a különbség.

A támogatási rendszer háromlépcsős átalakítása

Magi István, a NKÖM főosztályvezetője:

„A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma három éves távlatban szeretné átalakítani a zenekari finanszírozást. A fő célunk az, hogy a rendszer átláthatóbbá, világosabbá és pontosabbá váljon.

A következő esztendőben szeretnénk elérni, hogy megszűnjen a támogatások elosztásának végleges kritériumrendszere. A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete már megtette javaslatát a zenekari konszolidáció főbb elveire, de ez még csupán egy tervezet, várhatóan hosszas egyeztetésre lesz szükség, hogy a végső szempontrendszert felállítsuk, hiszen ehhez meg kell nyerni a szakma egészének az egyetértését.”

10 ÉVE ÍRTUK

Zenekar 2014/2

Az iskolai zeneoktatás válsága

Nemes László Norbert zenekultúráról, zenepedagógiáról

„A magyar általános oktatási intézményekben az alaptanterv szerinti zenei oktatás jelenleg a klasszikus zene határain belül maradván, Bartók Bélával és Kodály Zoltánnal véget ér, a tanárok a zene megszerettetése, az

interaktív közös zenélés helyett a lexikális tudásanyag átadására koncentrálnak. Sem a tananyag felépítése, sem az oktatók felkészültsége, elkötelezettsége nem megfelelő, s mindez nemhogy kevés az internet és az okos-telefonok világában, de amellett, hogy a diákok nem jutnak átfogó zenei ismeretekhez, a zenehallgatás, vagy az együtt zenélés öröme sem szerzi meg számukra. Ilyen módon hiába folyik elitképzés a zenei szakintézményekben, hiába próbálnak együttesek egyre több ismeretterjesztő előadást szervezni, egyre csökken azoknak a száma, akik már iskolás korban nyitottá válnak az értékes zene befogadására, vagy amatőr szinten, kedvtelésből zenélnének.”

Zenekar 2004/5

Csontos János: Húsz év múlva

„Amikor mostanság kézbe veszem a Zenekar újabb számait, három fő megállapítás tolu a tollamra (illetve a billentyűzetemre). Egyrészt az öröm, hogy a régi közös szellemi „gyermekünk” mennyire megizmosodott, megkomolyodott, kinőtte elkerülhetetlen gyermekbetegségeit. Másrészt az őszinte csodálkozás, hogy az online dömping korában ez a lap meg tudta őrizni a nyomtatott médium klasszikus státusát – ez a tény minden bizonnyal a muzsika világának kétségtelen, jó értelemben vett, értékőrző jellemvonásával is magyarázható. Harmadrészt a remény, hogy hátha megerősít ez a vállalkozás újabb húsz esztendő is.”

Zenekar 2014/4

Kovács Géza: No, meg te!

(Zenekari ranglistákról)

Rómában nem lehetett madárjósok nélkül házat-palotát átadni, hadba indulni, vagy házasodni. Babonás félelemmel várták patríciusok és plebejusok: mit mond az augur, midőn a még gőzölgő madárbelet szakszerűen megforgatták, megszagolták, megkóstolták és áttanulmányozták. Ezzel a megalapozottan tudományos és elmaradhatatlan szertartással kapcsolatban volt egy apró probléma: maguk, az augurok pontosan tudták, hogy marhaság az egész, de hát meg kellett nekik is élni valamiből. Épp ezért, ha találkoztak, csendben összemosolyogtak. Ebből aztán évszázadok emberi butaságait átvészelő szólás is lett: „ha két augur az utcán találkozik, csendben összemosolyog”.

Ez a mosoly jár gyakran az eszemben, amikor azt olvasom, hallom valahol, hogy „X szimfonikus zenekar a harmadik legjobb az országban”, vagy „mondjuk ki, Y zenekar Magyarország második legjobb zenekara”, esetleg „a világ kilencedik legjobb zenekara a Q, egy nemrég közzétett ranglista szerint”.

Ilyenkor csendben megállok és eltűnődöm: engem is hülyének néznek, vagy csak a laikusoknak szól ez a szédítés? Politikusok, potenciális szponzorok, magyar ugaron Csák Máté polgármesterek, Erzsi néni a harmadikról, szakmai riválisunk: ki a címzett? Ennél jobban már csak akkor rémülök meg, amikor visszahallom e kétes értékű – mondjuk kegyesen – marketingblöfföt jobb sorsra érdemes ismerőseimtől, vagy ami még rosszabb, döntéshozó politikusoktól. Bekapták – állapítom meg szomorúan magamban -, mint tükörponty a műcsalit. ■

Fő feladatunk a zene szeretetének továbbadása

„A nemzeti kulturális érték mindig felülírja az egyéni érdeket.”

 Kiss Eszter
Veronika

Az idő előrehaladtával egyre jobban azt érzem, hogy nemcsak a teljesítmény fontos, a fő feladatunk a zene szeretetének továbbadása – mondta lapunknak Keller András, aki ingyenesen hozzáférhető, nyilvános Concerto Mesteriskolát is indított, és április végén tartja székfoglalóját az MMA-ban.

– *Nemrég jött haza az International Music Seminariumról. Mit lehet tudni erről a kurzusról?*

– Ezt a legendás kurzust ötvenkét éve alapította Végh Sándor Cornwallban, a világ legszebb helyén, Prussia Cove-ban, Anglia délnyugati szegletében, ahol olyan elképesztő ereje van a természetnek, hogy aki elvetődik oda, azt valamiképpen kivonja a világból. Közös tapasztalat, hogy akik az IMS nemzetközi zenei szemináriumon jelen vannak, egész másként viselkednek ott, mint más közegben. Már húsz éve tanítok ezen a kurzuson. A szeminárium művészeti igazgatója Steven Isserlis, az elnöke Sir Simon Rattle, a művészeti tanácsadó Schiff András, a fő támogatók között ott van a kenti herceg, egyszerűen hatalmas a presztízse a kurzusnak, mely a magyar zenei kultúra egyik legerősebb és legfontosabb nyugati bázisa, igazi magyar hely, és nemcsak azért, mert Végh Sándor alapította. A kurzus mestertanárai között sok magyar volt és van ma is, Schiff András mellett Takács-Nagy Gábor, Kurtág György, Rados Ferenc, Wagner Rita és Várjon Dénes nevét is fontos megemlíteni. A mai napig Végh Sándor szellemiségét őrzi ez a hely. Az ottani osztályom zongorkísérője sok év óta Mali Emese, és idén a Zeneakadémia fiatal tanára, Dani Imre is bekapcsolódott a munkába. A magyar mestereken keresztül Hubay, Weiner, Dohnányi, Bartók, Fischer Annie és Kovács Dénes tradíciója is jelen van. Végh-tanítványok sora vesz részt a kurzuson, hegedű, cselló, brácsa, zongora, zongorás kamarazene és vonósnegyes kurzusok vannak, kétszer tíznapos turnusban. A háromhetes tavaszi szünet idején kerül rá sor Angliában, szeptemberben pedig ehhez kötődik az Open Chamber Music szeminárium, ahol a fiatal tehetségek együtt muzsikálnak és koncerteznek mesterekkel, végül egy országos turné utolsó állomásaként felléphetnek a Wigmore Hallban. Olyan elképesztő a nivó ezen a kurzuson, hogy azt Magyarországon talán felmérni sem lehet. Nyugat-Európa

és Amerika krémje van jelen, a legjobb egyetemek a legjobb növendékeket küldik nagyon jelentős mesteri ajánlásokkal. Egyszerűen boldogság együtt dolgozni a fiatalokkal, akikkel kapcsolatban nem csak a magas technikai tudást emelném ki. Akik ott vannak, folyamatosan hallgatják egymást, egész éjjel együtt zenélnék, leblatolják a fél kamarazeneirodalmat, véget nem érő beszélgetések zajlanak, és ha szép az idő, sokan úsznak a jéghideg tengerben. Mindkét kurzus végén van két nagy növendék-koncert, az elején pedig a részt vevő tanárok adnak egyet. Ez mindig nagy kihívás, hiszen a legjobb növendékeknek kell megfelelni. Páratlanul magas színvonalú koncertekről van szó. Aki követi, láthatja, hogy a kurzusokon részt vevő fiatalok között nagyon sok mostani vagy leendő versenygyőztest köszönhetünk. Az idén egyébként két csodálatos magyar hegedűs tehetség is volt az osztályomban, Amira és Mariam Abouzahra, magyar–egyiptomi fiatalok, akik a *Virtuózok*ban tűntek fel, fantasztikus a teljesítményük, öröm volt velük dolgozni. Ők a nyári Verbier Festivalon lévő kurzusomra is felvételt nyertek. Sok fiataalt itt ismertem meg a későbbi hegedűosztályomból, akikre rendkívül büszke vagyok. Egyikük ma a Royal Filharmonikus Zenekar koncertmestere, másikuk a Royal Northern Sinfonia koncertmestere, a harmadik pedig a Skót Kamarazenekar koncertmestere és egy világhírű kvartett tagja. Az én mestereim, Végh Sándor, Kurtág György, Rados Ferenc zenei öröksége ott él és pezseg, és lehet, hogy a mai fiatalok egy része nem is hallotta ezeket a neveket, mégis az ő szellemük itatja át a helyet.

– *Mit lehetne ebből Magyarországra hozni?*

– A mesterkurzus sikeréhez önkéntes segítők sokasága járul hozzá. A konyhán zenészek és zenebarátok főznek a résztvevőkre, a személyszállítás is önkéntesek segítségével történik, hogy csak néhány példát említssek.

Ha kicsit távol van is, büszkék lehetünk erre a helyre, mert itt jelen van a magyar genius. Az idén a Maestri koncertet egy cornwalli kisváros, a húszezer lakosú Falmouth egyik gyönyörű templomában, a King Charles the Martyr-ban tartották. Ennek a templomnak a nyári koncertsorozatában harmincnégy komolyzenei kamarakoncertet rendeznek. Azt kívánom a hazának, hogy valamely hasonlóan kicsi településünkön is legyen harmincnégy koncert az évadban, ahogy Angliában. Magyarország ezen a téren még sokat tehet magáért.

– *Elindult a Concerto Mesteriskola, amelyen passzív hallgatóként ingyen vehetnek részt magyar muzsikuskövidendékek, művészek, zenebarátok, hisz a kurzus nyilvános. Mi indította el ezt a hiánypótló kezdeményezést?*

– Furdal a lelkiismeretem, hogy ez a lehetőség eddig is itt hevert az orrom előtt, és elmentünk mellette. Évtizedek óta fantasztikus világnagyságokat hozott Magyarországra a Concerto, köztük nagyon sok a visszatérő sztár-művész, de a koncertek körüli kapkodásban elfelejtettük kiaknázni azt a lehetőséget, hogy ha már itt vannak, akkor ne csak a játékkal, hanem közvetlenül is adjanak inspirációt a művészetükből a fiataloknak, a hazai zenetanároknak és a közönségnek is. Mostantól fogva, akit csak lehet, megkérünk, hogy amikor Budapesten velünk játszik, szánjon egy kis időt arra, hogy tehetséges fiatalokkal találkozzon, foglalkozzon velük. Meggyőződésem, hogy az inspiráció a legfontosabb. Ezt a Mesteriskolát igyekszem kiteljesíteni a jövőben minden rendelkezésre álló eszközzel, beleértve az önkéntességet is, ugyanis a művészek némelyike ingyenesen vállalja a közreműködést. Némelyikük kér tiszteletdíjat, de azt természetesen a Concerto állja. Szeretném, ha ez a kezdeményezés az ország javára válna, ezért mindenki számára elérhető. A legelső kurzust az egyik legnagyobb idős művész – mondhatjuk így is, hiszen hetvennyolc éves –, Elisabeth Leonskaja tartotta, aki viszont rendkívül fiatal a művészetében. A jövő hónapban Christian Tetzlaff és Augustin Hadelich ad rövid kurzust. Még egy rövid találkozás is nagyon fontos, hiszen megmutat valamit ezeknek a kiemelkedő művészeknek a tudásából, személyiségéből, ami sokunk hasznára lehet.

– *Mit tart az inspirációhoz hasonlóan fontosnak?*

– Az idő előrehaladtával egyre jobban azt érzem, hogy nemcsak a teljesítmény fontos, hanem a zene szeretetének továbbadása a fő feladatunk. A zenével olyan dolgokat tudunk megfogalmazni, amelyeket szavakkal nem lehet elmondani.

S ha már a teljesítménynél tartunk, fontos elmondani, hogy a mi pályánkon van egy megfelelési kényszer. Valamennyiünket kezdettől beoltottak, hogy bármi áron meg kell felelnünk. Meg kell felelnünk a remekművek szerzőinek, a leírt kottának. Ez utóbbi önmagában

is hatalmas problémát jelent, hiszen egy bizonyos nyelven íródik, aminek korlátai vannak. Egyre jobban azt érzem, hogy a zenei előadóművészet egyik legnagyobb kérdése, hogy ezt a leírt kottát hogyan értelmezzük. A kotta olvasása jóval sokrétűbb annál, mint hogy azok a kicsi bogycok hogyan követik egymást. Az olvasás szemmel történik, de hallanunk kell, amit látunk, a zenének az olvasás pillanatában hangzásképpé kell összeállnia bennünk. Döbbenetes, hogy milyen hibás berögződések képesek ezt az olvasást befolyásolni. Magyarországon például, ha egy zenész meglát egy ütemvonalat, a következő hangnál hatalmas hangsúlyt fog játszani. A magyar zenében ez érthető is, hiszen a magyar szavak élhangsúlyosak. Csak ez már nem igaz például a német nyelvre és zenére. És ez nem függ össze azzal, hogy ki jó zenész, ezek gyerekkorban hibásan rögzült dolgok, amiket megtanultunk, és amiknek szeretnénk megfelelni, már csak becsületből is.

A mi szakmánknak is fontos része a becsület, és ez csodálatos dolog, amiről soha nem beszélünk. A zenészek úgynevezett becsületessége példamutató lehetne a társadalom vonatkozásában.

A becsületesség viszont hatalmas béklyó, hiszen megköti a fantáziát, a szellemi nyitottságot, a képzelőerőt, ugyanis meg kell felelni annak, ahogy egy mű le van írva. Az elmúlt időszak egyik legnagyobb élménye volt számomra, amikor láttam egy rövid videót Christian Zimmermannal, aki óriási művész. Ő azt mondta, hogy élete 98 százalékában mesterember, és csak két százalékban művész. Nem le-, hanem felbecsülni kell a mesterségbeli tudást. Egy jó mesterember ugyanúgy egyéniség. A kétszázaléknál több művészetet értelmezhetem úgy is, mint a mi szabadságunkat a mesterségbeli tudáson belül. Ha utána akarok menni a szerző elképzeléseinek, akkor hatalmas világ tárul fel. Ha meghallgatjuk, hogy Bartók is mennyire máshogy játssza a felvételeken az *Allegro barbarót*, abból tudhatjuk, hogy a szerző egyfajta folyamatot él meg a saját alkotásával kapcsolatban is. Az előadóművészet legnagyobb csodája, hogy megismételhetetlen. A Concertóban azt tapasztalom, hogy a művészi közösség tagjainak egymással szemben is komoly elvárásaik vannak. Mindenki magas színvonalon játszik, a megugrani kívánt képzeletbeli lécmagától megy fölfelé, és borzasztóan nehéz megfelelni az általam támasztott igényeknek. A játéknak állandóan gátja a kötöttség, hogy esetleg nem egészen úgy olvassa mindenki a kottát. Ott van például Bach, aki nagyjából semmit nem írt bele a kottába a hangokon kívül, és vannak szerzők, különösen a 20. században, akik nagyon részletes előadói utasításokat adtak. Ilyen Enescu, aki nem melleleg kiváló hegedűművész is volt, és bár rengeteg dolgot beírt a kottába, az ő műveinek előadásai is nagyon különbözőek. Éppen annyira, mint Bach esetében.

Egy mű megtanulása élethosszig tartó folyamat. Fontos, hogy ráleljünk egy adott mű közös olvasatára.

– Nem mindegy persze, hogy valaki magában keresi, négyen játszanak vagy esetleg nyolcvan zenésszel kíván közös olvasásra vállalkozni. Bár ez a munka sok vérrel-verítékkal jár, a végén olyasmi jön ki belőle, amit mindenki hazavisz és továbbad. Valamilyen módon tradícióteremtésről van szó.

– *Most készül az MMA-székfoglalójára. Mi az előadás fő gondolata?*

– A cím nagyon sokrétű olvasatra ad módot: A klasszikus zene lehetősége a magyar társadalomban. Páratlan gazdagság, tehetség és kimagasló zenei érték van ebben az országban, és arra szeretnék rámutatni, hogy a társadalom hogyan tudna nagyobb haszonhoz jutni ebből. A zenész célja, hogy zenéjével örömet adhasson másoknak. Ahhoz, hogy a zene a magyar emberek életét gazdagabbá tegye, az első lépés, hogy eljussanak a meghallgatás képességéhez. Nem vagyok oktatási szakember, éppen ezért nem is oktatási kérdésekről szeretnék beszélni, de egyre erősebben érzem: ahhoz, hogy a társadalom a művészet csodájából részesüljön, a gyerekeket kell megszólítani. Rengeteg Kodály-írást olvastam, többek között arról is, hogy tizenöt éves kor fölött már senki nem lesz tehetségesebb, és csak a legnagyobbak tudnak tovább fejlődni. Ez döbbenetes mondat. Ha jól értem, arról szól, hogy a befogadó képességünk, a nyitottságunk addig igazán jó, ameddig még keveset tudunk a világról, és kicsik vagyunk. Amíg egy kisgyermek túpontosan veszi észre a számára befogadható világban a fontos pontokat, addig egy felnőtt már mindig viszonyul, valamihez képest gondolkodik vagy beszél, vagy valaminek meg akar felelni, ami egyébként teljesen normális.

Remélem, nem utópia, hogy Magyarországon a művészeti oktatásnak és azon belül a zenei nevelésnek az óvodától tízéves korig a mindennapok részeként jelen kell lennie a gyermekek életében.

– Meggyőződésem, hogy így erősebb lelkű országot kapnánk. Ha a gyerekek magyar népdalokat énekelnek, akkor a hazaszeretetük teljesen természetesen alakul ki, nem kell sulykolni. Ezenkívül erősödne a kommunikáció, a megértés, az egymásra figyelés, mindaz, amit a közös éneklés automatikusan hoz magával. A zene csak a fejlődés korai szakaszában képes igazán hatni, és olyan készségeket fejleszt, amelyek minden más képesség és tantárgy hasznára lennének. Ha fel akarunk építeni egy működőképes rendszert, abban a zenének hatalmas pozitív hatása lehet. Nekünk nincs ércbányánk, mert elvették Trianonnál, viszont a sportban, a tudományban és a zenében elérhetünk

világraszóló eredményeket. Ha azt mondjuk, hogy a testnevelés nagyon fontos egy gyermek számára, akkor a lelki nevelés nem kevésbé fontos, viszont ennek jelen pillanatban nincs meg a megfelelő súlya az oktatásban. Nyugodtan be lehetne ide vágni Kodály-idézeteket, mindenki ismeri őket, csak senki nem veszi komolyan. Ha nemzetnevelésről beszélünk, abban is nagyon fontos szerepet játszhat a zene. Tele van a világ elmagányosodott emberekkel, a közösségépítésnek is kiváló lehetősége a zene. Az életünk nagy részét kitöltik az egzisztenciánkkal kapcsolatos gondjaink, és észre sem vesszük, hogy milyen hiány van a lelki örömeinkben.

– *Hogy látja a zenekarok központosításának ügyét, amelynek értelmében a Nemzeti Filharmonikus Zenekar ellenőrzése alá kerülnének?*

– Jelen pillanatban ez egy olyan szándék, amelyről nem sokat tudunk. Önmagában a központosításról nem kívánok véleményt alkotni, abban megegyezhetünk, hogy valamiképp működtetni kell a dolgokat. Az a fontos, hogy szakmai vezetés alá kerül a zenekarok működése. Korábban mindig az a bíráló érte a minisztériumot, hogy nem szakmabeliekből áll. Meg vagyok győződve, hogy ha a Nemzeti Filharmonikusokat megbízzák azzal, hogy koordinálják a magyarországi szimfonikus zenekarok életét, akkor lesz annyi bölcsesség a vezetőkben, hogy olyan szakmai kollégiumot hoznak létre, amely kifejezi ennek a területnek az egységét. Ha tehát innen nézzük, akkor jó lehetőséget hordoz magában a szóban forgó változás. Sok példát látunk már arra, hogy ha egy jó terv rossz kezekbe kerül, akkor az a visszájára fordul. Ugyanakkor, ha bármilyen terv jó kezekbe kerül, ha elkötelezett, nagy tudású és jóindulatú személyek foglalkoznak vele, abból még jó is kisülhet. Kicsit fárasztó, hogy ha Magyarországon bármilyen ügy felszínre kerül, az első reakció mindig a szörnyülködés és a rossz feltételezése. A szakmai kérdéseket nem szabad politikai síkon kezelni. Mutassanak bárkit, aki képes ellenzéki módon hegedülni vagy kormánypárti módon vezényelni. A politikai szimpátiáját mindenki tartsa meg magának, viszont legyen méltó arra, hogy a szakmát képviselje. Abban szerintem mindenki egyetért, hogy jobb, ha az ilyen jellegű szervezetek munkáját szakmabeliek koordinálják. Az állam segíthet, illetve támogathat, de a célokat, feladatokat ne ő szabja meg, mert nem ért hozzá. Egy ilyen bizottságnál csak az számít, hogy az ország egészére nézve hogyan tudja a lehető legtöbb jót biztosítani. Hasonló a feladatunk a zenekarok élén. Az én felelősségem, hogy a magyar államtól kapott támogatásból hogyan tudom a legtöbb kulturális értéket teremteni az országom számára. Elég sok innovációval próbálom gazdagabbá tenni a magyar kultúrát. Ezt nagyban is lehet csinálni, és mindenki számára világosnak kell lennie, hogy a nemzeti kulturális érték mindig felülírja az egyéni érdeket. Ennek a művészetben is így kell lennie, és ebben a rendben mindenki megtalálhatja a számára megfelelő helyet. ■

Zenekari művész is kaphat állami hangszert

„Fontos, hogy a zenekarokban játszó szólamvezetők is olyan hangszereken adhassák elő a szólókat, amelyek magas színvonalat képviselnek”

✍ Kiss Eszter
Veronika

Németh Géza egykori állami brácsáját kapta meg használatra Botos Veronika, a Magyar Állami Operaház szólóbrácsása, aki nemcsak a hangszerről, hanem januári indiai turnéjáról és másik kedvenc hangszeréről, a viola d'amoréről is mesélt lapunknak.

– Nagy dolognak számít, hogy állami hangszert kaptál, mint az Operaház szólóbrácsása. Milyen sűrűn lehet ilyen hangszerhez jutni?

– Két-három éve lehetett állami hangszerekre pályázni, ha jól emlékszem, három cselló, két hegedű és ez a brácsa szerepelt a pályázható hangszerek között. Már hat-hét éve hallottam erről a hangszerről, tudtam, hogy ez egy kisméretű brácsa, de úgy szól, mint az álom. Megpályáztam, ki is próbálhattam, és az eredményre várva szomorúan értesültem arról, hogy ezt a hangszert kivették a keretből, a többi ötöt viszont kiosztották. A Magyar Állami Operaház szóló brácsásaként van módom a zenekarban is szólót játszani, de azon kívül is rengeteget játszom kamaraegyüttesekben, sőt szólóban is koncertezem. Hiszek abban, hogy akármennyire is úgy gondoljuk, hogy a brácsa csak kísérő hangszer, van egy olyan különleges csengése, hangzása, ami megérdemli azt, hogy néha szóló hangszerként is meghallgassuk. A hegedű hangfekvése magas az énekhangnak, a mélyhegedű hangtartományát viszont könnyebb kiénekelni, így ez áll a legközelebb az emberi hanghoz. Egy szó, mint száz, nagyon vágytam egy olyan hangszerre, amely, noha kistermetű vagyok és kicsi a kezem, mégis szép és erős hangon megszólal. A szerencse úgy hozta, hogy megtudtam, az Operaház intézi az állami hangszereknek a biztosítását, kezelését, így egy kedvező pillanatban megkérdeztem Ókovács Szilveszter

főigazgató urat, vajon tudna-e segíteni abban, hogy ez a hangszer az elzártaságból kikerüljön, és újra nyilvánosan is hallható legyen. Az előző használója Németh Géza brácsaművész volt, aki nem csak a Bartók vonós-négyes brácsása volt, hanem egyben a Magyar Állami Operaház szólóbrácsása is, így tulajdonképpen az ő kezéből vehettem volna át ugyanabban a pozícióban, hisz magam is az Operaház szólóbrácsása vagyok. Ő már több éve visszaadta a Storionit, ami csak állt azóta a szekrényben, és ez egy vonós hangszernek inkább árt, mint használ, akármilyen jó körülmények között is tárolták a Zenetudományi Intézetben. Már nem is reménykedtem, amikor nemrég jött az értesítés, hogy megkaphatom ezt a violát használatra. Amikor átvettem, rögtön megszólaltattam, még a régi húrok voltak rajta, és ennyi év állás után is elvarázsolt a hangja. Férfiasan domináns, megfelelő hangerővel, mégis rengeteg szín van benne. Pályafutásom során számos hangszert kipróbáltam már, de ennyire színgazdag brácsával még nem találkoztam. Most végtelenül boldog vagyok, és örvend a lelkem, hogy a zeneirodalom operára vagy balettra írt brácsaszólóit ezen a hangszeren is eljátszhatom.. Amikor csak lehetőségem lesz rá, kamarakonzerteken is bemutatom, például Orbán György nem sűrűn hallott brácsa-zongora szonátáját, Sonata Grande-ját április 28-án ezen a hangszeren fogom előadni a Hálóban. Játsszom kamarazenekarokkal Telemann, Hoffmeister, Stamitz és a többi klasszikus

brácsaversenyt, és úgy érzem, hogy most új kihívás és nagy megtiszteltetés lesz ezzel a hangszerrel ezeket a műveket újra előadni.

– *Ezt a hangszert április 13-án avattad fel, az Eiffel Műhelyházban, Szőnyi Erzsébet A makrancos királylány című gyermekoperájában.*

– Igen, és az egyik hegedűs kolléga azonnal megkérdezte tőlem, hogy milyen hangszeren játszom, mert feltűnt neki, hogy annyira gyönyörűen szól. Este pedig már a Parasztebecsület és a Bajazzók operát is ezen vezetem elő, a kollégáim nagy érdeklődésétől övezve. Az Operaházban hosszú távon nem él meg az ember egy nagy hangszerrel, hiába szól jól, mert annyira fárasztó egy nagy méretű brácsán játszani, és tudjuk, hogy az ottani munkavégzés rendkívül sok óra folyamatos muzsikálást igényel. A kisebb brácsáknak viszont általában nincsen olyan erős hangja, ami a szólókhoz szükséges. Ez pedig egy kis méretű hangszer és mégis úgy szól, mintha nagy lenne... Nagyon hálás vagyok, és hatalmas öröm, hogy Németh Géza egykori hangszerén játszhatok.

– *Mit lehet tudni erről a hangszerről?*

– Magyarországon csak két állami mélyhegedűt tartanak számon. Ez az egyik, a másikat pedig a Liszt Ferenc Kamarazenekarban használták. Ezt Laurentius Storioni készítette 1787-ben, aki egyike volt az utolsó cremonai hangszerkészítőknek. A hangszer történetéről sokat még nem tudok, éppen csak ismerkedünk egymással, de ami késik, nem múlik...

– *Nagy elismerés ez, és azt gondolom, meg kellene becsülni a zenekari szólistákat és szólamvezetőket is ilyen kaliberű állami hangszerekkel, hiszen ők ugyanúgy az ország hírét öregbitik, csak egy zenekari fizetésből kevésbé engedhetnek meg maguknak ennyire drága hangszereket.*

– Ókovács Szilveszter is ugyanezt válaszolta nekem, amikor elé tártam a kérésemet, hogy segítsen újra bekapcsolni a zene világába ezt a brácsát. Ez a minőségi zenekari munka elismerése és támogatása lenne. Fontos, hogy a zenekarokban játszó szólamvezetők is olyan hangszereken adhassák elő a szólókat, amelyek magas színvonalat képviselnek. Az a tapasztalatom, hogy a brácsa hangját főleg akkor használják a zeneszerzők, amikor misztikus találkozás történik az élet és a halál között. Akár a Rómeó és Júliában, vagy a Giselle-ben, amikor a meghalt menyasszony elbúcsúzik az élő szerelmesétől, de Sosztakovics utolsó darabja is egy brácsa szonáta, ami az életének egy utolsó összefoglalása. Ezen a mezsgyén szól igazán jól a viola, benne van az elmúlás és a bánat. Az egyik legszébb ilyen szóló, Csajkovszkij Anyegin balettjében található, amikor Lenszkij tépelődik a párbaj előtt, de ebben

a tépelődésben már benne van, hogy nincs miért tovább élnie; Olga megcsalta, a barátja megcsalta, és ez szinte predestinálja arra, hogy ő veszítsen a párbajon. Itt egy olyan dallam szólal meg, amit hegedűn is bőven el lehetne játszani, mégis mélyhegedűre írta Csajkovszkij, mert valahogy a brácsa ezen a mélyebb tónusán úgy tud sírni, és annyira meg tudja érinteni a hallgató lelkét, mint semmi más. Ha néha csak egy-egy oldal szóló van, vagy csak két sor, mint a Puccini Manon Lescaut-ban, ahol szintén az érzelmeket és a búcsúzást kell bemutatnunk, miután már három órát eljátszottunk az operából, és az ember mondjuk végig tremolózott, húzta a hosszú, nehéz tartott hangokat, és minden hibátlan volt, de ha azt a két sor szólót nem tudja tökéletesen interpretálni, mindenki arra fog emlékezni, nem pedig a három óra hibátlan játékra.

De egy ilyen jó hangszerrel könnyebb még ez a nehézség is.

Azt biztosan megígérhetem, hogy nálam nem fog porosodni ez a hangszer, hanem folyamatosan használatban lesz.

– *Nemrég a Trio Amicivel Indiában turnéztatok. Hogy kerültetek oda?*

– Két éve voltam az Operaház szervezésében Indiában, a mumbai zenekarnál, elvinni a magyar zene jó hírét. Csak néhányan mentünk, a szóló első fúvósok és az első vonósok, betanítani nekik Johann Strausstól A denevért, és elvittük Erkel Ferenc: Bánk bán című operáját is, mert azt még soha nem hallották azon a tájon. Nagy sikert arattunk. A helyi zenekar menedzserével sokat beszélgettem, elmeséltem neki, hogy én milyen elkötelezett vagyok a brácsa, mint szólóhangszer népszerűsítése mellett, és látszott, hogy őszintén érdekli. Hazajöttünk, és csodák-csodája, rá két hónapra kaptam egy turné felkérést, amelynél a műsor és a kamarapartner-választásban teljesen szabad kezet kaptam.

– *Ebből lett a Trio Amici indiai turnéja?*

– Igen. Ez annak köszönhető, hogy a Phoenix stúdióban négy éve felvettem egy anyagot Vida Mónika Ruth közreműködésével, Tóth Ibolya értő irányítása alatt, ezen Prokofjev: Rómeó és Júlia 8 tételes szvitje, Rachmanyinov: Vocalise című darabja, és Orbán György: Sonata Grande című műve szerepelt; nem jelent még meg, csak hanganyag volt, úgyhogy másoltam belőle, és vittem ajándékba ennek a menedzsernek, akinek annyira megtetszett az Orbán-mű, hogy azt mindenképpen kérte, és mellé még valamilyen más hangszert. Így került a brácsa-zongora páros mellé a klarinét, Csongár Péter kollégám személyében. Most januárban voltunk Indiában. Sok tapasztalatot szereztem, először is rájöttem, milyen fontos, hogy beszéljünk azokról a művekről, amelyeket a közönség nem ismer, mert így

sokkal könnyebben be tudják fogadni. A másik tapasztalatom, hogy mennyire mások ott a viszonyok, és mennyire jó helyzetben vagyunk mi. Amikor az egyik koncertet tartottuk Pune városában, az első részben teljes teltház volt, ekkor játszottam az Orbán-darabot, a második részre viszont kiürült több sor. A koncert utáni fogadáson a menedzsment elégedettnek tűnt, én viszont a könnyeimmel küzdöttem, azt hittem, az Orbán-szonátával eljlesztettem a közönséget. Rá is kérdeztem, és nevetve mondták, hogy dehogyis! Azt viszont tudnom kell, hogy a közönség egy része több mint két órát utazott a koncertre, és még ugyanennyit vissza, és mivel az első rész kilenc után zárult, ők így is nagyon későn értek haza, nem maradhattak tovább. Ez nekünk nagyon szokatlan, hiszen Budapesten és környékén olyan jók az útviszonyok és a közlekedés Indiához képest, és egyáltalán: olyan kicsik még a nagynak tűnő távolságok is, hogy ilyen nem fordul elő. Egyébként az egész turné olyan mesebeli volt, a tenyerükön hordoztak a szervezők, nagyon ritkán van ilyen élménye az embernek. Annyira feltöltve jöttem haza, annyira minden álmom megvalósult ott, hogy azt gondolom, ha most meghalnék, akkor is teljes lenne az életem. Én Magyarországon is nagyon szívesen megyek bárhová zenélni, kis településekre is. A Budapesti Filharmóniai Társaság tagja is vagyok, amely lehetővé teszi minden muzsikusaknak, hogy évadonként egy kamarazenei koncertet megvalósítsanak. Legutoljára egy Eger környéki kis faluban, Kompolton voltam, ahol az iskola dísztermében játszottunk. Azért mentem oda, mert ott korábban még sosem volt komolyzenei koncert, és nagyon szeretnék volna, ha egyszer megvalósulhat, csak éppen pénzünk nem volt rá. Én pedig ezt a lelkesedést látva igent mondtam nekik, és ide szerveztem az idei kamarakonzertet. Rengeteg fiatal jött el, beszélgettünk, érdeklődtek, és többen azóta fel is jöttek az Operába ebből az eldugott kis faluból, amikor sikerült kedvező árú jegyeket szerezniük. Egy szóval elindult valami, és ezért is gondolom, hogy végtelesen fontosak ezek a vidéki koncertek, és nemcsak Budapest elit helyein kell játszani, hanem elmenni oda is, ahol még senki sem járt.

– *Nemcsak brácsán játszol, hanem viola d'amorén is. Hogy kerültél kapcsolatba ezzel a hangszerrel?*

– Szerelem volt első látásra. Az Operaházban találkoztam vele először. Amikor odakerültem, a próbaidőm végéhez közeledve májusban szóltak, hogy a Bánk bánban a viola d'amore szólót nekem is el kell majd játszanom szeptemberben. Én akkor éppen várandós voltam a harmadik gyermekemmel, októberben született a lányom, szeptemberben már nagyon a terhesség végén jártam. Egész nyáron próbálgattam az Operaház hangszerét, hogy felkészültem legyen szeptemberre. A második felvonás első jelenetében, amikor Melinda és Bánk búcsúzik, a viola d'amore kíséri az ő duettjüket, aztán amíg átrendezik

a díszleteket, akkor hangzik el ez a bizonyos szóló, és a rendezés szerint nekem ezt a színpadon egyedül állva kellett a zenekari kísérettel eljátszanom. Felejthetetlen élmény volt. A szólóban minden fájdalom benne volt. Akkor hagyott ott a férjem, nem tudtam, hogy fogok három gyereket egyedül nevelni, megkapom-e az állást, egészséges lesz-e a gyermekem, és egyáltalán, mi lesz most velem, és mindezt beletettem ebbe a szólóba...

Megkaptam az állást...

Annyira megtetszett a hangszer, hogy vettem a bátorságot, és elmentem Kőrösi Ferenchez két évvel később, hogy csináljon nekem belőle kópiát, mert tudtam, hogy ezt a hangszeret is ő javította. Két évig készült a hangszerem, és utána elkezdtem játszani rajta a János passiót is. A viola d'amorén sokféle húrozás van, és más hangolás kell az egyik, más a másik darabhoz. Egyszer mentem a gyerekeim miatt a Tímár utcai zeneiskolába, és a portás, Kovács Emil bácsi, - akiről kiderült, hogy rengeteg régi hangszeret készített többek között a Kecskés együttes számára, - mutatott egy viola d'amorét, és kérte, hogy próbáljam ki. Én már azonnal megéreztem, hogy itt bizony baj lesz, elsodor a hangszer engem...! Elvittem, kipróbáltam, de jeleztem neki, hogy nem elég magas a láb. Másnapra kicserélte, csodát művelt a hangszerrel. Három nap múlva kiürítettem a családi kasszáját és megvettem. Később, egy év múlva újra jelentkezett, hogy van egy másik hangszere is, amit harminc évvel azelőtt készített, és kedvező áron felajánlja nekem, akkor megint kiürítettem a családi kasszáját, így lett végül három különböző hangszerem, amin három különböző hangolás van. Úgyhogy innen üzenem mindenkinek, akinek szüksége van rá, hogy van külön viola d'amore például a Bánk bánhoz, külön a János passióhoz, és van is hozzá megfelelő személy, aki tud rajta játszani. Az az igazság, hogy talán pénzem nem hiszem, hogy nagyon sok lesz, de boldogságom annál inkább, ezekkel a hangszerekkel. Így alakult, hogy ha már ott van a háromféle hangolású viola d'amore, akkor nekiálltam többek között Vivaldi viola d'amore versenyit megtanulni, és kamarazenekarokkal, kisebb formációkkal elő is adtam már többet is közülük ezeken a hangszereken.

Az Operaházban is hasznukat vettem, amikor 3 héttel a Meyerbeer: Hugenották című operájának első próbája előtt szóltak, hogy ugye tudom, hogy van a darabban egy nagy viola d'amore szóló?! Erre nem volt operai hangszer; - de volt nekem!

Magyarországon nagyon kevesen tudnak viola d'amorén játszani, én is igazából autodidakta módon kezdtem hozzá, és habár sok tanulnivalóm van még ezen a téren, szeretném megismertetni, a köztudatba bevinni ezt a hangszeret is.

Azt hiszem, nem fogok unatkozni... ■

Liszt-díjat kapott a Corpus Harsona Kvartett

„Nagy megtiszteltetés rézfúvósként belépni ebbe az elit klubba”

✍ Kiss Eszter
Veronika

Interjú Pálinkás Péterrel és Sütő Andrással, a Corpus Harsona Kvartett alapító tagjaival. A Corpus Harsona Kvartett tagjai mindannyian a Budafoki Dohnányi Zenekar muzsikusai, a közeljövőben vegyeskarral közös produkciókkal terveznek, a kortárs művek bemutatását folytatják, és szeretnék újraindítani korábban nagyon sikeres harsonaversenyüket is.

– Az együttes minden tagja a Budafoki Dohnányi Zenekarban játszik, ami technikailag is biztosan nagyban könnyíti a közös munkát, a próbák, koncertek egyeztetését. Ugyanakkor az, hogy egy műhelyben dolgoztok a zenekari munka során is, zenei szempontból is sok előnyt jelenthet. Ez nem volt mindig így, voltak tagcserék is, bár nem olyan sok két évtized távlatából. Mit jelent ez az adottság a közös munka során?

– **Pálinkás Péter:** Valóban óriási előny, hogy egy műhelyben dolgozunk az utóbbi négy évben, hogy négyen egy szólam vagyunk, ez a zenekari munkát is megkönnyíti, de technikailag is egyszerűbbé teszi az életünket, hiszen zenekari próba után csak elvonulunk egy kisebb terembe és rögtön tudunk a kvartettel próbálni, nem kell utazni, összejönni máshol. Ez nem kis előny.

– **Sütő András:** Számunkra a tagcserék sora azért soknak tűnik. Fontosnak tartom kihangsúlyozni, hogy mi nem küldtünk el senkit, mindig az adott tagok élethelyzete eredményezte, hogy ki kellett válniuk az együttesből. Nekünk kettőnknek kezdettől az a meggyőződésünk, hogy emiatt nem adjuk fel az együtt zenélést, hanem ilyen esetben keresünk olyan új tagot, akivel folytatni tudjuk a közös munkát. A tudat, hogy nekünk ezt folytatni kell, a legnagyobb összetartó erő volt az évek során.

– Egészen különleges a magyar zenei életben, hogy egy együttesnek ilyen sok kortárs szerző komponál művet, amit folyamatosan műsoron is tartotok. Mi a tapasztalat, hogy fogadja a közönség ezeket a műveket?

– **P.P.:** Először is nagy szerencsénk van azzal, hogy a kortárs zeneszerzők nagyon jó darabokat komponálnak harsona kvartettre, és talán ezzel meg is válaszoltam a kérdést, hiszen emiatt a közönség is szereti, és nekünk sem okoz problémát ezeket rendszeresen játszani.

– **S.A.:** Hol vicces műveket, hol szép dallamokat írtak nekünk, a legkülönbözőbb módon, és valóban, egy-két darab kivételével lényegében az összeset műsoron tartjuk, nemcsak megírattuk. Ez egy hagyomány, és szerencsére nekünk is volt kitől tanulnunk, hogy az adott kor szerzőivel együtt működünk. Vannak kifejezetten kortárs zenei koncertjeink, de egy klasszikus műsorba is előszeretettel csempészünk be egy-egy nekünk írt művet. Ez nem teher, hanem ajándék.

– **P.P.:** Egyébként a kvartettünk fennállása is ezen múlik, hogy szívesen zenélünk együtt, és ezért nincs olyan, hogy nyűg lenne bármit játszani.

– Általában ti kértétek művet a szerzőktől, vagy volt olyan is, amikor ők kerestek meg titeket egy harsona-kvartett bemutatásával?

– **P.P.:** Mindkettő jellemző. Volt, amikor kimondottan mi kerestük meg a zeneszerzőket, de például tavaly Bánkóvi Gyula és Malek Miklós is úgy hívtak fel, hogy itt van egy darab négy harsonára, ránk gondoltak.

– *Nagyon érdekesek a Szokolay Dongó Balázssal közös darabok. Elsőre azt gondolná az ember, hogy a magyar népzene nem lehet összeereszteni a rézfúvós hangszerekkel, mégis úgy szól, mintha egymásnak teremtették volna a harsonákat és a népi fúvós hangszereket. Ki volt a kezdeményező fél ebben a nem minden-napi hangszerpárosításban?*

– **P.P.:** Több mint húsz éve a Muzsikál az erdő fesztivál oszlopos vendégművészei vagyunk, mint ahogy Szokolay Dongó Balázs is, és 2016-ban ezzel kapcsolatosan a fesztivál főszervezőjét, Szabó Lajos erdőmérnök barátunkat megkérték, hogy nyilatkozzon a fesztiválról, ő pedig két művészt vitt magával, Dongót és engem a Corpus Harsona Kvartett révén. Annyira egy húron pendültünk az interjú alatt és után, hogy felmerült, miért nem csinálunk valamit közösen? Ebből született az együttműködés, ami alapvetően Dongó alkotása, szerzeménye, amit a leírt hangok alapján mi eljátszunk. Őszinte csodálattal figyeljük a művészetét, hiszen kis túlzással, amit az ember a kezébe ad, azt meg tudja szólaltatni, és bámulatos az az ösztönösség, amivel ő a népzenet kezeli, hiszen mi kottisták révén keretek közé szorultunk, ő pedig brillírozik az egész tetején. Ha nekem tíz éve valaki azt mondja, hogy a rézfúvósok és egy népzeneész tud ilyen kémiaiával együttműködni és dolgozni, akkor valószínűleg elkerekedik a szemem. A visszajelzések alapján a közös munka nagyon működik. Dongó szavaival élve, amiről mi elég keveset tudunk, a középkorban is rézfúvós hangszereken szólaltatták meg a népzene.

– *Hosszú ideig futott az általatok szervezett és nagyon népszerű harsonaverseny, amiről egy ideje semmi hír. Mi lesz a jövőben a sorsa?*

– **P.P.:** Sajnos a Covid kettévágta, és azóta még nem indult újra, de tervben van a folytatás. 2012-től 2019-ig minden évben megrendeztük, minden évben született egy mű, és minden alkalommal egy-egy általunk és a szponzorunk által adományozott hangszer volt a verseny fődíja. Tavaly kezdett újjáéledni bennünk a folytatás gondolata, vannak dolgok, amiket már máshogy szeretnénk, modernebb köntösben, hogy vonzó legyen akár egy zeneiskolásnak, akár egy diploma előtt álló főiskolásnak is, de még nem körvonalazódott, hogy pontosan hogyan is legyen. A visszajelzések azt mutatják, hogy van rá igény. Amikor ezt a versenyt megörököltük, főiskolásoknak szólt, de pár éven belül kiterjesztettük a konzisok felé. A Covid felé közeledve azt tapasztaltuk, hogy csökkent a jelentkezők száma, talán a zeneoktatásban is kevesebben lettek a harsonát tanulók. Próbáltunk erről beszélni a harsonatanárokkal, és ők is azt mondták, hogy már nincs annyi gyerek, akit ki tudnának állítani. Akkor nagyon elszomorodtunk. A Covid ebből a szempontból jót tett ennek a kezdeményezésnek, most újult erővel fogunk majd újra a szervezésnek. Reméljük, hogy ebből

a gödörből kijön a magyar zeneoktatás, hiszen talán nemcsak a rézfúvósokra igaz, hogy egyre kevesebben jelentkeznek az adott hangszerre.

– *Az tény, hogy nem egységes a hangszerek eloszlása és népszerűsége. Egyre többször merül fel a hiányhangszerek ügye a zeneoktatásban is, a rezesek korábban a német zenei hagyományok miatt Magyarországon nem számítottak hiányhangszernek, szemben Angliával, mostanában viszont nálunk is visszaesés tapasztalható.*

– **P.P.:** Valóban, a mi időnkben harmincketten felvételiztünk, és két harsonatanár volt a Zeneakadémián, most pedig összesen van öt-hat növendék. Én közel húsz évig tanítottam az alapfokú oktatásban, a zuglói Szent István zeneiskolában, és a saját észrevételem az volt, hogy ugyan az utánpótlásban nem volt hiány, de a növendékek kitaratásában, ahogy telt az idő, annál inkább. A pályám kezdetén még az a gyerek, aki 7-8 évesen kezdte a hangszert, 12-13 évesen még rajongott a harsonáért, és sokan hosszú éveken át folytatták, manapság pedig néhány év alatt feladják a hangszertanulást. Reménykedünk, hogy ez a folyamat periodikusan változik, és ha most leszálló ágba van, akkor hamarosan újra felszálló ágba kerülünk.

– *Most készül éppen új mű számotokra? Mik a tervek a közeljövőre nézve?*

– **P.P.:** Nagyon jó barátságot ápolunk Kiss Zoltán harsonással, aki az osztrák Mnozil Brass tagja, vele is szoktunk közös zenei projektekben részt venni, és ő is mondta, hogy vannak olyan zeneszerző ismerősei, akik látnak fantáziát a harsona kvartettben, de konkrétum még ezzel kapcsolatosan nincs.

– **S.A.:** Egy projekt-típus viszont már körvonalazódik. A harsona kvartett vagy akár egy harsona szólam felépítése nagyon hasonlít a kórushoz, és rengeteg zeneszerző is a kórus erősítésére használ minket a műveiben. Nagyon jól működik együtt egy vegyeskar egy harsona kvartettel, és ezt a típusú munkát mi is nagyon megszerettük. Ilyen irányú terveink vannak. Szeretnénk professzionális vegyeskarokkal dolgozni, és ilyen összetételű darabot rendelni. Vannak a tarsolyban vegyeskarok és zeneszerzők nevei is, de még nem eldöntött semmi, ezért konkrétumokat egyelőre nem szeretnénk mondani, tárgyalás alatt van az ügy. Mindenképpen egy nagyobb lélegzetű műről van szó, akár mise-formában vagy hasonló több tételes ciklusban gondolkozunk.

– **P.P.:** Egyébként van olyan mű, amit ősszel bemutattunk, de mivel ez egy NKA-s pályázat része volt, és a kért összeg tizedét nyertük el, végül egy amatőr kórusral, a budaörsi Pro Musica kórusral fogjuk előadni, és nem stúdiófelvételt készítünk, hanem az élő koncert hanganyagát rögzítjük. Ez Balázs Attila Missa Jubileo című miséje, amit négy harsonára és vegyeskarra komponált tizenöt éve. Mi ezt szívesen játsszuk, és ilyen irányban is mozgolódunk.

– **S.A.:** Ha születik egy ilyen mű, akkor mi szívesen játsszuk. Dolgoztunk együtt Veszprém város vegyes karával is, nyilván több együttessel is lehetne együttműködni. Házon belül van az Akadémiai Kórustársaság, Hollerung Gábor főzeneigazgató úr nyitott is ezekre a koprodukciós ötletekre. Most a kórus felé fordultunk, ebbe az irányba vonzódunk. Csak természetesen ezt nehezebb és költségesebb összehozni, mint ha csak négyen állnánk színpadra. Májusban játszunk a Dohány utcában, ahol egy új klub nyitotta meg a kapuit, a Like the gypsies, itt mindenféle kiállítások, beszélgetések, jazz és klasszikus koncertek is vannak, június elején a Vigadóban lesz egy olyan harsona est a Magyar Művészeti Akadémia szervezésében, ahol a Dohnányi zenekar fog kísérni, első felében kamaraművek hangzanak el, ott a Corpus Kvartettel játsszuk Dubrovay Ördögűzőjét, a második részében pedig versenyművek lesznek, ott Hegyi Gáborral játszom egy Hidas kettősversenyt.

– **P.P.:** Dr. Hőna Gusztáv, a MMA rendes tagja, korábban a Zeneakadémia harsonatanára és a Rádiózenekar szólóharsonása kezdeményezése ez a Vigadós koncert, ahol zömmel az ő számára írott darabok hangzanak majd el. Ez alól kivétel Dubrovay László Ördögűző című műve, amit a szerző nekünk komponált.

– **S.A.:** Nyáron különböző fesztiválokon játszunk, például a Mátrában a Muzsikál az erdő fesztiválon, majd augusztusban a Zempléni Fesztiválon. Folyamatosan ötletelünk, milyen műveket játszunk.

– **P.P.:** Azért nem könnyű, mert magunkat is szeretnénk szórakoztatni, ezért mindig új kihívást helyezünk magunk elé, és ezeknek a létrehozása – ilyen például most a tervezett kórus és harsona kvartett mű – nem egyszerű, hanem egy hosszadalmas folyamat.

– *Az őszi koncertek közül mit emelnétek ki?*

– **P.P.:** Idén szeptember utolsó vasárnapján ötödik alkalommal rendezi meg a BDZ a Dohnányi napot a Zeneakadémián, amelyen évek óta nagy sikert arat a

közönség visszajelzései alapján. Ezen általában négy-öt koncert hangzik el reggeltől estig a zenekar és a zenekar tagjaiból alakult együttesek közreműködésével. A mi esetünkben ez fordítva van, mert mi nem a zenekar tagjaiból alakultunk, hanem a Corpus Kvartett tagjai lettek a BDZ művészei. Idén mi kaptuk a lehetőséget, hogy egy délutáni koncert keretében minél sokoldalúbban mutassuk meg magunkat a közönség előtt. Új hangszerelések készülnek majd erre az alkalomra, a legtöbb darabot eddig nem hallható formában és a zenekar tagjainak kíséretében fogjuk előadni. Ez számunkra egy hatalmas lehetőség és ugyanakkor kihívás is, hiszen Hollerung Gábor főzeneigazgató úrtól szabad kezet kaptunk a koncerten elhangzó művek összeállításában.

– *Mit éreztetek, amikor megkaptátok a Liszt-díjat?*

– **S.A.:** Először is rögtön foglalmaztunk egy e-mailet a volt tagoknak, mert egyikőjük nélkül sem juthattunk volna el idáig. Van, aki egy-két évet, olyan is, aki tíz évet áldozott az életéből arra, hogy együtt muzsikáljunk. Nagyon hálásak vagyunk nekik. A szólisztikus hangszerek, mint a zongora, vagy az énekművészek sokkal inkább reflektorfényben vannak, és az a tapasztalat, hogy egy díjnál is sokkal hamarabb gondolnak rájuk, mint ismert művészekre, mint ránk, akiknek a munkássága nincs annyira előtérben. Így nagy megtiszteltetés rézfúvósként belépni ebbe az elit klubba. A Covid előtt a koncertjeink nagy része is inkább külföldön volt, a nagyobb díjakat is ott kaptuk, és nagy öröm, hogy itthon is számon tartanak minket.

– **P.P.:** Nagyon büszkéek vagyunk arra is, hogy egy hangszert készítő manufaktúra van mögöttünk majdnem húsz éve, akikkel már jó barátságot is ápoltunk, és messzemenőig támogatnak minket. Egy zenész életében a legnagyobb dolog, hogy a legkövetlenebb partnerét, a hangszerét ingyen kapja időről-időre. ■

A Corpus Harsona Kvartett 2001-ben alakult Budapesten. Az alapító tagok Wagner Csaba, Veér Mátyás, Sütő András és Pálkás Péter voltak. Az együttes volt tagjai között szerepelt még Káip Róbert, Galla Ákos, Nagy Viktor Dániel, Stürzenbaum Róbert. A Corpus Harsona Kvartett jelenlegi tagjai, akik főállásban a Budafoki Dohnányi Zenekar művészei is: Sütő András, Pálkás Péter, Gáspár Olivér, Hegyi Gábor.

Az együttes alakulása óta szoros kapcsolatot tart fenn kortárs zeneszerzőkkel, számos művet ajánlottak már nekik. 2005-ben a New Orleansban megrendezett Nemzetközi Harsona Fesztiválon ismerkedtek meg Michael Rath hangszerkészítő mesterrel, és ennek a kapcsolatnak az eredményeként a Michael Rath Trombones manufaktúra lett a kvartett hivatalos szponzora.

Négy különböző nemzetközi versenyt nyertek, ami a harsona kvartettek közül a világon egyedülálló.

2003-ban a Helsinkiben megrendezett Nemzetközi Harsonaszövetség (ITA) Harsona kvartett versenyét nyerték meg először.

Ezután szintén 2003-ban a franciaországi Guebwillerben megrendezett Philip Jones Nemzetközi Kamaraverseny első díját kapták meg.

2004-ben a Jan Koetsier Nemzetközi Harsona kvartett verseny győztesei lettek Münchenben.

Végül 2010-ben a Passau város által megrendezett Nemzetközi Rézfúvós Kamaraversenyen állhattak a dobogó tetején.

Háromszor kaptak Artisjus Díjat, idén pedig Liszt-díjjal tüntették ki őket.

A Rádiózenekar legújabb családtagja

Fotó: Raffay Zsófi

Langer Ágnes hegedűművésszel, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának új koncertmesterével beszélgettünk a pozícióból adódó élményekről, kihívásokról és a jövőbeli projektekről

Hörömpöli Anna

– *Milyen indítatásból szeretnél volna koncertmester lenni és miért a Rádiózenekart választottad?*

– Régi vágyam volt koncertmesterként is kipróbálni magam. 2020-ban tértem haza Budapestre, februárban szereztem meg a diplomámat. Utána kitört a Covid-járvány, azóta folyamatosan keresem a helyemet. Szerencsére sok felkérést kaptam, mind szólistaként, mind kamarazenei produkciókra. A Rádiózenekar (egyik) koncertmesteri széke már évek óta betöltetlen volt, és erről én már jó ideje tudtam. A zenekarral különleges a kapcsolat: a Bartók Világverseny döntőjében velük léptem színpadra, 2017-ben ez volt a budapesti debütálásom a Zeneakadémia nagytermében. Azóta többször muzsikáltam együtt a zenekar különböző tagjaival. A koncertmesteri pozíció megpályázása korábban is felmerült a beszélgetéseink során, mostanra érett meg bennem a döntés. Amikor kiírták a próbajátékot, úgy éreztem, itt az ideje, hogy jelentkezsem. Talán az életkorom miatt is vonzott a stabilitás, a fix állás.

– *Szerinted lehet valaki annyira fiatal, hogy az életkora miatt nem alkalmas koncertmesternek?*

– A koncertmesteri szerepre vállalkozás nem csupán életkor kérdése. Érettség, tapasztalat és zenei érzékenység szükséges ahhoz, hogy valaki ezt a felelősségteljes pozíciót betölthesse. A koncertmesteri szerep egyfajta belső meggyőződést és stabilitást is igényel.

– *Volt már tapasztalatod koncertmesterként nagyzenekarban?*

– Igen, az egyetemi éveim alatt végig az iskola zenekarának koncertmestere voltam. Németországban tagja voltam egy kamarazenekarnak is, melyet osztályom hegedűsei alkottak. Az egyetemről hívtunk brácsás és csellista vendégeket. Ez ugyan más jellegű feladat, mint egy nagyzenekar élén ülni, de ezek a tapasztalatok megmutatták, hogy a koncertmesteri szerep mennyire összetett; ez egy olyan vezetői szerep, amely a zenekar egészének hangzását és összképét formálja.

– *Milyen élmény volt a próbajáték?*

– Rendkívül izgalmas volt számomra, hiszen ez volt az első ilyen jellegű megmérettetésem. A felkészülés teljesen más megközelítést igényelt, mint bármely korábbi zenei kihívás. Németországban az egyetemen komoly hangsúlyt fektettek a próbajátékokra és a zenekari életre való felkészülésre. Ott a zenekari zenész szakma iránti elkötelezettség volt a fő cél. Az egyetemen külön tantárgy foglalkozott a próbajátékokon gyakran előforduló részletekkel, és próbajáték-szimulációkat is tartottak, amelyek alaposan felkészítettek minket a valós helyzetekre. A megmérettetés első fordulójában egy paravánnak kellett hegedülnöm – ugyan tudtam, hogy így lesz, mégis izgalmassá tette a helyzetet. A második fordulóra már megnyugodtam.

A próbajáték összesen két fordulóból állt. Négyen voltunk jelentkezők, ketten jutottunk tovább a második részbe. Sokáig tartott, mindenkitől mindent meghallgattak. Fogalmam sem volt róla, hogy ez ennyire fárasztó és kimerítő lesz. Az első fordulóban sztenderd zenekari részleteket kértek, a másodikban pedig jöttek a koncertmesteri szólóállások – ezek közül csak keveset tanultunk az egyetemen. A második fordulóban majdnem egy órán át hegedültem. A hegedűversenyek közül a Mendelssohn e-moll-t választottam.

– *Mik voltak az első koncerted tapasztalatai a zenekarral?*

– Az első koncertem egy igazi próbatétel volt: Mahler nyolcadik szimfóniáját adtuk elő a Műpában, Riccardo Frizza karmester vezetésével. A produkció hatalmas, sokszínű társaságot vonultatott fel. Amikor beléptem az első próbára, szinte felfoghatatlan volt számomra, hogy mennyien vagyunk a teremben. Ez a tapasztalat új mélységeket és magasságokat nyitott meg előttem: soha nem hegedültem még ennyi emberrel együtt. A kaland és a kihívás mellett azt is éreztem, hogy ez a koncert minden résztvevő számára különleges esemény. Mindenki lelkesedéssel és alázattal készült, és bár a felkészülés időnként megterhelő volt, nem is kaphattam volna szebb feladatot az első fellépésemhez.

– *Izgultál?*

– Természetesen volt bennem izgalom, de szerencsére – utólag – azt mondták, hogy nem látszott rajtam. Igyekeztem alaposan felkészülni, mind technikailag, mind mentálisan. A zenekari játék különleges kihívást jelent, hiszen itt nem lehet mindenre olyan alaposan előre felkészülni, mint egy szólóelőadásnál. Szólóban a tökéletesítésre törekszünk, minden részletre kiterjedően, míg zenekarban a rugalmasság és az alkalmazkodás a kulcs. Ha az ember szólólista, akkor a saját elképzeléseit valósítja meg, és azt is kommunikálja. Itt pedig a karmester elképzeléseit kell közvetíteni a többi kolléga számára. Erre csak úgy lehet felkészülni, hogyha valaki ebben a székben ül: azt hiszem, már az első próbahét alatt rengeteget tanultam.

– *Hogyan fogadtak a zenésztársaid?*

– Nagyon kedvesen. Hálás feladat volt a beilleszkedés, mert támogattak és rögtön befogadtak. A sok magányos gyakorlás után most végre egy közösség része lehetek! Azt hiszem, hogy a Rádiózenekarra tényleg igaz az, hogy ez egy összetartó közösség. A zenekari élet egyik legnagyobb ajándéka: új családra lelni a zenén keresztül.

– *Milyen projektek várhatóak a közeljövőben?*

– A Mahler szimfónia után két koncert erejéig Oláh Vilmos mellett foglaltam helyet, hogy jobban beilleszkedjek a zenekarba és tapasztalatot szerezzek. Utána áprilisban majdnem minden koncerten én leszek a koncertmester. Egy izgalmas esemény, amit alig várok, Kobayashi Ken-Ichiro műsora lesz a Zeneakadémián. Még sosem dolgoztam vele, és tekintettel a korára, ez egy különleges, egyedi lehetőség a számomra. Kodály Galántai táncokat és Brahms I. szimfóniáját fogjuk játszani. A Mátyás templomban egy Mozart-központú program lesz egy énekes szólistával, ami inkább kamarazenei műsor. Az évad (számomra) utolsó koncertjét május elején vezetem a Zeneakadémián, ahol Renaud Capuçon Schumann hegedűversenyét adja elő, majd Dvořák 8. szimfóniáját vezényli. Még egy ilyen változatos kezdést a koncertmesteri pályafutásomhoz aligha képzelhetnék el!

– *Hogyan határozta meg a Covid-időszak a doktori tanulmányaidat?*

– A pandémia idején született meg bennem az elhatározás, hogy elkezdjem a doktori iskolát. A tanítás lehetősége motivált. Az első két év – a kreditszerzési időszak – különösen érdekes volt, hiszen izgalmas kurzusokon vehettem részt és a közösség részeként új élményekben lehetett részem. Mostanra sikeresen túl vagyok a komplex vizsgán. Jelenleg passzív státuszban vagyok, mivel az állásomra szeretnék koncentrálni, emellett továbbra is ugyanúgy vállalom kamara- és szóló felkéréseket. A következő két egyetemi év egyébként szabadon alakítható lesz, „csupán” a disszertációm írása vár rám, amelynek első fejezetét már benyújtottam a vizsgán. A jövőben szeretném megtalálni az egyensúlyt a zenekari munka, a kamara- és szólóprojektek, valamint a doktori kutatásom között.

– *Milyen tapasztalatokat szereztél a tanítás során?*

– A doktoranduszként eltöltött idő alatt három féléven át tanítottam a kamarazene tanszéken, ami lehetőséget adott arra, hogy kamatoztassam a zenei tudásomat és pedagógiai készségeimet. Bár jelenleg szüneteltetem a tanítást is, hogy más területekre tudjak koncentrálni, a tanítás mindig is közel állt a szívemhez. Angol nyelvtudásomnak köszönhetően nemzetközi diákokkal is dolgozhattam, ami új perspektívákat nyitott meg előttem. A vizsgák során számos tehetséges csapatot és inspiráló előadást hallhattam.

– *Milyen kutatási témát választottál a doktori iskolában?*

– A téma az orosz zenei hagyományokon belül a zsidó témák feldolgozására összpontosít. Dmitrij Sosztakovics mellett Mieczysław Weinberg munkásságát vizsgálom, aki szintén foglalkozott zsidó témákkal műveiben. Weinberg, aki 22 szimfóniát, számos kamarazenei darabot, egy hegedűversenyt és hét operát komponált, Sosztakovics kortársa és jó barátja volt. A két zeneszerző gyakran osztotta meg ötleteit egymással. Sosztakovics támogatta Weinberg munkáját, ami mély és tartós hatással volt mindkettőjük életére és zenei stílusára. Sosztakovics mindig is a kedvenc szerzőim közé tartozott. Egy olyan témát kerestem, amely közel áll hozzá, és amely mélyebb megértést nyújt a zsidó témák zenei ábrázolásáról az orosz komponisták körében.

– *Milyen produkciókra emlékszel vissza szívesen az elmúlt időből?*

– Márciusban, még az első zenekari, „Mahler-bevetésem” előtt Várjon Dénes és Simon Izabella kurátori hétvégéjén játszottam. Ezt nagyon élveztem, mindketten rendkívüli emberek és muzsikuskok. Most az évad végéig nincs más felkérésem, a zenekari munkára fókuszálok. A nyár fénypontja egy walesi kamarazenei fesztivál lesz Penarthban, ahol négy napon át több koncerten is fellépek. A repertoár változatos lesz, többek között Mozart, Beethoven, Vaughan Williams, Schubert, Strauss, Britten és Dvořák műveit adom elő, amelyek között olyan remekművek szerepelnek, mint a Schubert C-dúr Fantázia, Mozart Esz-dúr zongoranegyese és a Beethoven B-dúr „Grosse Fuge” vonósnégyes. Két évvel ezelőtt már részt vettem ezen a fesztiválon, és az ottani muzsikussal kialakított kapcsolat nagyon különleges számomra, így örömmel várom a visszatérést. ■

A MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET

2. klarinét / basszusklarinét/esz klarinét zenekari művész munkakörre, határozott idejű munkaszerződéssel

ELSŐ FORDULÓ (PARAVÁN MÖGÖTT)

Klarinét	Basszusklarinét	Esz klarinét
W. A. Mozart: A-dúr Klarinétverseny I. tétel (A zenekari állásokat csak a kottában kijelölt részekből kérjük!) C. M. Weber: Bűvös vadász solo	F. Liszt : Dante szimfónia D. Shostakovitsch: 8. szimfonia P. Dukas: Bűvészinás	-----

II. FORDULÓ – RÖGTÖN AZ ELSŐ FORDULÓ UTÁN

Klarinét	Basszusklarinét	Esz klarinét
B. Bartók : Concerto 2. tétel F. Mendelssohn: Szentiván éji Scherzo R. Wagner : Istenek alkonya 1 felv. 3.kép J. Brahms : III. szimfónia. 2. tétel	- I.Stravinsky: La Sacre du Printeps A. Hacsaturjan: Piano concerto 2. tétel M. Ravel : Daphnis and Cloe 2. szvit D. Shostakovitsch : Hegedűverseny 2. tétel R. Wagner : Walkür, Istenek alkonya F. Liszt : Tasso	H. Berlioz : Fantasztikus szimfónia M. Ravel : Bolero M. Ravel : Daphnis and Chloe

Várjuk mindazon művészek jelentkezését, akik:

- szakirányú felsőfokú zenei végzettséggel (minimum szakirányú BA diploma),
- zenekari tapasztalattal rendelkeznek.

Jelentkezéshez szükséges dokumentumok:

- szakmai önéletrajz elérhetőség megadásával (telefonszám, e-mail cím)
- szakirányú végzettséget igazoló dokumentum.

A jelentkezéseket 2024. április 15-ig kérjük megküldeni a hegi@mtva.hu e-mail címre.

A fent megjelölt pozíciót a próbajáték nyertese számára a zsűri szakmai döntése alapján ajánljuk fel.

A próbajátékokra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást

A zenekari állások kottáját a próbajátékokra meghívott jelentkezők megtekinthetik a Magyar Rádió Művészeti Együttese kottatárában, előzetes megbeszélés alapján.

A zsűri fenntartja magának a jogot, hogy a szakmai kritériumoknak nem megfelelő jelentkezőket a próbajátékból kizárja. Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

A Magyar Rádió egykori stúdiópalotája

✍ Sávoly
Tamás

- a művészetek és a tudományok háza a kezdetektől 1945-ig

„A rádió stúdiópalotája új lelket termelt. Világosabbá tette a nemzeti öntudatot, a gazdasági és kulturális szándékot. Felvilágosodott és bölcs nemzedéket hozott.” (Móricz Zsigmond)

Magyar Rádió stúdiópalota képeslap

A csaknem 100 éves magyar állandó rádióadás megteremtésében kiemelkedő szerepet játszottak a Magyar Királyi Posta, a Magyar Távirati Iroda Rt. és társvállalatainak vezetői. 1923-tól azon dolgoztak, hogy egy új kommunikációs csatornát építsenek a Trianon következtében elcsatolt területekkel és Európával. Kozma Miklósnak a Magyar Távirati Iroda Rt. elnök vezérigazgatójának, Szóts Ernőnek a Telefonhírmondó igazgatójának, egykori huszártiszteknek és Kolossváry Endre a Posta helyettes vezérigazgatójának törekvései a rádió megteremtésében 1925 novemberére a rádió rendelet megszületéséhez vezettek. 1925 december 1-jén megindult a budapesti Kerepesi út ma Rákóczi út 22. IV. emeletéről a vezetékek nélküli folyamatos rádióadás, amely elsősorban a magyar kultúrát szolgálta. Kozma Miklós megnyitóbeszédében fogadalmat tett:

„...minden üzleti szempontot háttérbe szorítva, tisztán csak a magyar kultúra szempontját szem előtt tartva, fogjuk ezt a fegyvert kezelni.” Demény Károly egykori postavezérigazgató örömmel üdvözölte megnyitóbeszédében a megnyíló „magyar rádióvevő készülékek közönségét, mint mindazokat, akik határainkon túl is hallgatják a mi szolgáltatásainkat. Egyúttal a Mindenható áldását kérte a magyar broadcasting intézményére és annak jövő fejlődésére. Vass József népjóléti miniszter, kalocsai nagyrépost beszédében a következőket mondta: „Induljon hát rendszeres légi útjára a magyar gondolat Isten nevében, a jobb magyar jövő névében és ha csak akkora területen ébreszt is visszhangot, amekkorán magyar hősök csontjai elszórva pihennek, nekünk elég, mert akkor a művelt világ felét kell bejárnia és a fél világ rokonszenvét kell hoznia üzenetül!”

A Kozma, Szóts, Kolossváry hármas a minőségi műsorszórás kiépítésére esküdött fel. A Telefonhírmondó műsorstruktúráját megtartva nagy hangsúlyt fektettek a zenei és prózai kultúrkinccs bemutatására és megőrzésére. Az első művészeti tanácsadó: Kern Aurél, a Nemzeti Zenede elnökgazgatója lett, aki művészeti programot hirdetett. Vonzó, rokonszenves egyénisége, nagy tekintélye magához vonzotta a zenei élet kiválóságait. Oroszlánrésze volt abban, hogy a Magyar Rádió zenei összeállításai világhírűek lettek. A konferálás három nyelvű volt: magyar, német és francia. Ekkor kezdtek kialakulni a rádió művészeti, zenei és prózai műhelyei.

Azonban hamar világossá vált, hogy a meglévő hely nem elegendő, ezért már 1927-től megkezdtek az új rádióépület helyének kiválasztását és felépítését. A Magyar Rádió új épületét a Nemzeti Múzeum háta mögött, a főváros ún. mágnes negyedében a Palotanegyedben találták meg, a Főherceg Sándor utca 7. szám alatt. A magyar rádió ugyanis a magyar kultúra első számú közvetítője, tanítója és megőrzője kívánt lenni.

1930. Rádióélet
1930.11.25 Stúdiópalota a címlapon

A telken álló, 1871-ben Trisztinovits (Trissonovits) Mihály és a Balassovits Péter és örökösei által Bergh Károly által tervezett 1871-1872-ben épített, erős eklektikus stílusú két emeletes bérházat, az MTI Rt. a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt.-vel közösen egyenlő tulajdoni arányban, 400.000 Pengőért megvásárolta a Magyar Királyi Posta közreműködésével. A stúdiótechnika kialakítása zömében a postakísérleti állomás dolgozóinak szakértelmét dicséri, amelyet Szóts Ernő vezetőigazgató és Magyar Endre postamérnök németországi és ausztriai tanulmányútja alapozott meg. A megvásárolt épületet nem bontották el, hanem arra két emeletet emeltek. Itt kapott helyet a Magyar Távirati Iroda igazgatósága, a Magyar Hirdető Iroda, a Magyar Filmiroda és a Magyar Rádió és Telefonhírmondó műszaki részlegei. A telekhez tartozó tágas udvar déli végében egy új kétemeletes épületet emeltek, amelynek első emeletén épültek fel a Rádió adását lebonyolító helyiségek: egyebek között a nagy- és kis-stúdió, a próbaterem, a felolvasószoba és a hírrovat szerkesztősége. A második emeletet az igazgatóság, a műsorszerkesztés és az adminisztráció foglalta el. Az építési terv és a kivitelezés irányítása Gerlóczy Gedeon építőmérnök nevéhez fűződik, az építkezési munkálatokat a Stabil Építő Rt. végezte. Scherz Ede, a Telefonhírmondó és a Rádió legendás bemondója így vallott a megújult munkahelyéről: „Úgy vagyok az új Stúdióval, mint amikor a gyalogos rendőrt lovas rendőrré léptetik elő. Olyan szép, nagy, félelmetesen csillogó minden körülöttem, hogy a magam tekintélyét is növekedni érzem. (...) Kint a városban millió gond, szenvedés, nyomor, bent a Stúdió gyönyörű függönyös termében a Múzsákkal komázok késő éjszakáig.”

1928-ban két stúdióval indult meg a műsorszórás a Főherceg Sándor utca 7-ből. Az ún. nagy stúdió univerzális stúdió volt: a nagyzenekari művek

megszóltatásától a magányos felolvasások lebonyolításáig mindenféle műsортípushoz alkalmas volt.

Az 1928-ban elhunyt Kern Aurél helyére a magyar rádió műsorigazgatója zenei tanácsot szervezett. A zenei tanács tagjai: Papp Viktor, Huszka Jenő, Szabados Béla, Stefániai Imre voltak.

1931-ben a zenei tanács élére, a kulturális programot adó Dohnányi Ernőt állították. Művészi rádiós programját a következőképpen fogalmazta meg „A rádió legszebb hivatása a nevelés, legkellemesebb hivatása a szórakozás”. Az Operaház zenekarából 40 tagú állandó zenei együttest szerződtettek.

Az új Stúdió épülete otthont nyújtott és fórumot teremtet a kor tudósainak, művészeinek, politikusainak, hogy a legjobb minőségben szólhassanak az emberekhez. A stúdiókban megfordult: Kosztolányi Dezső, Babits Mihály, Karinthy Frigyes, József Attila, Márai Sándor, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Dohnányi Ernő, Szentgyörgyi Albert, Kodolányi János, Ortutay Gyula, Horthy Miklós, Gömbös Gyula. A rádió újabb és újabb követelményeknek kellett, hogy megfeleljen. A zenei műsorok mellett egyre nagyobb szerepet kapott a rádió közművelődési, oktatási, tanácsadói funkciója. A budapesti rádió műsorpolitikája a kor szellemi életét tükrözte, ennek megfelelően igyekezett minden hallgató rétegnek műsort adni. A budapesti írók, művészek, tudósok, zeneművészek és politikusok újfajta kapcsolatot teremthettek a rádió útján közönségükkel. Sokat foglalkoztatott színészek, művészek, bemondók és riporterek országosan ismert rádiós személyiségekké váltak. A világgazdasági válság idején munkaközvetítéssel segítettek a munka nélkül maradt lakosságot. 1930-ban a Budapestre látogató Európai Rádió Unió vezetői legfelsőbb elismeréssel szóltak a „világ legmodernebb” stúdióiról, melyeket a „palota” magában rejtett. A birtokba vétel után, a műsoridő növekedése, a Budapest II. megindításával kapcsolatos növekvő műsorigények a rádió vezetőségét bővítésre ösztönözték. Ekkor indult meg a rádió terjeszkedése a Bródy Sándor utca - Szentkirályi utca - Múzeum utca - Pollack Mihály tér által határolt területen. A Részvénytársaság 1932 július 6-án megvette Festetics Tasziló herceg budapesti Eszterházy utcai palotájához tartozó kertjét a Stúdiópalota szomszédságában, és megbízta Münnich Aladár építész a stúdió palota bővítési terveinek kidolgozásával. Az ún. nagy stúdió az építkezések során a későbbiekben is megmaradt, sőt kibővítették, a kis stúdiót felszámolták. Ezzel párhuzamosan számos új stúdiót alakítottak ki, amelyeket számozásuk mellett színükkel is jellemezhettek. A zöldszínű II. stúdió elsősorban

1935, 6-os akusztikai próba Dohnányi Ernővel és Békésy Györggyel

a szólisták és kisebb zenekarok fogadására szolgált, a narancsszínű III. stúdió a hangjátékoknak lett kialakítva, a meggyszínű IV.-, és a dohány színű V. stúdiót a felolvasásoknak és a hírszolgálatnak szentelték.

A legnagyobb stúdió az újonnan épült VI. lett, amely a nagyzenekarok befogadására is remekül használható volt azáltal, hogy a zenekart amfiteátrum szerűen helyezték el. A stúdiók akusztikai vizsgálatát, beállítását Békésy György, később Nobel-díjas biofizikus, postafőmérnök végezte.

A VII. és VIII. stúdiókat a hanglemez-műsorok összeállítására használták a korszerű háromtárcsás forgatóasztaloknak köszönhetően. Az eperszínű IX. stúdió kisebb együttesek, ének- és hangszerszólisták fogadására szolgált. A X. stúdió a hírszolgálaté volt, később a hangfelvételek lehallgató helyévé alakították. Az építkezések alatt az adás folyamatos volt. A több mint kétéves építkezés után 1935 május 14-én a megújult épületet, az építők és a kivitelezők mutatták be a sajtó képviselőinek.

1932 tavaszán innen közvetítette a magyar rádió az első amerikai átvitelt. 1932 az a dátum amikor a politika fölfedezi a rádiós propaganda jelentőségét. A magyar politikusok ugyanis addig lenézték a rádiót, mint tömegkommunikációs eszközt. Apponyi Alberten, Klebelsberg Kunón kívül a rádiót nem tekintették hatalmi tényezőnek. Ez fakadhatott a működési hely apolitikus környezeti hatásából, kultúrmissziót felvállaló tevékenységéből is.

Az 1932-ben Székesfehérváron üzembe helyezett két rövidhullámú adó (20 és 25 kW teljesítményű táviró üzemenben) megfelelő antennákkal megkezdte a magyar és idegen nyelvű műsor sugárzását Észak-Amerika, Kanada és Nyugat-Európa felé, hetenként egyszer felváltva két hullámhosszon, új teret nyitott a Magyar Rádió műsorkészítésében.

1933-ban új közvetítő reléállomások felállítását tervezték és valósították meg rekordidő alatt, Pécsen, Miskolcon, Magyaróváron és Nyíregyházán. A 314 m magas Lakihegyi adótorony rekord idejű felállításával újabb európai csúcspontot döntött a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt és a Magyar Posta. 1934 novemberében Németh László vezetésével megalakul a Rádió Irodalmi osztálya, amely a második hivatalos szakmai műhely, az 1928-ban megalakított zenei tanács után.

Az állandóan jelentkező helyhiányt a szomszédos épületek helyiségeinek bérlésével enyhítették. Így válhatott ideiglenes stúdióvá a Budapesti királyi Orvos Egyesület székházának Semmelweis nagyterme a Szentkirályi utca 21-ben.

1935-ben a Dramaturgia vezetésére hazahívják dr. Németh Antalt, aki Németországban már megmutatta tehetségét.

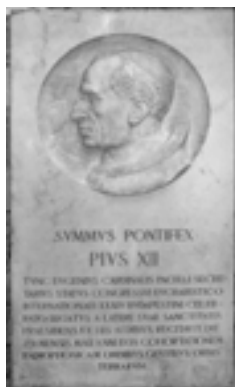
1936-ra az erőfeszítések meghozták gyümölcsüket, a Magyar Rádió Európa egyike lett a leghallgatatabb európai rádióknak. A 3 nyelvű (magyar, francia, német) konferálásnak, a minőségi műsorszórásnak és műsorkészítésnek köszönhetően a hallgatottság itthon és külföldön meghódította a hallgatókat. A kultúr-tér ideig-óráig győzedelmeskedett a politikum fölött. A Rádió irodalmi, zenei és külső közvetítések osztályai a legjobb minőségben, a legjobbat adták a hallgatóknak, a magyar és az európai kultúrát. 1936 februárjában megalakult a Rádió szalonzenekara, Bertha István vezetésével. Májusban megindul a Rádió zenei osztálya is, dr. Dohnányi Ernő főzeneigazgató vezetésével. 1937-ben a vállalati üzemek terjeszkedése és a műsor bővülésével kapcsolatos adminisztráció jelentős növekedése tette szükségessé, hogy a Rádió a Nemzeti Lovardától telekrészt vásároljon és a Stúdió biztonságára hivatkozva megvegye a szomszédos Sándor utca 5. szám alatti háromemeletes házat, melynek földszintjén rendőrszoba került elhelyezésre. Másrészt azért volt szükség a bővítésre, mert a műsorok bővülésével kapcsolatos adminisztráció jelentős növekedése miatt az „elhelyezkedés már nem volt kielégítő”.

Szentgyörgyi Albert a stúdióban
Rádióélet IX.46. 1937.11.12

1937-ben a rádió tudósított a vásárlás és az új épület átépítése alatt III. Viktor Emánuel olasz király látogatásáról, és elsőként fogadta a Nobel-díjjal kitüntetett Szentgyörgyi Albertet.

1938 elején a rádióüzem folytonos fejlődése indította a vezetőséget arra az elhatározásra, hogy 28.000 Pengőért az egyik kis stúdió fölé I. és II. emeleti részt építtessen a jelenlegi műszaki és irodahelyiségek folytatásaként. 1938-ban egyesítik a Sándor utca 5. és a Sándor utca 7. alatti telkeket. A két ingatlan értéke ekkor 387.120 és 769.845 Pengő volt.

XII. Pius emléktáblája
Sávoly fotó 2013. 2.

Az egyesített telkek stúdiópalotája 1938-ban, az Eucharisztikus Kongresszusra és a Szent-István évre érkező zárandokok egyik szervező és központi közvetítő helyéül szolgált. Eugenio Pacelli bíboros innen mondta el a XXXIV. Eucharisztikus Kongresszus záróbeszédét. 1943-ban a Magyar Rádió és Telefonhírmondó Rt. ennek emlékére a 6-os stúdió előtt márvány emléktáblát avatott, a közben pápává választott XII. Pius pápának.

A világháború kitörése a politikai tér előrébb nyomulását hozta. Ám a rádió szakmai műhelyei a német megszállásig tartani tudták a minőségi kulturális teljesítményt.

1941-ben az előfizetők számának gyarapodása, egy másik nagy középhullámú és egy új nagy 100 kW-os rövidhullámú adó építésének terve szükségessé tette a stúdiók számának, a posta erősítőhelyiségeinek és az adminisztrációs helyiségek szaporítását.

A második nagy bővítést dr. Cséry Miklós építész tervei alapján 1941 július 16-án kezdték meg. Az 1941-es tervek értelmében a stúdiókat magában foglaló épületre – a földszint, az első és második emelet kibővítése mellett – két újabb emeletet húznának fel, a földszinten új várócsarnok, ruhatár, zenekari várószoba és könyvtár létesülne. Az első emeleten a műszaki helyiségek területe megduplázódna. Új visszhangszoba és hangnyomás-mérő szoba készült volna el az akusztikai hatások előállítására, illetve a mikrofonok ellenőrzése céljából. A második emeleten kaptak volna helyet a hanglemeztár és az adminisztráció újabb szobái. Az új harmadik emeletre egy nagy leadótermet, egy új zenei, egy új prózai és egy új kamara stúdiót terveztek. A negyedik emeletre az adminisztráció további egységeit helyezték volna el. Azonban a tervek nem valósultak meg maradéktalanul.

A háború következményeként 1944-ig csak a VI. stúdió harmadik emeleti mása készülhetett el, valamint húsz szoba a Hanglemezosztály, a Házgondnokság és az Irodalmi Osztály számára. Az átépítés alatt az Esterházy utcában a Nemzeti Lovarda földszinti szalonja fogadta be a nagyzenekarokat és cigányzenekarokat. A felolvasásokra sem a megszokott stúdiókban, hanem a nagy- illetve a gramofonstúdiókban került sor. Az első és a második bővítés eredményeként a kezdeti 275 m²-es stúdiópalota alapterülete 813 m²-re emelkedett.

Az épület nagy szerepet játszott 1938-1944 között az izraelita származású zeneművészek, írók, költők és tudósok bújtatásában és rejtett alkalmazásában. 1943 január 1-jén a Dohnányi Ernő által alapított Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara (Rádiózenekar) és a Cs. Szabó László vezette Irodalmi osztály több esetben segítő kezét nyújtott.

1943-ban itt alakult meg Ortutay vezetésével a Rádiómúzeum, a világ legrégebbi műsorszórástörténeti gyűjteménye és a magyar nemzeti hangtár.

1944 március 19-én a németek megszállták a rádiót. Függetlenségét elvesztette a műsorkészítés. A BBC és az MTI hírszolgálatára épülő hírszerkesztését a német hírgyár vette át. A Rádió kormánybiztosa Kolozsvári-Borcsa Mihály a műsorkészítésbe durván beavatkozott. A tapasztalt szakembereket sorra távolította el a Rádióból.

A II. világháború idején a rádió szerepet vállalt a lakosság riasztásában, tartotta a kapcsolatot a fronton harcoló katonákkal, 1944 október 15-én főszerepet játszott az ország történetében, élő egyenes adásban közvetítette Horthy Miklós kormányzó nyilatkozatát. A háborús pusztítások és a Nyugat felé visszavonuló nyilasok a Rádió épületében és technikai berendezéseiben is nagy károkat tettek. 1944 november 26. – december 6. között végleg megszűnt a műsoradás az adók felrobbantásával.

A Rádió stúdiópalotája az utolsó percekig fogadta az ide látogató egyházak képviselőit, az egyetemi tanárokat, akademikusokat, zeneművészeket, írókat, költőket. Szervező helye volt a hangversenyeknek, a rádiós igehirdetéseknek, a tudományos, az irodalmi, a kabaré, a színházi és zenei előadásoknak. Magyarország legnagyobb temploma, teátruma, operája, kabaré színpada és koncertterme lett. Összeköttetést teremtett a határon innen és túl élő magyarsággal. Móricz Zsigmond szavaival: „A rádió stúdiópalotája új lelket termelt. Világosabbá tette a nemzeti öntudatot, a gazdasági és kulturális szándékot. Felvilágosított és bölcs nemzedéket hozott.” ■

A Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti Tagozatának állásfoglalása

– a Nemzeti Hangarchívum és Nemzeti Hangstúdió ügyében

Preambulum

A Nemzeti vagyonról szóló törvényben is nevesített nemzeti hangvagyon értéke és jelentősége hasonló a nemzeti vagyon többi eleméhez; múltunk és jelenünk hangzó lenyomatát képezi, integráns része nemzeti örökségünknek.

Jelentőségéhez képest e vagyon megbecsültsége (a Magyar Rádió kivételével) nem megnyugtató, szétosztottan van deponálva rádiókban, múzeumokban, könyvtárakban, színházakban, ezen intézményeken belül minden szempontból periferikus helyzetben.

Jelen tervvezetben a nemzeti hangvagyongyarpításának egyik lényegi elemére fókuszálunk, a magyar klasszikus zene alkotásainak dokumentálására, felvételek készítésének lehetőségeire, amely intervenció híján a jelen folyamatok következtében végzetes sérülést szenvedhet.

Nemzeti Hangarchívum

A magyar kulturális örökség feldolgozására, megörökítésére, megmentésére vonatkozó hosszú távú programtervezet.

Stratégiai célnak tartjuk a Magyar Nemzeti hangarchívum létrejöttét, megerősítését, amely jelentőségének megfelelő entitásként a Nemzeti Vagyonról szóló törvényben nevesített magyar hangvagyongyarpítóját és letéteményesét. A **Nemzeti Hangarchívum** ugyanis az Országos Széchényi Könyvtárban belül – bár gyűjteményi neve az intézmény struktúrájában elkülönítetten nem jelenik meg – már régóta

létező egység, mely a Színháztörténeti és Zeneműtár integráns részeként igen jelentős, százezer tételt számláló gyűjteménnyel rendelkezik, ám az alulfinnanszírozottság és az elégtelen szakemberlétszám miatt már hosszú ideje a működésképtelenség határán vegetál. Eldöntendő kérdés, hogy a jelentőségének megfelelő állapotba hozott intézményt az OSZK-n belül, vagy azon kívül hozza létre az illetékes,

de ez az archívum egy létező corpus. Ebben az előterjesztésben csak az archívum új elemekkel történő gyarpításának elemével foglalkozunk, a „saját előállítás” könyvtári módján a régi muzeális stúdiókat pótló modern új elképzelések mentén, mivel a teljes koncepció kidolgozása nagyságrenddel több egyeztetést kíván, és mivel ez a probléma azonnali beavatkozást igényel.

NEMZETI HANGSTÚDIÓ program

Kultúrstratégiai tervvezet a magyar zenei múlt értékeinek feltárása ügyében a zenekari kultúra további fejlődésének elősegítésére, a klasszikus zenei hangfelvétel készítés technikai segítőinek egyetemi szintű képzésére

A hosszú távú feladatot kizárólag zenekari felvételekre ideális stúdióban lehet megvalósítani.

A Magyar Rádió 1935-ben átadott 6-os stúdiója, egy világhírű zeneszerző és egy Nobel-díjas magyar fizikus

alkotása, egyedülálló technikatörténeti és művészettörténeti emlék, nem mellesleg az ország máig legnagyobb méretű hangstúdiója. A Békésy György által megtervezett és kivitelezett terem a már többször kicserélt, átépített burkolat alatt gyakorlatilag

sértetlenül, eredeti állapotában megmaradt. Magyarországon nagyzenekari felvételekre ez a stúdió az egyetlen alkalmas helyszín közel egy évszázada. A munka – próbák, koncertek, felvételek – egyelőre zavartalanul folynak benne.

Emellett szintén kivételes értéket képvisel a Magyar Rádió épületében 1960-ban létesült 22-es stúdió, mely Magyarország legszebb hangú és egyik legjobban felszerelt stúdiója. Ebben jelenleg filmzenei felvételek folynak a legnagyobb cégek megrendelésére.

A Magyar Kormány hosszú egyeztetések után rendeletben írta elő a Pázmány Péter Katolikus Egyetem új campusának építését a Magyar Rádió épületegyesítésének a telkén. Az építési terv szerint a fent bemutatott két stúdió – 6-os és 22-es – bontásra kerül. A Magyar Rádió Zenei Együtteseinek alapfeladatai közé tartozik a múlt és a jelenkori magyar zenei alkotások előadása, megörökítése. Ennek érdekében rendelte el a döntéshozó a Jókai utcai operaházi zenekari próbaterem átadását és átalakítását a Rádió Művészeti Együtteseinek számára, amely még nem készült el teljesen. Közepes méretű zenekari stúdió lesz, erős kompromisszumokkal. Próbateremként teljesen telített lesz, külsősök számára előreláthatólag nem, vagy igen korlátozottan lesz használható.

A hangfelvételek készítésére a korábban a Hungaroton tulajdonában álló, a világhírű magyar hanglemezgyártást kiszolgáló Rottenbiller utcai Stúdiót a Fotexnet eladta egy film-producnernek, ezáltal a felvétel készítésből még egy lehetséges helyszín kiesett.

Új stúdió terve

A rádióban a 60-as évektől tervezték egy modern, nagyméretű (13.000 légköbméter) zenekari stúdió építését, hat tervdokumentáció készült, a legutóbbi 2010-ből származik. Erre a stúdióra tehát még a teljes intenzitással működő 6-os és 22-es stúdió (+Márványterem) kapacitásán felül is szükség volt, most a szükség égetővé vált.

A Nemzeti Hangarchívum program teljes körű megvalósításához egy új stúdió komplexumra van szükség,

Az összes többi zenekari hangfelvételre alkalmas terem intézmények birtokában van, amelyek hangfelvétel céljára a zenei élet képviselői számára nem, vagy csak korlátozottan használhatóak.

Mindent összevéve joggal nevezhetjük a kilátásokat katasztrofálisnak – mind a kereskedelmi célú, mind a közszolgálati hangzó értékmegőrzés terén.

A 6-os stúdió megszűnése kapcsán felmerül a terv gyakorlati megvalósításának kérdése. A Hangarchívum programjához nélkülözhetetlen a 60 éve tervben levő modern hangstúdió. A klasszikus zenével foglalkozó Nemzeti Hangstúdió létjogosultsága vitathatatlan.

A Nemzeti Hangstúdió feladata közszolgálati (nonprofit) művészi zenei tartalomgyártás a hozzákapcsolódó oktatási, esetleg közművelődési (Magyar Rádió Múzeum) funkcióval. Ez az eseménysor hangsúlyosan felveti, hogy az előadó-művészeti törvény mellett, annak hatálya alól kivonva, a zeneművészet számára az önálló törvényi feltételek kidolgozása szükséges, ugyanis a komolyzenei tevékenység specifikumai nagyrészt eltérőek a többi művészeti ágaktól.

A magyar zenetörténet zenekari irodalmának túlnyomó része nem került hangzó formában rögzítésre. Sem

amely legalább 13.000 légköbméter nagystúdió + kamarastúdió, megfelelő számú és méretű szociális helyiséggel, zenekari és kóruspróbatermekkel, öltözőkkel, vendégszobákkal. A tervezésnél figyelembe kellene venni a projekthez csatlakozó, még kidolgozandó Nemzeti Hangarchívum helyigényét. Jól megközelíthető helyen, elegendő parkolási lehetőséggel, ideálisan a most tervezett Rákosrendező városnegyed szomszédságában, csendesebb barnaövezeti telken lehetne megvalósítani.

a főúri és egyházi udvarok 18-19. századi életének a bécsi klasszika fő vonalához tartozó értékei, az Esterházyak és más főúri mecénásaink udvartartásában megszólaló zeneszerzők életműve, sem 19. századi nagyjaink, Erkel, Mosonyi, Mihailovich, Hubay, Dohnányi és további jelentős, ma már alig ismert magyar alkotó műveinek nagy hányada nincs hitelesen felvéve, archiválva. Ennek a nemzeti kincsnek a megmentése, átörökítése utódaink számára erkölcsi kötelességünk. A nemzeti érték feldolgozása közszolgálati feladat. A profit a társadalomban akkumulálódik.

A magyarországi zenekari kultúra utóbbi évtizedekben tapasztalt példátlan emelkedése lehetőséget teremt arra, hogy a program gyorsan beinduljon és haladjon. A kiváló magyar zenekaroknak kiváló kórusainknak – nem csak a kiemelt együtteseknek! – nemes és hasznos feladatot jelentene a program. További célja, hogy az egyetemi-főiskolai zenekariművész-képzés gyakorlatának helyszíne lehessen a stúdió.

A Nemzeti Hangstúdió feladata lehetne a művészi zenei feladatokkal foglalkozó hangstúdiók technikai személyzetének egyetemi szintű nemzetközi posztgraduális képzése, hangmérnök (BME), zenei rendező (LFZE, mindkettő világszerte kiöregedő szakma, az utolsó pillanatban vagyunk!), és média (PPKE) szakokon.

Kodály országában nem kell bizonygatni, hogy a klasszikus zenekultúra minden nemzet számára léleképítő, identitáserősítő, kohéziót segítő felmérhetetlen kincs. Országimázs építő tényező, mert nyelvi korlátok nélkül érthető a nagyvilágban, mindenki számára. Minden olyan országban, ahol adnak saját kultúrájukra, van olyan nagyméretű, nagy hagyományú hangstúdió, ahol ezt magas színvonalon művelik és dokumentálják.

Kodály gondolataival zárjuk a magyar zenei örökség megmentésére tett előterjesztésünket: Zene nélkül nincs teljes ember! ■

A magyar vonósnégyesjáték kezdetei

Gombos
László

A vonósnégyes, a kamarazene legfennköltebb műfaja Haydn, Mozart és Beethoven művészetében érte el máig érvényes formáját. Ugyanakkor a 18. század végére olyan európai előadói hagyomány született, amely fokozatosan magyar földön is gyökeret vert. Életben tartói a főurak és gazdag polgárok házi együttesei, majd egyre inkább azok a hivatásos zenekari muzsikusként voltak, akik a székesegyházakban és a zenés színházakban álltak alkalmazásban. Nekik köszönhetően a magyar vonósnégyesjáték alig száz év alatt a világ élvonalába került, és hosszú időn át sikerült megőriznie pozícióját.

Bécs hatása

A mintát a 18. században a császárváros jelentette, ahol a magyar főurak rendszeresen megfordultak, hivatalt vállaltak és palotákat tartottak fenn, amelyekben hasonló életmódot alakítottak ki, mint az osztrák arisztokraták, az egyházi vezetők vagy a Bécsben tartózkodó magas rangú diplomaták. Sokan maguk is játszottak valamilyen hangszereken, zenészeket fogadtak, és mások zenés rendezvényeit látogatták. Ezzel párhuzamosan a polgárság is megteremtette saját zenélési alkalmait, amelyek a nyilvános hangversenyek esetében jórészt egybeestek a nemesség által látogatott eseményekkel. A kamarazenei gyakorlattal kapcsolatos forrásaink sajnos elég véletlenszerűek, sporadikusak és gyakran csupán áttételesen vonatkoznak a zeneélet ezen szegmensére. Bár számos utalást találhatunk vonósnégyesek előadásaira, kotta- és hangszerbeszerzésekre, főurak szokásaira, zenészek alkalmazására vagy éppen zeneművek megrendelésére, az adatokból nem áll össze olyan egységes kép, amelyet az egy évszázaddal későbbi együttesek turnéiról és bérletes koncertjeiről a sajtó rendszeres beszámolóit alapján szerezhettünk. Az azonban bizonyos, hogy a 18–19. század fordulójára magyar földön is elterjedt a kvartettjáték, és a privát szférából néhány évtized alatt itt is bekerült a nyilvános koncertek, az úgynevezett „muzsikai akadémia” világába.

Ekkoriban a legnagyobb hatást Ignaz Schuppanzigh (1776–1830) vonósnégyese gyakorolta a zenetörténet alakulására, annak köszönhetően, hogy néhány mecénás különleges körülményeket teremtett a művészek számára.

Schuppanzigh az 1790-es években gyakran szerepelt Karl Lichnowsky herceg palotájában, ahol megismerkedett Beethovennel. A kapcsolatból évtizedeken át tartó szoros szakmai együttműködés lett a Beethoven-kvartettek elsőszámú előadójaként (kezdetben hegedülni is tanította a zeneszerzőt, és a Lobkowitz herceg által megrendelt op. 18-as első sorozattól kezdve részese lehetett a művek végső csiszolásának, a hangszerek fizikai lehetőségeit és az előadók korlátait is figyelembe vevő finomításoknak).¹ 1804-ben bérletes hangversenyeket is szervezett, eleinte magánlakásokban, majd „A római császárhoz” címzett fogadóban. Két évvel később Andrej Razumovszkij gróf orosz nagykövet állandó szolgálatába fogadta a négy muzsikust, és olykor maga játszotta a második hegedű szólamát.

Ignaz Schuppanzigh

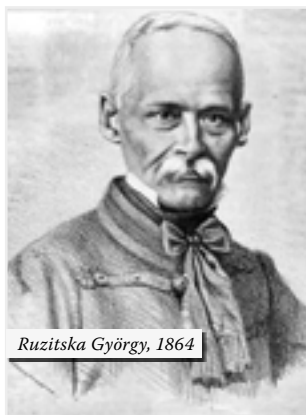
¹ A hangszereszerű írásmód elérése nem mindig volt egyszerű, erre utal Beethoven közismert megjegyzése, amelyet a „lejátszhatatlan” szólámra panaszkodó Schuppanzigh számára tett: „Tényleg azt hiszi, hogy én a maga nyomorult hegedűjére gondolok, amikor a lélek beszél hozzám?” Idézi Jan Caeyers: *Beethoven*. Magyarul megjelent Budapest: Typotex, 2013, 276.

Beethoven körében számos olyan magyar nemes megfordult, aki zenerajongóként a kamarazene kedvelője vagy művelője volt. Amikor a komponista első opuszára, a három zongoratrióra az Artaria kiadó 1795-ben előfizetési felhívást bocsátott ki, 17 magyar család tagjai támogatták a művek megjelenését (Almássy, Apponyi, Beleznay, Berényi, Brunszvik, Csáky, Cziráky, Erdődy, gróf és herceg Esterházy, Hoyos, Illésházy, Keglevich, Orczy, Pálffy, Podmaniczky és Zichy). Apponyi Antal György, akinek Haydn az op. 71–74-es hat darabot írta, és aki Mozarttal is jó kapcsolatot ápolt, már 1795-ben vonósnégyeseket rendelt Beethoven-tól (a teljesítésre a Haydn-kvartettek nyomasztó hatása miatt nem került sor). Zmeskall Miklós gróf, a komponista magyar barátja és állandó segítője, másfél évtizeddel később az op. 95-ös f-moll kvartett dedikációjával büszkélkedhetett. Apponyiról tudjuk, hogy otthonában gyakran került sor kvartettek előadására, Zmeskall pedig maga játszotta együttesében a cselló szólamát.

A kvartettjáték útja Magyarországra

Hálásak lehetünk azoknak a kutatóknak (Bárdos Kornél, Kim Katalin, Murányi Róbert Árpád, Rennerné Várhidi Klára, Sas Ágnes, Vavrincz Veronika), akik az elmúlt századok levéltári és hagyatéki dokumentumainak feltárása során számtalan értékes információt hoztak felszínre. Sas Ágnes zenetörténész általánosabb érvényű összefoglalása arra a kérdésre is választ ad, hogy a Bécsben felvirágzó kamarazene-játék miként honosodott meg hazánkban. „A bécsi klasszikusok hangversenyeit látogató, műveiket vásárló urak közül többen szélesebb körű mecénási tevékenységet is kifejtettek, bécsi palotájuk mellett magyarországi városi otthonukban és vidéki rezidenciájukon is rendeztek koncerteket: Bánffy György Nagyszebenben, Erdődy József Pozsonyban és Galgócon, Erdődy László főleg Varasdon, Keglevich gróf Pozsonyban, Podmaniczky báró és Zichy Károly Budán, a bécsi szalonok Beethoven-koncertjei a budai Brunswick-palota késői programjában találtak folytatást.”²

A Bécsben nevelkedett és Erdélyben letelepedett Ruzitska György (1789–1869) sorsa jól reprezentálja azt az utat, amelyet a vonósnégyesjáték bejárt. Apjától, a Burgtheater muzsikustól és a Mozart-növendék Franz Xaver Süssmayr-tól tanult, majd 1810 és 1819 között báró Bánffy János alkalmazta zenetanárként nagyfalui rezidenciáján és kolozsvári palotájában. Később ő szervezte át és vezette a kolozsvári

Ruzitska György, 1864

konzervatóriumot, emellett jelentős szerepet játszott a kvartettelés népszerűsítésében. Az 1814-es Bécsi Kongresszus idején, amikor munkaadójával együtt Bécsben tartózkodott, Bánffyék a Schuppanzigh-vonósnégyest hívták meg otthonukba, így lehetősége nyílt arra, hogy a híres együttes tagjaival zenéljen. Kolozsváron is kialakult egy olyan kör, amelynek tagjai házi zeneestélyeken és olykor nyilvános rendezvényeken is szerepeltek. Az urak közül Bethlen Farkas kiválóan játszotta az első hegedűt, és Wesselényi Farkas is szívesen kvartettezett Ruzitskával és az alkalmazásában álló Philipp Kaudelával. Ruzitska később a színház és a város alkalmazásában álló zenészekkel is alakított vonósnégyes-társaságot Kolozsváron.

Rezidenciák és polgári otthonok

Az Esterházy hercegek kismartoni és eszterházi kastélyának páratlan színvonalú zenei élete jól ismert a muzsikuskörökben, hiszen évtizedeken át Joseph Haydn vezette az együttest. Arról viszont keveseknek van tudomása, hogy gróf Erdődy József (1754–

Erdődy József gróf, a kvartettjáték mecénása

1824), a nagytekintélyű kancellár, miniszter és főispán – a magyarok között egyedülálló módon – évtizedeken át tartott fenn egy rendszeresen szereplő vonósnégyest. Primáriusa 1793-tól 25 éven át Martin Schlesinger volt (korábban a Grassalkovics-zenekarban, Erdődy Lajosnál és Batthyány Fülöpnél szolgált), mellette Anton Mikus, Johann Wostrowsky és Leopold Schwendtnér játszott az együttesben. Schlesingernek 1818-tól 1824-ig, a gróf haláláig Leopold von Blumenthal volt az utóda.³ Erdődy József Bécsben, Pozsonyban és Galgócon, illetve a maga építette, Erdőházának nevezett felvidéki kastélyában tartózkodott a legtöbbet. 1797. július 18-i levelében Széchényi Ferencet (a Nemzeti

² Sas Ágnes: Főúri zenei intézmények, arisztokrata mecénások a 18. századi Magyarországon. In: *Zenatudományi Dolgozatok 2001–2002*, 171–233, ide: 200.

³ Sas Ágnes i. m. 194. és 220.

Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár majdani alapítóját) hívta meg Erdőházba, hogy együtt hallgassák Haydn op. 76-os „Erdődy”-kvartettjeit, amelyeket a zeneszerző az ő számára komponált.

A dokumentumot Rennerné Várhidi Klára tárta fel, és levéltári kutatásai során kimutatta, hogy Széchényi nemcsak Bécsben, Sopronban vagy Pesten, hanem vidéki birtokain (Kiscenk, Nagycenk, Horpács, Fertőboz, Sopronkeresztúr) is hódolt a zene iránti szenvedélyének.⁴ A fennmaradt számlákból kiderül, hogy a gróf az évek során szimfóniák és versenyművek mellett kvartettek és kvintettek kottáit rendelte meg, például Giuseppe Maria Cambini 12 vonósnyégyesét, továbbá húrokat, nyergeket, szordinót és vonót vásárolt, amiből kamarazenei gyakorlatára is következtethetünk. Az is említést érdemel, hogy Franz Anton Hoffmeister, az ismert bécsi zeneműkiadó és komponista Széchényinek ajánlotta hat vonósnyégyesét.

Számos további nemesúr háza és birtoka adott még otthont a legmagasabb rendű kamarazenének, például Végh Ignácé, aki az 1790 és 1810 közötti időszakban vonósnyégyest szerződtetett verebi kastélyába, hogy a művészek az önálló játék mellett a házigazda fuvolájáték kísérjék. A verebi zenészek között volt a fiatal Fusz János, majd a szintén fényes karriert befutott Stephan Franz.⁵ De arról is vannak információink, hogy Pyrker János László egri érsek négy olasz kvartettjátékost hozott magával Itáliából (1827-ig velencei pátriárka és dalmát prímás volt), és hogy a művészek különösen értékes olasz hangszereken játszottak az egri zenei előadások alkalmával.⁶ A nyitrai püspökségen pedig egy olyan kottainventárium maradt fenn, amely több mint 2000 művet sorol fel az 1800-as évek elejéről. A lista meglepő módon nem egyházi, hanem főként világi darabokat tartalmaz, szimfóniák mellett jelentős részben bécsi szerzők vonósnyégyeseit. Mindez azt bizonyítja, hogy a Felvidéken már ekkor élénk kultusza volt a kvartettjátéknak.

Győrben az 1820-as évektől kezdve működött zeneegyesület, de a zenerajongók már a 10-es években rendeztek koncerteket a helyi vigadóban. Valószínűleg közülük tartozott a kvartettjátékos Ecker János

(1788–1852) is, akiről száz évvel később így írt a krónika: „*legnagyobb gyönyörűsége a zene volt. Sok hangszerhez értett, de legszívesebben csellózott. [...] Volt neki rendes négyes társasága, amellyel együtt muzsikált. Nevenapját, születésnapját, karácsony második estjét zenebarátaival töltötte. Megszerzett minden új zeneművet, ebből igen nagy könyvtára volt.*”⁷ Ugyanebből a forrásból megtudhatjuk, hogy Sztankovics János kanonok „*zöldseges piacra néző erkélyes házában minden héten kétszer tartott zeneestélyt*”, és ezeken 1822-től Ecker is részt vett.

Közismert, hogy a kamarazene milyen építő módon hat az ember személyiségére, fejleszti társas kapcsolatát, és segít mindennemű tehetség kibontakozásában. Ékes példa erre Erkel Ferenc esete, aki gyermekkorában Gyulán gyakran lapozott (majd zongoristaként közreműködött) a „hangászati mulatságokon” és Rosty Albert főjegyző házi kvartetttestjein. A brácsajátékos Rosty mellett a vonósnyégyes tagja volt ifj. Erkel József (Ferenc édesapja), Czingulsky Simon kántor és Wagner József. Rosty (Eötvös József és Trefort Ágoston apósa, Brunszvik Ferenc bécsi iskolatársa és barátja), 1826-tól a fővárosban lakott, és egy évtizeddel később daljátéki felügyelőként ő ajánlotta Erkelt a Nemzeti Színház (akkor még Pesti Magyar Színház) karmestérének. Wagner József szintén Pesten folytatta pályáját, ahol a német színház első csellistája volt, szólistaként és a Tábornok-kvartett tagjaként szerepelt, majd 1839-ben zeneműkereskedést nyitott, és a hazai komponisták (Erkel, Egressy, Thern, Rózsavölgyi, Doppler) műveinek egyik első kiadójaként írta be magát a zenei történetbe.⁸

Pozsony és Budapest

Nem meglepő, hogy Bécs hatása eleinte az alig 60 kilométerre fekvő Pozsonyban érvényesült leginkább, hiszen 1536 és 1783 között ez volt a főváros, illetve a reformkorig itt tartották az országgyűléseket és a koronázásokat. Zenei tekintetben az 1770-es és 80-as évek számítottak a város fénykorának. Az időszak elején telepedett le Pozsonyban Anton Zimmermann (1741–1781), aki független komponistaként, majd 1776-tól Batthyány József érsek udvari zenészeként működött. Hat szextettje, 12 vonósötöse és nyolc kvartettje nyilvánvalóan a megrendelők és előadók megnövekedett igényeit volt hivatva kielégíteni (a *Musicalia Danubiana* sorozatban 1996-ban hozzáférhetővé vált

4 Rennerné Várhidi Klára: Széchényi Ferenc gróf (1754–1820) és a zene levéltári adatai tükrében. In: *Zenatudományi Dolgozatok* 2000, 217–224.

5 Lásd Gombos László: Egy vidéki kúria zenekarától a M. Kir. Kúria bírójához: a Végh család a magyar zenekultúrában (1–2). *Zenekar* XXX/4 (2023), 36–40 és XXX/5 (2023), 37–42; illetve Sas Ágnes – Farkas Zoltán: *Fusz János* (Magyar zeneszerzők 28, szerk. Berlász Melinda, Bp. 2003).

6 Sugár István – Barsi Hajna: Az egri főszékesegyház hangszertárának 1922. évi leltára. In: *Zenatudományi Dolgozatok* 1985, 225–236, ide: 228. Húsz évvel később, az érsek 1847-ben bekövetkezett halála után a négy olasz hazatért Itáliába.

7 Lám Frigyes: *Egy győri polgár a reformkorszakban*. Győr Szab. Kir. Város, 1928, 44.

8 Erdmann Gyula: Gyula, Erkel Ferenc születése és ifjúkora idején. In: *A nemzeti romantika világából. Magyar Zenei Történeti Tanulmányok IX*, szerk. Bónis Ferenc. Budapest: Püski 2005, 93–99, ide: 93. Erdmann felcserélte Czingulsky és Wagner József funkcióját, utóbbról azonban ezernyi forrásból ismert, hogy a cselló volt a hangszere.

kvintettek a szokatlan három hegedű, brácsa és cselló felállást követik, ami inkább francia területen fordul elő).

A kor másik jelentős komponistája, a cseh származású Georg **Druschetzky** (1745–1819) 1786-ban lett Grassalkovich Antal zenekarának a tagja, a 90-es években Batthyány hercegprímás pozsonyi, majd pesti együttesében játszott, végül két évtizeden át József nádor muzsikusa volt Budán. Gazdag, még feltárássra váró életművében állandó szerepet kapott a vonósnyégyesek komponálása. Pályája jól példázza a kor tendenciáit: a századfordulón Pozsony szerepét a hol Pest-Budának, hol Buda-Pestnek vagy Budapestnek nevezett új főváros vette át.

Ugyanerre lehetünk figyelmesek Rózsavölgyi Márk (1789–1848) önéletrajzának a század elejére vonatkozó szakaszában, amelyben a kvartettek szerepéről is megemlékezett: *„Tizenkét éves koromban elkerültem hazulról; Nyitrára, majd Pozsonyba mentem tanulni, de állandóan azon igyekeztem, hogy mentől hamarabb a magam ura lehessenek [...] Nagy tehetségem volt a hegedüléshez, de ahhoz kevés volt a pénzem, hogy mestert fogadhassak, aki tanított volna, ezért olyan házaknál igyekeztem magam megkedveltetni, ahol muzsikáltak, kvartetteztek, s szükségből a másodhegedűre is vállalkoztam. [...] már 1808-ban jó hegedűs lettem. Ekkor visszautaztam Pestre, s tekintélyes évi jövedelemmel állást vállaltam egy nagykereskedőnél mint könyvelő. [...] Mivel fáradhatatlanul tanulmányoztam a generálbasszust és a zeneszerzést, e magyar szerzemények mellett más klasszikus kompozíciókat is írtam: vonósnyégyeseket, több variációt hegedűre zenekari kísérettel, néhány koncertdarabot...”*⁹

Az első fecske, az Urbany-kvartett

A zenetörténetírás az Urbany-kvartettet tartja számon az első magyar professzionális vonósnyégyesként, amely nyilvános hangversenyeken szerepelt. Működésük és létezésük forrásai szó szerint a sötét homályba vesznek, az együttesre utaló írások tucatjai az 1940-es éveket követően nem tettek mást, mint az egymástól vett hiányos adatokat adták tovább.

A Tóth Aladár és Szabolcsi Bence szerkesztette magyar zenei lexikon 1931-ben még csak annyit írt róluk, hogy *„1813. alakul meg Pesten az Urbany-quartett (F. Aug. Urbany, Birnbach, Pfeiffer, ?)”. Az első hegedűsről sem tudunk meg sokkal többet: „Urbani Ágost színházi karnagy, a zenede egyesületének karmestere”. Az 1965-ös kiadás valamivel bőbeszédűbb: „Urbany (Urbani) Frigyes Ágost – 1810–40 Pesten működött hegm., karm., zsz. és kvartett-prímárius. 1836 a Pest-budai Hangászegylet első karnagya volt.” Isoz Kálmán 1932-es írásából további részletek derülnek ki. Úgy látszik, a cikkíró nem csupán másolta valakiről az információkat, hanem eredeti dokumentumokat is látott: *„Pesten az első kvartett-társaság, mely nyilvánosan játszott, az Urbany-négyes volt, mely 1813-ban négy kvartett-matinét hirdetett a »legjobb mesterek műveiből«. Ha a szerzők nevét a hirdetés nem is sorolja fel, kizárt dolog, hogy abban Haydn ne lett volna.”*¹⁰*

A 19. századi zeneélet kutatását különösen megnehezíti, hogy a felnőtt művészekre akkoriban szinte kizárólag a családnevükkel utaltak, olykor hozzátéve az „úr”, „karnagy” stb. megnevezést. A keresztnévet ritkán tüntették fel, mintha teljes neve csak a gyerekeknek lenne. A kivételek közé tartozott az az eset, amikor több azonos vezetéknévű személy szerepelt egy koncerten, de ilyenkor is gyakran megelégedtek egy-egy kezdőbetűvel. Mivel számos művész több hangszeren játszott (előfordult, hogy egyes zenekari tagok hol a fúvósok, hol a vonósok között léptek fel), gyermekeik pedig gyakran szintén a zenész hivatást választották, két évszázad távolából lehetetlen megállapítani, hogy alkalmanként ki és milyen hangszerral szerepelt a családtagok vagy éppen a névrokonok közül.

Így a korabeli lapok és színháztörténeti dokumentumok alapján annyit tehetünk hozzá a fentiekhez, hogy Urbany (Urbani, Urbány) 1810 körül lett Pesten színházi muzsikusként, valószínűleg az 1812-es megnyitástól kezdve hegedült a köznyelvben német színháznak nevezett Városi Színház zenekarában. Itt később (a 20-as évek elején már biztosan) karmester lett, és több zenés színpadi darabját is bemutatták. Egy lexikonadat szerint ifjú zenekari kollégáját, a karmesterként híressé vált Josef Strausst is tanította hegedülni, talán még Bécsben, talán már Pesten (Strauss első mesterei között volt a többször említett Ignaz Schuppanzigh is). 1831-ben hivatalosan „fővárosi

A pesti Városi Színház a mai Vörösmarty téren, 1830 k.

⁹ Magyar fordításban közreadta Legány Dezső: *A magyar zene krónikája*. Budapest: Zeneműkiadó 1962, 194–195.

¹⁰ Isoz Kálmán: Haydn-kultusz Pest-Budán. *A Zene* XIII/14 (1932), 229.

polgár” lett, és az évtized közepétől Urbany Ágoston néven nemcsak a színházban, hanem nyilvános koncerteken is számos alkalommal vezényelt. Olykor – főként jótékony célú hangversenyeken – visszaült az első hegedűpult mögé.

Az ezt megelőző időszakból csak két esetben találkoztam a teljes nevével. 1831-ben a *Wiener Theater-Zeitung*-ban Augustnak, ugyanekkor (talán tévedésből) a pesti *Der Spiegel*-ben „Carl”-nak, azaz Károlynak nevezték a „Pesti Színház Kapellmeisterét”. Az 1836. november 27-i megnyitőünnepségtől kezdve ő dirigálta az új Pestbudai Hangszegyesület (később Nemzeti Zenede) hangversenyait, 1843-ban pedig Erkel Ferenc és Vörösmarty Mihály mellett tagja volt a *Szózat* megzenésítésére kiírt pályázat zsűrijének. A *Honművész* 1836. november 20-án egy új vonósnégyes indulásáról is hírt adott: „*Pesten Urbani és Winkler urak 6 quartett-mulatságot szándékoznak tartani 2 pengő ft. előfizetés mellett a városi kisebb táncsteremben minden szerdán. Az első mulatság nov. 30-kán lesz.*” A Winkler Károly Angyal (Angelus) zogoraművésszel, Urbany régi német színházi kollégájával együtt tervezett sorozatnak azonban nem találtam további nyomát se a lapokban, se a zenei irodalomban.

Urbany kvartett-társai közül „Birnbach” a német színház zenekarában volt csellista, „Pfeiffer” (Pfeifer) azonosítása azonban komoly nehézségekbe ütközik. Évtizedeken át játszott ugyanebben a zenekarban Pfeiffer Antal fuvolaművész, aki 1851-ben a Hangszegyesület (Zenede) első fuvolatanára lett. 1862-ben hunyt el idős korában (a *Pesti Napló* aggasztánnak nevezte június 1-i híradásában). Nem sikerült kiderítenem, hogy ugyanerről a személyről van-e szó a

Filharmoniai Társaság egyik 1853-as alapító tagja, Pfeiffer Antal brácsaművész esetében, aki több éven át játszott az együttesben. Lehetséges, hogy a 60 év körüli művész a zenekarban vonós hangszerre váltott, amikor a fúvóst tanítani kezdte a Zenedében. Antal fia, az 1823-25 körül született *Adolf* 10-12 évesen szintén fuvolásként keltett feltűnést, és talán ő volt az, aki a 40-es években ugyanezen név alatt hegedült a Nemzeti Színház zenekarában.

Valaki azonban, egy vagy több „Pfeiffer úr”, évtizedeken át brácsázott is a német, majd a magyar színház zenekarában (a 30-as évek közepén egyiküket „Pfeiffer Sohn”-ként, azaz Pfeiffer fiúként különböztették meg az ugyanott fuvolázó „Herr Pfeiffer”-től és a klarinétos Pfeifertől). 1827-ben (talán elírás?) a brácsást *Ferenc*-nek hívták,¹¹ de 1841-ben és 42-ben Pfeiffer Józsefként szerepelt a Nemzeti Színház zsebkönyveiben. A névkavalkád ellenére mégis elképzelhető, hogy mindvégig ugyanaz az Antal vagy József brácsázott hosszabb-rövidebb ideig a kor összes jelentős vonósnégyesében: az 1810-es években Urbany mellett, a következő évtized végétől a Táborosky-, hamarosan a Serwaczyński-, az 50-es években pedig a Ridley-Kohne- és (1857-től) a Huber-kvartettben. Ha így volt, szép teljesítmény a művésztől!

Az utóbb említett vonósnégyesek tevékenységéről, a már egyértelműen polgári „muzsikai akadémia” nyilvános működéséről és repertoárjától a következő tanulmányokban számolunk be. ■

11 Legány Dezső tanulmányában a *Vereinigte Ofner und Pester Zeitung* 1827. november 8-i számára hivatkozott, de elképzelhető, hogy a lapban szokás szerint csak a vezetékneveket tüntették fel, és csupán Legány egészítette ki az adatokat Pfeiffer Ferenc pozsonyi komponista keresztnévvel. Legány: Kamaramuzsikálás Magyarországon 1800-tól 1830-ig. *Magyar Zene* 24/3 (1983), 269–280, ide: 278.

A Pannon Filharmonikusok-Pécs NKft. meghívásos próbajátékot hirdet az alábbi állásra: HEGEDŰ TUTTI	Első forduló	Második forduló
	J. S. Bach: Egy tétel a szólószonátákból, partitákból W. A. Mozart: G-dúr, D-dúr, vagy A-dúr hegedűverseny 1. tétele, kadenciával	W. A. Mozart: Esz-dúr szimfónia, No. 39 - 2. és 4. tétel az ismétlőjelig (I. hegedű) J. Brahms: d-moll zongoraverseny III. tétel - fuga (II. hegedű) J. Brahms: 4. szimfónia - 4. tétel 33-81. (I. hegedű) R. Strauss: Don Juan - első oldal (II. hegedű) - Bartók B.: Concerto - V. tétel eleje és fuga (II. hegedű)
	Az írásbeli jelentkezéseket (fényképes szakmai életrajz) 2024. május 31-ig kérjük az alábbi címre küldeni: Pannon Filharmonikusok-Pécs NKft. 7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4. vagy az office@pfz.hu e-mail címre.	A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után a meghívott pályázónak megküldjük, illetve személyesen a zenekar székházában átvehetők. Zongorakisérőt igény szerint biztosítunk; erre vonatkozó kérelmét a meghívást követően jelezze a jelölt.
A próbajáték tervezett időpontja: 2024. június 5. 13.00 A pontos időpontról a meghívott pályázónak később adunk tájékoztatást. A próbajáték helyszíne: Kodály Központ (7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4). Az állás betöltése: megegyezés szerint. Bővebb felvilágosítást a 72/500-328 ill. 20/ 449 85 02 telefonszámon adunk!		

KONCERTEKRŐL

Malina János

A Magyar Rádió Művészeti

Együttese

– 2024. március 7.

Pesti Vigadó

A Magyar Rádió Művészeti Együttese által a Pesti Vigadóban március 7-én, *Pad Zoltán* vezényletével adott hangversenynek a *Rádióénekkar* állt a középpontjában. A vezető karnagy az 1910-es és 20-as évek népzenei ihletésű orosz és magyar kóruszenéjének kiemelkedő darabjait – Stravinsky és Bartók műveit – tűzte műsorára, közjáték-képpen Debussy kései, a kórusmű-vekkal nagyjából egykorú kis két-zongorás ciklusával, az *En blanc et noir*ral.

A koncertet Stravinsky kompozíciói keretezték: a nyitószám a ritkábban hallható, *Podbljudnije* című (a műsorfüzetbe hibásan „Podlyudniye” alakban bekerült) kíséret nélküli női kari ciklusa volt. (Az első tétel címe is hibásan jelent meg.) Ezzel szemben maga az előadás megragadóan friss és erőteljes benyomást keltett, s a két tételben is szóhoz jutó szólóénekesek is szerencsésen társították a kulturált éneklést a rusztikus színekkel. A Vigadó öblös akusztikája viszont itt és a következő Bartók-műben is eléggé összemosza a szólamokat, tömörszerrűvé, kevésbé áttetszővé téve a zenei szöveget.

A szóban forgó darab, a *Falun* második, több női énekest foglalkoztató kamarazenekari változata – egy kamarazenekarnyi vonósnét, öt fafúvós és három rézfúvós játékost megtakarítandó (az ütőhangszerek a Menyegző miatt már eleve rendelkezésre álltak volna) – nem a Bartók-féle eredeti változatban, hanem idegen kéztől származó, a kíséretet egy zongorára redukáló

átíratban hangzott fel. Ezt elvben sajnálhattuk, a gyakorlatban azonban *Bizják Dóra* rendkívül plasztikusan és erőteljes színekkel játszotta szólamát. A művet az eredeti szlovák népdalszövegekkel előadó énekesnők itt is jó stílusérzékről tettek tanúbizonyságot: úgy tudták a darabhoz nagyon is hozzátartozó erőteljes énekhang-élményt felkelteni, hogy sikeresen tartózkodtak mindenfajta operai manírtól; s az egyszerűség, a természetesség levegőjét rendkívül tiszta intonációjuk is jól szolgálta. Emellett nagyon szépen, zeneileg érzékenyen zárult a „Bölcsődal”, és Pad Zoltán – mint másutt is – meggyőzően bizonyította finom agogikai, frazeálási érzékét.

A közjátékként megszólaltatott Debussy-ciklus szerencsés választás volt, mert a népzenei tematikához nem kapcsolódik ugyan, másfelől azonban sok szállal kötődik mind Stravinsky, mind Bartók zenéjéhez, mind a világháborús és az azt követő évek atmoszférájához. És annyiban is kézenfekvően adódott, hogy a zárószámban egyébként is pódiumra lépő négy kitűnő zongorista közül könnyű volt kiválasztani ketőt a mű előadásához. *Borbély Lászlóról* és *Kiss Péterről* van szó, akik hátrányos helyzetük ellenére – a „vizes” akusztika mellett arra gondolok, hogy az emeletlen pódium hátsó részén játszottak, s így a direkt hangok és látványuk is jórészt el voltak torlaszolva a közönségtől – teljes értékű zenei élményt szereztek játékuk életerejével, gazdag, jól megformált karaktereivel és olyan képszerű és egyben költőien megszólaltatott pillanatokkal, mint a második tétel harangzúgása vagy a harmadik fagyos-szeles-zúzmarás téli tájképe.

A koncertre azután Stravinsky

nagyszabású *Menyegzőjének* („Szvagyebka”) szuggesztív előadása tette fel a koronát. Már az is szerencsés körülményt jelentett, hogy a férfiakkal teljes, mintegy 50 fős vegyeskarrá kiegészülő kórus, valamint a kíséretet szolgáltató négy zongora és erőteljes ütőcsoport végre teljesen be tudta tölteni a hatalmas teret, így többé-kevésbé megfelelő hangzásélményt hozva létre. De nem csupán Pad Zoltán fantáziagazdag, koncepciózus és határozott vezénylese, hanem az összes előadó-csoport magas színvonalra is hozzájárult a megérdemelt sikerhez.

A zongoristákról már esett szó; Bizják, Borbély és Kiss mellett *Mali Emese* remekelt még ebben a számban, vizuálisan eléggé elrejtve, de annál hallhatóbban. A négy énekszólólista kiválasztása arról tanúskodott, hogy Pad Zoltán kitűnően ért az énekhangokhoz: *Kriszta Kinga*, *Bakos Kornélia*, *Horváth István* és *Haja Zsolt* egyaránt rendkívül magas színvonalon és teljes odaadással tolmácsolta igényes szólamát. Kriszta Kinga egyszerre puha és erőteljes, makulátlan tisztaságú hangja, és kifejezésének őszereje, Bakos Kornélia kivételesen karakteres altja mellett talán Horváth István éneklése volt az, amelyet hajlékonyságával, groteskságával, szédítően könnyű magasságaival szinte tökéletesen azonosulni éreztünk Stravinsky szellemével. Haja Zsolt pedig a tőle megszokott maximális szenvedéllyel és tökéletes zenei kontrollal énekelt. Mindemellett a két mély fekvésű hang időnként nem „jött át” a mögötte elhelyezkedő kóruson és hangszeregyüttesen, ám szinte biztos vagyok benne, hogy ez az adott akusztikai térben elkerülhetetlen volt. A kórusról pedig azt kell még elmondanom, hogy harmonikusan és egyenrangú félként illeszkedett

be a kiváló partnerekből álló nagy együttesbe.

Fittler Katalin

MÁV Szimfonikus Zenekar

– 2024. március 8.

Festetics Palota

Rendszeresen ad otthont a MÁV Szimfonikus Zenekar kamarakoncertjeinek a Festetics Palota Tükörterme. Különleges környezet, az öt csillár, a falikarok égői – mindez megsokszorozva a tükrök által: ön-magában is látványélmény. Ami a ritka vendégnek mindig az újdonság erejével hat, míg a rendszeres látogató képes akár figyelemre sem méltatni. Mert ott a mindenkori feladat: „jó helyet” találni. Napjaink fiatalabb zenehallgatói, akik számára szinte természetes, hogy egy-egy játszóhely nézőtere célirányosan kiképezett; talán el sem tudják képzelni, hogy volt idő (emberöltőnél nem is régebben), amikor általánosan elfogadott jelenség volt az olyan nézőtér, ahol a sorok egyazon magasságban voltak, és ki-ki ügyeskedve kandikálhatott jobbra-balra, ha nem csupán az előtte ülő hátát akarta látni (ilyenkor lehet megérteni a koncerten is becsukott szemmel való zenehallgatás jogosultságát). Az audio-vizuális élményre áhító látogató helyzetét nehezíti, ha az előadók pódiuma sem magasztított. Az első sorba törekvés sem ideális megoldás: szinte testközelbe kerülve a muzsikussal, nagy létszámú együttesnél akár a hangzásarányok érzékelése is torzulhat (nem beszélve a látvány-elemek figyelemelterelő hatásáról). Az élményt adó környezet, s az akusztika, amelyben a terem belmagassága jelentős befolyásoló tényező, sajátos atmoszférát teremt a közönség számára.

Zenekarról lévén szó, érdemes röviden időzni a másik oldalnál is. A kisebb-nagyobb kamaraegyüttesekben több-kevesebb játékos szerepel – tehát a zenekari játékosok akusztikai tapasztalata igencsak eltérő

lehet (nem beszélve arról, hogy az elsősorban zenekari művészként muzsikáló hangszerekre a kis apparátusú darabok szólista-feladatot rónak, és az igényes kamarazenélés során az akusztikai kontroll könnyen háttérbe szorulhat. Amikor pedig kislétszámú (kamara-)zenekar foglalja el a rendelkezésre álló (a pódiumokhoz képest szűkösebb) helyet, a dinamikai kontrollnak még jelentősebb a szerepe.

Ilyen és hasonló megfontolások aligha befolyásolják az élményre vágyó zenebarátot, és a kamarazene kedvelői mindig szívesen fogadják a koncerttermi csemegéket. És természetesen, megkülönböztetett várakozás jut a ritkán hallható szólistá(k)nak.

„Főszerepben a fuvola” – ezt a címet kapta a március 8-i est, amelynek főszereplője Drahos Béla volt. A 70. életéve felé közeledő művészenek pályája során rendszeresen nagylétszámú érdeklődő jutott – minden újabb alkalom megerősítette a rajongókat abban, hogy keressék az újrhallgatási lehetőségeket. Ezúttal Bach IV. és V. brandenburgi versenyét kínálta a műsor első része. A szólistacsoport az ívelten elhelyezkedő zenekar vonósainak első pultja előtt foglalt helyet, hangzásbeli elkülönülését segítette, hogy az együttes játékosai ültek, a szólisták pedig álltak. A IV. versenyben Drahos Béla partnere a lánya, Drahos Rebeka (a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának fuvalása), valamint Bartha Mátyás (a MÁV Szimfonikus Zenekar egyik koncertmestere) volt. A két fuvalás számára (akik egyébként is összeszokottan muzsikálnak) könnyebb volt az összjáték, mint a vonós-szólista számára a csatlakozás. Bartha Mihály több figyelmet fordított szólama perfekt megszólaltatására, mint a születő összhangzásban való arányos (kommunikatív) részvételre. Ebben a térben rendkívül jól érvényesült az V. verseny sajátossága, hogy szinte csembalóversenynek

tekinthető. A több együttes munkájából részt vállaló Varga Juditnak köszönhetően plasztikusan kidomborodott ez a jelleg, szólista-partnerei (Drahos Béla és Bartha Mátyás) érzékeny alkalmazkodással járultak hozzá ehhez a hangzásképhez.

A kamarazenekar sajátos formáció – létrejöttéhez nem elegendő a nagy létszámú apparátus csökkentése. A kamarazenekari lehetőségek megkülönböztetett „terepe” a karmester nélküli zenélés, amikor a koncertmester vállalja magára az irányítás szerepét. Speciális helyzetben gondoskodik a szólista méltó kíséretéről, ami a hangszerétől függően több-kevesebb lehetőséget ad a zenei folyamatok végigkövetésére. Tény, hogy meghatározó jelentőségűek a pontos indítások, a tempó-megadások – de a textúra változásainak kidolgozása ilyenkor „gazdátlan” feladat marad. Ezen az esten a dinamikai differenciáltságot keveselltük.

Zenei élményben az est kiemelkedő eseménye volt Doppler Ferenc Magyar fantáziája, Drahos Béla szólójával. A fuvalaművész, aki régi gyakorlatával ellentétben, a Bach-művekben rendkívül fegyelmezett testtartással fuvalázott, itt mind a kifejezés, mind az irányítás szándékával, mondhatni, egész testével játszott. Mozdulatai sebessége, intenzitása a tempón kívül szinte a dinamikát is sugallták. A rögtönzésszerű, rubato karakterű kezdet élményéből kivette részét az érzékenyen alkalmazkodó zenekar is. A folytatásban örömmel éltük át a tempó fokozását, és a briliáns cadenzákat, amelyek magától értetődő természetességgel (mondhatni, a rögtönzőttség érzetét keltve) gyöngyöztek. Kivételes fuvalista, akinek a játékát kísérni (akár: akivel együttmuzsikálni) nyilvánvalóan élvezetes feladat – örömenélés volt ez valamennyi előadó számára. Örömmel nyugtázhattuk, hogy a perfekció-igénye az évek-évtizedek során sem kopott, és a megőrzött

játék-öröm mellett mindenkor szolámát valamiféle letisztultság hatja át. Mintha magasabbról, átfogóbban szemlélné a művek egészét, miközben a részletek kidolgozottsága továbbra is megőrzi korábbi léptékét.

Felletár Melindának, a MÁV Szimfonikus Zenekar hárfásának kínált „jutalomjátékot” a záró műsorszám, Mozart Fuvola-hárfa versenye: kikerült abból a „takarásból”, ahonnan oly gyakran játssza zenekari művekben a néha hálátlanul nehéz szolámát. Itt némiképp összezsúfolódtak a fúvósokkal gyarapodott (s ebből adódóan, megnövelt vonóslétszámot igénylő) zenekar. Ebben a műben a zenekar összeszokottságának az érzete munkált – de a dinamika differenciálása kevés teret kapott. Feltétlenül karmesteri irányítást igényel a középtétel indítása – Drahos Béla és az együttes ideális együttműködése nyomán élmény született. Voltaképp hálás feladat jutott valamennyi közreműködőnek: a szolisták az érdeklődés reflektorfényében játszhattak, s a versenymű ismerete biztosította, hogy a hallgatók az alkalmankénti szép megoldásokat beemeljék emlékeik gazdag tárházába.

Malina János

Pannon Filharmonikusok –2024. március 15.

Kodály Központ - Pécs

Pécsett a márciusi ünnepi díshangversenyen volt alkalmam a *Pannon Filharmonikusok*at először hallani *Kesselyák Gergely*, mint új vezető karmester irányításával. Egy ilyen ceremóniális alkalom ritkán hoz átlagon felüli zenei élményt, már csak a műsorösszeállítás erőteljes külső meghatározottsága miatt is. A *Himnusz*, Beethoven *István király* nyitánya, Dohnányi Ernő briliáns és népszerű, bár az ünnepi alkalomhoz semmilyen módon nem kapcsolódó *gyermekdal-variációi*, Berlioz *Rákóczi-indulója* és a *Szózat* – ez bizony

csupa százszor hallott műsorszám, amelyek mellett csupán Takács Jenő 1941-ben írt *Antiqua hungarica* szvitje jelentett úgyszólván ismeretlen színfoltot. Nos, mindennek ellenére a koncert fellanyozó élményt jelentett számomra – és amennyire meg tudtam ítélni, a közönség számára is –; harmonikus közös megnyilatkozást egy mézesheteit élő zenekar és karmester között. Hiszen, ha végigtekintünk Kesselyák pályáján, azt látjuk, hogy az idők folyamán sok kiemelkedő fontosságú feladat találta meg, nem egyszer tartósan, de a Pannon Filharmonikusokéhoz hasonlítható színvonalú együttesnek sohasem volt a vezetője.

Azt hiszem, ezért hatott ez a hangverseny kölcsönösen örömtelinek mind a két főszereplő részéről. Ezen nem változtat az sem, hogy igazán jelentős súlyú zenemű – horribile dictu – a műsorban talán csak egy akadt, a Rákóczi-induló Berlioz-féle változata. De a többi műsorszám – azok sem „rossz” zenék! – olyan intenzitással, odafigyeléssel és expresszivitással szólt meg, ami messze üzte a rutin szellemét ettől az ünnepi hangversenytől. Az alkalomhoz és a repertoárhoz persze harmonikusan illeszkedett Kesselyák Gergely jól ismert temperamentuma, jó értelemben vett teatralitása is.

Beethoven nyitánya, tudjuk, nem sokkal több magyaros toposzok – verbunkos-, csárdás- és indulóritmusok és -motívumok – jól felépített, összességében vígoperei nyitányra emlékeztető összefűzésénél. Ám a zenekari színek teltsége, a fokozások ereje, a hamisítatlan karakterek itt is belefeledkezésre készítették a hallgatót.

A Sopron vármegyéhez, később Burgenlandhoz tartozó Cinfalván született, négy kontinensen tevékenykedő Takács Jenő Szombathelyen töltött éveit során, 1941-ben írt *Antiqua hungarica* című szvitje

zsánerekben valahol Bartók magyar képei és Farkas Ferenc régi magyar táncfeldolgozásai között helyezkedik el, és szinte teljes ismeretlenségét meghazudtolva, ötletes és üde kompozíciónak bizonyult. A népdal-ihletű szélső tételek közül a nyitódarab igen szépen megszólaltatott fagottszólójával és szenvedélyes tetőpontjával tűnt ki; a zárótétel viszont az esti pusztában felcsendülő édesbús dallamot idéz (remekül játszott klarinét-hárfa kettőssel), valamivel szentimentálisabb tenorban. A hangszeres népzene épülő belső tételek közül az első régi magyar táncokat dolgoz fel kimondottan színesen, ötletesen, a másik pedig dunántúli kanásztánc, fuvalán játszott furulya-cifrázatokkal, ugyancsak gazdag fantáziával megjelenítve. A megfelelő mű a megfelelő helyen.

Dohnányi lehangoló gyermekdal-változatai az ellenállhatatlan zenei humor és a magas színvonalú szórakoztatás csúcsait képviselik – és szolistájként nehéz lenne Balog Józsefnél ideálisabb zongoristát elképzelni. Először is ugyanolyan könnyedséggel játssza el a legfélelmetesebb nehézségű helyeket – itt és bármely más zenében is –, ahogyan azt a szerző tette egykor, másrészt született, kobold-karakterű humorista, akinek minden mozdulatában, arckifejezésében, gesztusában ott vibrál az irónia, a burleszk vagy a hamisítatlan, dohnányis kópéság. Ahogy mondani szokás: tanítani kellene, ahogy az erőteljes, nagyszabású-álmotívus moll bevezető szakaszból „megszületik” a gyermekdal, az „Ah vous dirai-je, maman” hamisítatlanul gyermekded, pötyögős játékmódja, Balog kifürkészhetetlen arckifejezésével fűszerezve. És volt azután minden, ami szem-szájnak ingere, harangozás, futó gyászinduló, frivolissimo pillanatok – zenekar, karmester, szolista és persze a közönség is igen jól érezte magát.

Végül pedig – a koncertet záró

Szózat előtt –, amint már utaltam rá, remekül kijátszva-megformálva, a remekműhöz méltó intenzitással és koncentrációval, az ünnepi hangulatot elmélyítve és őszinte tartalommal kitöltve csendült fel a Rákóczi-induló.

Fittler Katalin

Pannon Filharmonikusok

– 2024. március 22.

Művészetek Palotája – Bartók

Béla Nemzeti Hangversenyterem

Ritkaságszámba menő - előző este a pécsi Kodály Központban is előadott - műsorral érkezett a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterembe a Pannon Filharmonikusok együttese, dirigensként Héja Domonkossal. Az est további érdeklődésre tarthatott számot a szólista miatt: Glazunov Szaxofonversenyében először lépett fel hazánkban a francia Valentine Michaud, aki jelenleg a genfi konzervatóriumban tanít, nemzetközi koncertező pályáját pedig a Credit Suisse Ifjú Szólista díjnak köszönheti (első szaxofonosként a verseny történetében).

Bátor vállalkozás ez a fővárosban is törzsközönsséggel rendelkező pécsi együttestől, afféle tesztelési lehetőség, hogy a (kedvelt darabokból összeállított) műsor, vagy maga az élőzenei rendezvény esik nagyobb súllyal a latba. Örömmel láthattuk, hogy szépszájú érdeklődő töltötte meg a koncertterem földszintjét, és bőven jutott hallgató az első emeletre is. Az sem elhanyagolható tény, hogy kevesen távoztak a szünetben (akik a szólista kedvéért jöttek).

A nyitó műsorszám, Janáček Sinfoniettája volt a legismertebb darab (amely ismertségében sokat köszönhet filmbeli alkalmazásának) – az emeleti közönség számára látvány-élményt is jelenthetett a kezdő Fanfár tételben a 12 (!) trombitás főszereplőként való szerepeltetése. Janáčekre elsősorban zongoraművészeink irányították a magyar közönség figyelmét (elsőként hangsúlyosan Schiff András és Kocsis Zoltán), és a szerző ismertségében

operáinak időről időre történő műsorra tűzése is nagy szerepet játszik. A koncertpódiumon legnépszerűbb Sinfonietta hamarosan centenáriuma-hoz érkezik - frissessége az, ami immár stílárís jellegzetességektől függetlenül időtállóságot biztosít neki. Olyan mű, amelyet könnyű szeretni az előadónak – s ezáltal megkedveltetni a mindenkori hallgatósággal. Harmonikus, hangulatos megszólaltatása biztató kezdetet jelentett.

A műsorszámok a szerzők életének, és a művek keletkezésének kronológiáját követték. A Janáčeknél 11 évvel fiatalabb Glazunov kései kompozíciója a Szaxofonverseny, amelynek megírására német szaxofonművész készítette. Az akkor már csaknem évszázados múltra tekintő hangszer még nemigen jelentett kihívást a szerzőknek – a viszonylag szerény játszánivalót tehát érdemben bővítette ez az egytétel (posztromantikus) darab, amely mindmáig megőrizte helyét a szaxofonosok repertoárjában. A szólistával készített interjú képillusztrációjának ismeretében nemigen keltett meglepetést extravagáns megjelenése – más kérdés, hogy célszerű olyan öltözkében pódiumra lépni, amelyben természetesen tud közlekedni (eldönthetetlen, a magas sarkú cipő milyen mértékben járult hozzá a feszélyezettséghez...).

Valentine Michaud 13 éves kora óta játssza ezt a művet – a kíséret kidolgozása a zenekar számára sem jelentett különösebb feladatot. A szólista hangszeres felkészültségét a ráadás-darabnál értékelhettük igazán, egy néhány éve hasonlóképp Párizsban komponált, a hangszer lehetőségeit alaposan kihasználó kompozícióban (Vincent David: Pulse). És itt nyílt lehetősége arra is, hogy a technikai kihívásoknak való megfelelésen túl igényesen formáljon – sőt, a különleges effektusokat hatásosan, esetenként humorosan tálalja.

Az est második részében Sosztakovics 12. szimfóniája szerepelt. A gazdag szimfonikus életmű (Sosztakovics 15 művet írt e műfajban) alapos

ismeretével kevés hazai koncertlátogató büszkélkedhet. Az esetenként előadásra kerülő szimfóniák hangzásélményéhez jó esetben kapcsolódik a hallgatók tudatában a sorszám... Éppen ezért nem véletlen, hogy a közönség soraiban sokan akartak tájékozódni a műsorismertetőből, amelynek egy megjegyzését olvasva jogosan kapták fel fejüket: ha „egyes kritikások, különösen nyugaton, a 12.-et a leggyengébb Sosztakovics-szimfóniának tartják...”, ugyan miért épp erre esett a választás? Korántsem lehetett könnyű az ismertetőszöveg véglegesítése a rendelkezésre álló, gyakran elmentmondásos adatokat, értékeléseket, érveléseket tartalmazó irodalomból, mégis, ez az adat némiképp befolyásolta az érdeklődést. Vagy talán mégsem? Mert a zene hallatán beindulhattott a fantázia: milyen lehet a többi, ha ez a leggyengébb???

A hangzó Lenin-emlékmű (?), az 1917 (fiatalabbak kedvéért: a Nagy Októberi Szocialista Forradalom) emlékét megörökítő (?) négytétel kompozíció, miként ez Sosztakovicsnál oly gyakori, „rejtjelezett” utalásokkal tartalmaz. Amelyeket vagy felfedez az utókor, vagy nem. És ha igen, vagy érti e sorok közé rejtett utalások érzelmi-indulati töltését, vagy nem. Ami viszont egyértelmű: a zenei (dallami, motivikus) összefüggések (idézetek, visszaidézések) meglelte, amely az előadás során hallható. Az ilyesfajta (biztos) támpontok mentén lehet tovább gondolkodni a szerzői szándékokon, üzeneteken. Ez a mű a bemutató együttes, a Leningrádi Filharmonikusok vendég szereplésekor, három hónappal a bemutató után Budapesten is műsorra került 1961-ben, Jevgenyij Mravinszkij vezényletével. Vajon az akkori közönség mennyi aktualitást érzett a zenében fogalmazottakból? Ami akkor aktualitás lehetett – mára már a közelmúlt története. Amely időről-időre átértékelődik. (És benne marad állandóként a kortárs, nevezetesen a zeneszerző reflexiója a mindennapjai ideológiáira, eseményeire.)

Vannak tehát a hangok, a

rövidebb-hosszabb zenei egységekből felépített nagyformák a cikluson belül. Talán a program ismerete is közrejátszott abban, hogy a harsányság eluralkodott a mű megszólaltatásában, háttérbe szorítva a lírai (líraibb) hangulatokat, zsánereket. A halk hangzások ritka élménye ezáltal felértékelődött – és a bennük gyönyörködő igyekezett megőrizni őket.

A Pannon Filharmonikusok játékában harmonikus kapcsolatot éreztem a dirigens Héja Domonkossal, akinek pontos instrukciói nyomán jól karakterizált részletek sorjáztak valamennyi műsorszámban. Az első hangokkal jól megragadott karakterek (pontos indítással!), a tónusosan megszólaltatott szólóállások (a vonós szólamvezetők, és az egyébként is gyakran szólisztikus játszanivalóhoz szokott fúvósoké egyaránt) jelentős mértékben járultak hozzá az est zenei élményéhez.

Fittler Katalin

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara

– 2024. március 23.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A művész túloz – tartja a mondás, de aligha tarthatjuk túlzásnak, hogy maga a szerző főműveként értékelte 8. szimfóniáját, amelyben arra tett kísérletet, hogy megzendítse az univerzumot. Az „Ezrek szimfóniája” megannyi szempontból kivételes mű: megszólaltatásához monumentális tér szükséges, s ha az előadók száma alkalmanként alulról is közelíti meg a négyjegyű létszámot, az apparátus előteremtése, és a rész-együttesek időbeli összeszervezése rendkívüli feladat. Tehát, gyakori megszólaltatását már ezek a tényezők is nehezítik. Majd a hosszas (rész- és össz-) próbafolyamat eredménye egyszeri elhangzás lesz.

Az viszont eleve „borítékolható”, hogy az eredmény: élmény lesz. Jó esetben valamennyi közreműködőnek is – de a közönségnek mindenképp. A hazai zenekedvelőknek

először 1983-ban jutott osztályrészül ez a koncertélmény. A Budapest Sportcsarnok – hangversenytermekhez szokott zenehallgatóknak – önmagában is szokatlan volt, és az előadásból leginkább az esemény, mint olyan maradt emlékezetes. De azonnal megszületett az újrachallgatás igénye.

A Müpa Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterme ideális helyszín Mahler monumentális művének előadásához, és feltételezhető: bárhonnan is hallgatja valaki, tartalmas élményhez jut. A földszinten és a középerkélyeken remekül érvényesül a szimmetrikus elrendezés, az utóbbi helyeken a „rálátás” vizuális többletével társulva, de az oldalerkélyekről is bőven jut észrevennivaló. Ráadásul a magyar szöveg kivetítése mindenhonnan követhető, így nem lehet ok panaszra!

A hangzás-egészt illetően, az előadónak (főként a hangszereseknek) jut a legmostohább helyzet. Nem véletlen, ha a karmester legfőbb feladatának az „összerendezést” tartja, tehát az időbeli (és metrikus) pontosságra törekszik mozdulataival, kiemelt figyelmet fordítva a tempó-váltásoknál a pontos indításra. Tulajdonképpen emberfeletti követelmény, hogy ezen túl olyan összetevőkkel is foglalkozzon, mint a dinamikai árnyalás – annál is inkább, mivel a gazdag-változatos hangszerezésből adódóan gyorsan változnak az erőviszonyok. A zenekar vezető karmestere, Riccardo Frizza számára elsődleges feladatot jelentett a nagylétszámú (térben megosztottan elhelyezkedő) kórusok szervezett irányítása, de emellett a figyelme arra is kiterjedt, hogy kényes belépéseknél intésével segítsen hangszereseket.

Mondhatni, a terjedelmes két tétel állandó-lankadatlan koncentrációt követel valamennyi hangszerestől. A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – együttesként, bár tagságában időről-időre változva – nem először vállalkozik erre a nagy feladatra.

Természetesen „kisegítőkkal”, mint bármely szimfonikus együttes – olyan hangszeresekkel, akik jó esetben más zenekarok tagjaként már közreműködtek e mű megszólaltatásában. Minden résztvevő a szó nemese értelmében „ministráns”, abban a celebrálásban, amely a kompozíciónak a hangzó életre keltését eredményezi. Tehát több mint „statiszta”, aki úgy tud részese lenni hatásos jeleneteknek, hogy elég, ha a saját konkrét feladatával törődik. Minél többen érzik át ezt (előzetesen többé-kevésbé tanulmányozva a művet), annál nagyobb az esély az ihletett interpretációra.

A nagylétszámú összkart a Magyar Rádió Énekkara és Gyermekkara, a Nemzeti Énekkar és a Honvéd Férfikar alkotta, szólistaként Boross Csillát, Kriszta Kingát, Molnár Ágneszt, Vörös Szilviát, Schöck Atalát, László Boldizsárt, Molnár Leventét és Simon Limet hallottuk.

Több mint négy évtizeddel a magyarországi bemutató után, miközben minden alkalommal ritkaságként értékelhető a koncertélmény, a közönség kettős tapasztalattal rendelkezhet: nincs az a felvétel (legyen stúdióban rögzített, vagy koncerttermi), amely visszaadja az élő előadás kínálta térhatást. Amikor a szó legnemesebb értelmében átjárja a hallgatót a hang-varázs; a hangszínnek tobzódásával, a tempó által több-kevesebb időt hagyva a „szemlélődésre”, míg máskor a folyamatok energiája ragad magával. És mindehhez a szövegkonkretizálta tartalom, a mondani-való, amelyet hol protagonistaként szólista, hol az általános érvényt hangsúlyozandó, (kisebb-nagyobb) énekegyüttes szólaltat meg.

A nagy kísérőegyüttes ellenére érvényesülni kell minden szövegrésznek, a szólisták valamennyi rövid frázisa is lényeg-hordozó. Maximális intenzitás szükséges tehát, még a dinamikailag halknak jelölt részeknél is – az ily módon „kiküzdött” érvényesülés erősíti a folyamat-jelleget, és

megkönnyíti a hallgató lankadatlan, folyamatos figyelmét. És ne feledkezzünk meg az időről-időre szólíztikus szerepet kapó hangszerekről! Ebben a koncentrált légkörben szinte magától értetődő, hogy mindenki tudása legjavát adta. A koncertmester tisztét Langer Ágnes töltötte be.

És talán az is érthető, ha a koncentrált előadást követően, a taps alatt a megszokottnál nagyobb mértékben oldódott a játékosok feszültsége, fesztelenségükkel talán tudatosan akartak kiszabadulni a mű varázsburkából. Ilyen meggondolásból menthető a mű szellemiségétől idegen, szinte aréna-légkört idéző, ám őszinte köszönetnyilvánítás is.

Malina János

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2024. április 18.

Művészetek Palotája
– Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

A *MÁV Szimfonikus Zenekar* és a budapesti Olasz Kulturális Intézet együttműködésének keretében április 18-án *Antonello Allemandi* vezényelte a zenekar „Képeslap Itáliából” című hangversenyét a Müpában. Három olasz zeneszerző négy műve csendült fel a hangversenyen; egy-egy, színpadi művekhez köthető darab ugyan svájci, illetve közel-keleti tematikájú volt, a képeslapot azonban kétségtelenül Itáliában adták fel.

A nyitószám Rossini utolsó, Párizsban, francia librettóra komponált operájának, a *Tell Vilmos*nak a *nyitánya* volt, amely sorban villantja fel a mű fontosabb jeleneteinek képeit. Első benyomásom Allemandi maestróról az volt, hogy igen precíz és magabiztos karmester, és a tempók, a karakterek is a helyükön voltak, de valahogy nem volt meg a dolog sava-borsa, igazi rossinis pikantériája. S mintha a zenekar is fénytelenesebbül szólalt volna meg a szokásosnál.

A nyitányt versenymű követte: Paganini *1. hegedűversenyét Kelemen Barnabás* szólójával adta elő az együttes. Mégpedig a megszokottól eltérő módon: úgy, hogy D-dúrban leírt szólamát Kelemen – a szerző instrukcióját követve – egy fél hanggal magasabbra hangolt hangszeren játszotta el (a zenekar pedig transzponált kottából játszott). Ezzel az eljárással (amelyet Mozart is alkalmazott a K 364-es Sinfonia concertante brácsaszólamában) a szólóhegedű hangja csengőbbé, átütőbbé tehető, aminek elsősorban a Paganini korában használt bélhúrok esetében volt igazán jelentősége. (Érdekesség, hogy a programfüzet a darab ismertetőjének címében az Esz-dúr, magában a szövegben viszont a D-dúr változatot nevezi eredetinek. Ez a tudathasadásos állapot szerencsére semmiben nem befolyásolta a hallgatói élményt.)

A négy műsorszám közül ez az egy tartozott a „tisztá”, tehát nem programhoz kötött zene kategóriájába, de ezt is könnyen felfoghattuk képek egymásutánjának: tudniillik a műnek különösen a két szélső tétele – ezúttal nem tételekre bontva, mint a 24 caprice-ban, hanem egybekomponálva – mintegy illusztrált összefoglalását adja a hegedűtechnikát forradalmasító Paganini-féle vívmányoknak: flageolet-játék kettősfogásban, gyors kromatikus skálák oktávmenetben és unisonóban, ugratott vonó, arco és pizzicato játék boszorkányos vegyítése és a többi. Bizony, ebben a két tételben e „képeslapok” között nemigen kandikál ki a zenei tartalom. Olyasféle mű ez, amelyet biztosan sokkal jobb dolog előadni, mint meghallgatni.

Sokkal jobb a helyzet a lassú tételben, ahol Paganini elengedi magát, és sokkal intimebb, líraibb moll-zenét komponál. Ez alkalmat adott a szólistának szebbnél szebb kantilénák kibontására, de a karmesternek is egy-két érzékeny tagolásra, finom agogikai összjátékra vele és a zenekarral. A szélső tételekben pedig rend

uralkodott, a virtuóz szólista mögötti fegyelmezett háttérrel maradás rendje, miközben Kelemen Barnabás minden lehetségeset – és egy hajszálnyival még többet is – megtett azért, hogy briliáns játéka, könnyed eleganciája feledtesse a mű gyengéit, és hallgatását valódi zenei élménnyé tegye a közönség számára.

Mindezek után a második félidőben immár semmi sem árnyékolta be az élvezetet; egyszersmind pedig viszszaért a szó eredeti értelmében vett képszerűség. Ebben a részben Respighi két kompozíciója hangzott fel: a méltán jól ismert és népszerű *Róma kútjai* című zenekari ciklus, majd ezután egy jóval ritkábban játszott darabja, egyben utolsó szimfonikus alkotása, a *Belkis, Sába királynője* című balettből komponált *szvitje*, amely különösen érzékletesen tükrözi az orosz zeneszerzők Respighire gyakorolt hatását.

Ezekben a megragadó atmoszférájú, pazarul hangszerelt művekben (a kései szvit sem árulkodik semmiféle önisméltásról, az ihlet kiapadásáról) Allemandi látványosan magára talált: mindenre odafigyelő, gondos és nagyvonalú vezénylése ideálisan keltette életre a kimeríthetetlen fantáziával megírt partitúrát; látszólagos háttérben maradásával tudatosan a megszólaltatott műveket szolgálta. De olyan pillanatokban, mint a Trevikút zenéjének diadalittas tetőpontja, a karmester az érzelmi intenzitással sem maradt adós. A nüanszok iránti érzékenysége, a zenekar perfekt és kidolgozott játékaival együtt, egyenesen azt juttatta eszembe, hogy velük bizony A tengert is szívesen meghallgatnám Debussytól.

A jó benyomások folytatódtak a balettszvit tartama alatt is, ahol egy talán még felszabadultabb karmester és egy Rimszkij-Korszakovon és Stravinskyn iskolázott zenekar előadásában gyönyörködhattunk egy újrafelfedezésre méltó, izgalmas mű hallgatóiként.

HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

Cím: 8000 Székesfehérvár
Szabadságharcos út 59.
www.arso.hu
Email:
ruff.tamas@arso.hu
(+36) 30 217 3411
Titkárság telefonszáma:
+36 70 522 46 92

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1225 Budapest,
Nagyfőtényi út 280.
Levelezési cím:
1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti
titkárság:
1087 Budapest,
Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488
Fax: 413-6365
E-mail:
nfo@bdz.hu
www.bdz.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Magyar Élőzene Nonprofit Kft.

Levelezési cím:
1033 Budapest,
Vörösvári út 101.
Próbaterem:
1105 Budapest, Halom u. 42.
Tel.: (+36) 70 652 55 91
E-mail:
dunaszimfonikusok@gmail.com
www.dunaszimfonikusok.hu

Kodály Filharmónia Debrecen

4025 Debrecen,
Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 •
Fax: (52) 412-395
E-mail: info@
kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Rádió Művészeti Együttese Szimfonikus Zenekar – Énekkar – Gyermekkórus

Székhely:
1037 Budapest, Ku-
nigunda útja 64.
Levelezési cím:
1088 Budapest,
Bródy Sándor u. 5-7.
E-mail:
info@radiomusic.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

MÁV Szimfonikus Zenekar
1097 Budapest, Péceli utca 2.
Tel: 06 20 487 1021
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu
www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1033 Budapest,
Laktanya u. 35.
(l. em., 2-es kapucs.).
Tel.: (+36-1) 373-0228,
(+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu
www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs,
Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320
Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu
www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472
Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu
www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail:
orch@symph-szeged.hu
www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1
Tel.: +36 20 926 0424
E-mail:
szolnokiszimfonikusok@gmail.com
www.szolnokiszimfonikusok.hu

REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1141 Budapest Szugló utca
125/D C. épület 3/34.
Elnök: Szabó Sipos Máté
szabosiposmate@gmail.com
Főtitkár: Horváth Gábor
horvath.gabor975@gmail.com
www.regionaliszenekarok.hu

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Békés Megyei
Szimfonikus Zenekar Közhasznú
Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Telefon: 20/4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
Honlap: www.bekesszimf.hu
Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi,
Állomás sétány 17.
Honlap: www.dszz.hu
E-mail: dkszimfonikus@gmail.com

Egri Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím:
Egri Szimfonikus Zenekar
Kulturális Egyesület
Eger 3300 Kézvác K. u. 8.
Telefon: 20/964-1518
Honlap:
www.egriszimfonikusok.hu
Művészeti vezető:
Szabó Sipos Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím:
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
E-mail: titkarsag@gso.hu
Honlap: www.gso.hu
Művészeti vezető: Rác Márton

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar,

Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ

6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Telefon: 06-20/3230-001
E-mail: ksztitkar@gmail.com
jacintfoldi@gmail.com
Honlap: www.hirosagora.hu

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar

Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.
9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail:
szabolcsiszimf@gmail.com

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara

Levelezési cím: TatabányaArt
Művészeti Egyesület Tatabánya
Fő tér 34.
Telefon: 30/6926489
E-mail: gezaroman@t-online.hu

EGYESÜLETKÉNT MŰKÖDŐ ZENEKAR

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrassy út 22. Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478 http://www.bpo.hu

A magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja, a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

A szerkesztőség levelezési címe: **ZENEKAR MŰVÉSZETI BT.**

1222 Budapest, Fenyőtoz utca 6. | e-mail: info@zenekarujasag.hu | www.zene-kar.hu

Felelős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**

Nyomás: EPC nyomda ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles
választékkal várjuk
vásárlóinkat 2024-ben is!

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

Telefon: +36 1 210-2790, +36 30 488-6622

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9⁰⁰ -17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S Bach Bags Berg Larsen BG Blackburn Buffet Crampon B&S
Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois D'Addario Denis Wick Dotzauer E. Schmid Edwards
Francois Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth
King König & Meyer Kromat Leblanc Lorée Ludwig Majestic Manhasset Marca Marigaux
Melton Muramatsu Musser Neotech P. Mauriat Paiste Pearl Powell Rigotti Sankyo Schagerl
Schneider Schreiber Seiko Selmer Silverstein Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne
Trevor J. James Vandoren Wilde + Spieth Wittner Yamaha Yanagisawa Zoom